

II 63392

II 63392

Mir leta 1939: Mir nenapovedanih, grozotnih vojska: šest dekletc je pobiralo krompir na polju pred Varšavo. Prihrumel je bombnik. zaregljala je strojnica in na polju je ostal strašni prizor brezimnega trpljenja, ki ga vidimo na sliki.

JUGOSLOVANSKA TISKARNA V LJUBLJANI

KNJIGOTISK
OFFSET-TISK • KAMENOTISK • FOTOLITOGRAFIJA
BAKROTISK
KLIŠARNA • FOTOGRAFIJA
KNJIGOVEZNICA

Tiskarna

tiska časopise, leposlovne in znanstvene knjige, umetniške revije, ilustracije, vrednostne papirje, delnice, cenike, prospekte, lepake, letake, koledarje, uradne in poslovne tiskovine, razglednice, etikete itd., posebno goji kvalitetni umetniški tisk ilustracij, tako enobarvni kakor v več barvah

Litografija

tiska po najnovejših metodah v eno- in večbarvnem ilto- in fotolitografskem tisku slike, diplome, zemljevide, delnice, vrednostne papirje, lepake, koledarje, cenike, note in ima največji fotografski aparat v vzhodni Evropi, s katerim reproducira slike do 120×120 cm

Bakrotisk

tiska eno-, dvo-, tro- in štiri-barvne ilustracije, prospekte, diplome, ilustrirane revije, razglednice, podobice, kolke, lepake i. t. d. po originalih in barvnih fotografskih snemkih

Klišarna

izdeluje po najnovejših metodah klišee po fotografijah, risbah in barvstih originalih iz cinka, bakra, elektrona in medenine, za eno- in večbarvni tisk v velikosti do 70×100 cm

Knjigoveznica

izvršuje vse vrste v knjigoveško stroko spadajočih predmetov, od brošur do najfinejših vezav, črtanje in vezavo poslovnih knjig; izdelava galanterijskih predmetov, damskih torbic, listnic, aktovk, kovčkov i. t. d.

Najmoderneje urejen odderek za fotografijo v barvah po naravi

Posnetki s specialnim aparatom v lastnem ateljeju, kakor tudi posnetki v barvah po naravi se uporabljajo za barvne reprodukcije s klišejl, za barvne foto-litografije ali za tisk v treh barvah potom bakrotiska

Barvasta slika na obratni strani je originalni posnetek v barvah po naravi, izvršen v lastnem ateljeju in tisk s tremi barvami v bakrotisku

Strokovni nasveti brezplačno in neobvezno

ILUSTIRANI DRUŽINSKI MESEČNIK - LETO I. - 1940 - ŠTEV. 1

Severin Šali:

Pesem za božič

Ta noč je mehka ko ležišče,
ki potnik nanj utrujen leže.
Je dobra luč, ki v dušo išče,
nas z davno radostjo poveže.

Težko je. Sence so med nami
bolijo žalostne slutitve.
Marija, pridi, da boš z nami
zapela psalme in molitve.

Nad poljem nam meglé visijo
gozdovi so ko stari prti.
Sneg mete. V burji nam drhtijo
s sveta glasovi mnogih smrti.

Pastirji skromni smo na paši
ob zvokih angelskega petja.
Poti do nas se ne ustrâši,
ki čakamo na razodetja.

Boš videla, kako so nas
nebeške zvezde obsijale.
In matere, ko prideš v vas,
ti bojo Dete zazibale.

Le pridi k nam nocoj, Marija,
da bomo luč za novi svet.
Naj bo ta skromna domačija
Tvoj Betlehem in Nazaret.

Örök! Vigyázzatok!« — »Straža! — Pozor!«
 Rezko je odjeknilo z brega povelje, nekaj časa odmevalo skozi temo in se porazgubilo nekje na drugi strani reke med vrbjem in jagnedovjem. Zažarel je reflektor in vrgel čez zvezdnato nebo šop ščemeče luči. Luč se je počasi pogrezala v globino ter obstala na vodi, ki je tekla temna mimo mlinov, da se je zaiskrila v tisoč biserih. Potem je polzela previdno izza kolena struge navzgor in tipala od desnega čisto pod levi breg, kjer so stale straže rdečih oddelkov. Nenadno je obstala in se zagrizla skoraj že sredi reke v majhen čolnič, ki je hitel na drugo stran. Zazvenela so kratka povelja, nekaj vojakov je steklo po bregu ob vodi navzdol in se ustavilo na jezu, segajočem daleč proti sredini reke.

»Stoj! — Nazaj!«

Čoln se ni ustavil, ampak se je obrnil naravnost proti desnemu bregu.

Z jezu ob levi strani so udarila vesla, hitri preganjalci so se pognali po valovih. Nekje sredi reke so počile puške, nekdo je zavpil na pomoč. Potem je reflektor ugasnil, noč se je umirila. Po ozki stezici ob reki so vojaki prignali mladega fanta, ki je krvavel na desni roki, kamor ga je zadela krogla. Vedli so ga pred poveljnika, mu vzeli vse, kar je imel pri sebi in ga potem zaprli v malo barako in jo zastražili. Čez četrte ure ni bilo slišati drugega ko enolično šumenje vode, ki je padala čez mlinske zapore in lopate na mirujočih kolesih, ter trde korake rdečih straž, ki so stopale po bregu.

Matija Kovač se je vrnil in je našel dom prazen in zapuščen. Vroče popoldansko sonce se je z vso silo upiralo na malo dvorišče in na podstenje nizke, s slamo krite hišice, katere streha je bila že vsa raztrgana od viharjev in preperela. Od vrat do gumna je bila potegnjena debela žica in sredi nje je visela prazna veriga, ki je na njej pred petimi leti bil priklenjen pes. Svinjaki so bili odprti in prazni, hlev je bil odprt in prazen, večna vrata pa so bila zaprta in mala okenca so krmežljivo mežikala vročemu dnevu. Matija je obstal na podstenju pred zaprtimi vrati in v dušo mu je legla tesnoba. Tako hladno ga je sprejel mali dom po petih letih odsotnosti, tako tuje so ga gledala zaprta okenca in zaprta vrata, prav kakor da bi mu hotela povedati:

»Čemu si prišel sedaj? Zakaj te ni bilo takrat, ko je nad hišo padla vihra in omajala njene temelje? — Klicali smo te, s hrepenenjem smo te čakali, da bi nas rešil, pa te ni bilo! — Zdaj je vsemu konec. — Čemu si prišel?«

Ozrl se je s praznim pogledom po dvorišču v upanju, da bo nekdo stopil od nekod in mu razjasnil uganko, ki je ležala nerešena pred njim.

Toda vsenaokrog je bila tišina, gluha in vroča, drevje je stalo nepremično, nad polji v daljavi je

trepetal dan in Mura je šumela tam mimo gozdov in pašnika. Mlini so mirovali, kajti šklepetanja rešet ni bilo slišati.

Pritisnil je na kljuko in skušal odriniti vrata, pa so bila zaklenjena in se niso odprla. Sedel je trudoma na prag in žalost mu je segla v srce.

»Kaj je res vojna vzela vse, ženo in sinove? — Če bi bili živi, bi vendar dom ne bil tako zapuščen in zanemarjen!«

Rahlo upanje se je vzbudilo v duši.

»Morda so pa na polju!«

Stopil je k stopi in segel z roko v špranjo, kamor so včasih skrivali ključ, kadar so odhajali na polje. Zdaj ključa ni bilo.

»Torej niso na polju!«

»Matija! — Kaj si res ti?«

Sredi dvorišča je stala Ferjanova Marta.

»Bog te sprimi, Matija! — Iščeš ključ? — Saj ga ni tul!«

»Marta, kje so moji? — Franca, Štefan, Francé?«

Marta je pogledala nekam v polje.

»Kaj še ne veš? — Franca je pred letom dni umrla, ko ji je pismonoša prinesel molitvenik in —«

Matija je strepetal v temni slutnji in vprašal hlastno: »Čigav?«

»No, čigav! — Francetov!«

»Torej — Franca je umrla, Francé — padel.«

Matija se je sesedel na stopo.

Marta je stopila k njemu in ga prijala za rame.

»Nikar si tega ne ženi k srcu, saj je skoraj od vsake druge hiše kdo padel. Moj je tudi. Samo dve leti sem bila poročena. Ostal je nekje na ruski fronti. In tudi otrok mi je umrl... Pa sem se vdala v usodo... Bog je pač hotel tako!«

»In kje je mlajši...? Štefan...?«

»Štefan...? Pravijo, da je pobegnil na drugo stran in da je vohun. Rdeči ga lovijo, pa ga do zdaj še niso mogli ujeti!«

»Za koga pa vohuni?«

»Kaj še ne veš?... Na drugi strani so že Slavi!... Tudi župan so videli slavske vojake v Lotmerki!... In zdaj pride Štefan včasih ponoči čez, da mu dajo kaj za one na drugi strani...«

»Kaj še ne pridejo čez, na to stran?«

»Župan pravijo, da bodo prišli, samo zdaj še ne smejo. Morajo počakati, da jim nekje v Belogradi zapovejo!...«

»Torej župan ve, kje je Štefan... In kdo je vzel ključ od hiše?«

»Štefan je pohištvo in kar je ostalo strôška, spravil pri sosedih, ključ pa shranil pri županu. Zate smo vsi mislili, da si padel...«

»Rusi so me ujeli... V Novosibirsku sem bil dve leti in potem sem hodil počasi proti Evropi.«

Matija je našel župana v šoli, kjer je imelo sedež poveljstvo rdečih boljševiških oddelkov. Vodja rdečih čet, majhen čokat vojak Rózsza je pravkar

*Topoli
v Prekmurju*

ukazoval županu, da mora takoj razglasiti po vasi, naj se vsi moški in fantje, ki so se vrnili s fronte, takoj javijo rdečemu direktoriju, »kajti na drugi strani Mure,« je Rózsa zvišal glas, »prežijo barbar-ski srbski roparji na svobodo, ki jo je prinesla ljudska vlada velikega Béle Khuna samostojni republiki ogrskih Slovencev med Rabo in Muro. Dolžnost vsakega, za orožje sposobnega državljana je, da se kot prostovoljec prikladi k 'vörös gárdi', rdeči straži na Muri, sicer ga čaka smrt na vislicah.«

»Gospod komandant, noč je že! Ali naj kar sedaj izvršim vaše povelje?«

»Tako, sem rekel, jutri zaseda rdeči tribunal... Pozvani ste, da prisostvujete obsodbi izdajalca, vašega občana, ki smo ga ujeli nocoj, ko je nesel poročila na drugo stran... Razumete?«

Župan je odšel in Matija je stopil za njim.

»Matija! Štefan je ujet... Jutri bo sojen, po-jutrišnjem ob zarji obešen...«

Matija ga je zgrabil za roko in siknil:

»Tudi ti si prispeval precejšen delež k temu! Kaj nisi mogel sam vohuniti za one? Osemnajst let še nima, pa naj pogine na vrvi kot razbojnik?«

»Molči, sicer naju kdo sliši in bom še jaz v pasti. Kriv sem, priznam, toda, moramo ga rešiti!«

»Kako? Saj če pridejo vsi moški iz vasi, je vendar še Madžarov veliko več!...«

»Nič za to! Jutri zvečer morate dobiti stražo pri občinski hiši!«

»To je moja stvar. Takoj pošljem na drugo stran sla, naj jutri na večer pride močna četa Slavov k brodu in naj streljajo in se pripravljajo na prehod čez reko!«

»In kaj potem?«

»Gotovo bo Rózsa zaradi varnosti vse svoje Madžare postavil k brodu in tako bomo stražo v vasi dobili mi! Potem vsa stvar za nas ne bo preveč težavna.«

Štefan je ležal na klopi v temni sobici z debelimi, železnimi križi in v ušesih so mu zvenele rezke besede poveljnika Rózse:

»Zaradi vohunstva obsojen na smrt in vešalih. Je kdo proti?« — Nihče se ni ganil, niti župan, ki mu je dajal pisma za slavskega poveljnika v Ljutomeru, niti nadučitelj, ki ga je pred štirimi leti v šoli najrajši imel. Rdeči vojaki-sodniki so se mu režali v obraz, župan je gledal v mizo, nadučitelj

je strmel nekam skozi okno razreda, kjer je bilo sodišče. Potem so ga kot razbojnika med bajoneti peljali po vasi v občinsko hišo in zaklenili vrata...

Nekje v dalji je zagrmelo. Stresel se je in skočil pokonci.

»Gotovo se je ob Muri razletela granata,« je mislil in se prijel za križe v oknu. Noč je bila temna. Zvezde so sanjale na nebu. Rimska cesta je bila mlečnobela. Štefan se je spomnil na očeta. Toda iz teme se je iztrgal oster zloben glas Rózse.

»Obsodba se izvrši jutri ob zori!«

Zaječal je in se zgrabil za glavo.

»Zakaj sem to storil?«

Stopil je nekaj korakov po sobici ter prijel za kljuko na vratih. Bila je trdno zaprta, zaklenjena. Vrgel se je na klop in zaprl oči. Toda takoj je skočil na noge, kajti spomnil se je, kako so boljšeiki pred mesecem obesili nekega kmeta iz Bistrice. Zadržnili so na lipovo vejo ob kapeli debelo vrv, posadili kmeta na konja, mu dali zanko okrog vratu in konja pognali v dir. Kmet je divje zatulil, toda takoj utihnil in iz ust mu je stopil dolg, krvav jezik. Žena in štirje otroci so morali stati pod lipo in gledati... Bil je hitro mrtev.

Štefan se je umiril in gledal skozi okno v zvezde. Njega ne bo nihče domačih gledal. Mati je mrtva. France tudi, očeta ni. Sam bo umrl, kakor France nekje v Karpatih. Kakor oče... Toda... zakaj? Ker je kot Slovenec nosil poročila vojakom, ki so bili na oni strani Mure in govorili tako kot on? In župan je rekel, da se naj ne boji ničesar, da se bo že on potegoval zanj. Pa je bil tiho pri obsodbi in ga niti pogledal ni.

Zunaj so odjeknili trdi koraki. Oster glas je vprašal:

»Vse v redu?«

»V redu!« je odgovoril stražar in potem je zopet vse utihnilo. Samo škornji straž so udarjali ob tla.

Streljanje ob Muri se je poostriilo, vpitje je postajalo glasnejše in nebo nad dolgim koncem

vasi je bilo svetlo od reflektorskih luči. Tedaj je zaslišal zunaj glasove in v vratih je zarožljajal ključ. Zdrnil se je...

»Kaj je že čas?«

Toda mesto trdega madžarskega povelja je zaslišal tih tresoč glas:

»Štefan, Štefan hitro ven! Beži po gornjem koncu proti Muri in plavaj na drugo stran!«

Močne roke so ga potegnile iz sobe in ga skoraj pahnile na cesto, v temo. Nekaj časa je stal ne vedoč, kaj se je zgodilo. Pogledal je v nebo; zvezde so kazale že na jutro in čez vzhodno stran je komaj opazno dihala rahla belina. Pri brodu so še vedno pokale puške, toda redkeje, vpitje je ponehalo, reflektorji so ugasnili. Od dolnjega konca vasi so odmevali trdi koraki in odsekano govorjenje. Zdrzil se je, se oprl na malo, z železnimi križi prepreženo okno in se pognal čez vrtove proti Muri.

Poveljnik Rózsa je stal nepremično za šolsko pisalno mizo v razredu, kjer je zasedal rdeči tribunal in čital s suhim presekanim glasom:

»Matija Kovač se zaradi pomoči pri begu na smrt obsojenega Štefana Kovača obsodi na smrt na vešalih... Kdo glasuje proti?«

Nihče ni vstal. Nadučitelj je topo gledal skozi okno, župan je strmel v mizo in je imel oči polne solz... Rózsa je pogledal okrog sedečih in se zlobno nasmehnil.

»Obsodba se izvrši takoj!«

Sonce je zahajalo, ko so Matiji zvezali roke, ga postavili na stol pod lipo ob kapeli in mu dali zanko okrog vratu. Tam od desne strani Mure se je tedaj oglasila pesem, najprej tiha, boječa, potem vedno glasnejša in divnejša, slovenska pesem. Matija je pogledal na ono stran in prisluhnil. Oči so mu zažarele, ustnice so se mu raztegnile v nasmeh.

Zadonelo je povelje. Vojak je brenil stol od debela.

V visokih oknih kapelice je gorela zarja, Mura je pritaženo šumela mimo tihih mlinov, na drugi strani je pesem zamolknila med jelševjem in jagnedovjem.

Na močni lipovi veji sredi vasi pa je negibno viselo mrtvo truplo.

F. Werfel - B. Harding:

Juarez in Maksimilijan

Zgodovinski roman s slikami

Zgodba, ki se začenja malo naprej, prikazuje dvojce: spopad in boj cesarja Maksimilijana Habsburškega, brata Franca Jožefa I., z Benitom Pablom Juarezom, voditeljem meksikanskega naroda, ter pretresljivo žalostno ljubezen cesarice Charlotte do Maksimilijana. Ljubezen, ki se je začela na kraljevem dvoru v Bruselju, se nadaljevala na Dunaju in v meksikanski divjini ter se po tisoč neuspešnih žrtvah bridko končala v žalostnem šumenju jadranskih valov pod Miramarom. Ljudstvo, ki prebiva tam, je še dolgo po koncu te zgodbe prepevalo pesem, ki pravi:

»Zastonj, zastonj boš z Miramaro
leta in leta k morju hodila,
ne boš zagledala bele ladje,
ki bi ti Maksimilijana vrnila...«

Pred vami bodo ostale tri velike in plemenite podobe, katerih srečanja so nekdanj pretresala ves svet: Maksimilijan, osiljeni cesar Meksike, njegova žena Charlotta in Pablo Benito Juarez, veliki bojevniki za pravico in svobodo...

Ko je francoski cesar Louis Napoleon III. poslal Maksimilijana Habsburškega v Meksiko, da bi tam vladal kot »cesarjeva lutka«, je Maksimilijan bil edini, ki je bil prepričan, da je njegovo poslanstvo veliko, pravično in sveto. Hotel je pomagati meksikanskemu ljudstvu. Bil je sanjar, skoraj več kakor to, okrog njega je bil spleten čuden soj, ki je črno oplival na ljudi in vzbujal v njih občutje, da je to človek iz drugih, daljnih vekov. Zato je preprosto meksikansko ljudstvo videlo v plavalasem Maksimilijanu davnega boga Kuecalkotla, ki je pred dolgo, dolgo dobo izginil, a obljubil, da se bo vrnil svojemu narodu in mu prinesel lepe dni. Morda je Maksimilijan celo sam verjel nekaj od te pripovedi...

Toda Juarez, ki je gledal na življenje in na vse njegove prikazni stvarno in trdo, je videl v Maksimilijanu samo tujca, ki hoče nepoklican zavladati nad Meksiko. Neusmiljeno se je bojeval zoper cesarja samozvanca, kakor je rekel Maksimilijanu. Bil je boj dveh velikih ljudi, dveh političnih načel, dveh svetov, toda boj za življenje in smrt. Zmagal je Juarez in s strelom presegel voz, katerega je bila spleta evropska prizadevna diplomacija.

Politika je padla v pozabljenje, ostalo je samo tisto, kar ne more miniti: večno enaka, a večno nova in zato večno pretresljiva žalostna ljubezni in smrti...

Napoleon III. je bil v življenju znosen in prijazen človek. Morda bi bil tudi njegov politični spomin boljši, če bi ne bil bolehal prav za prav samo zaradi ene same hude napake: že od mladega je bil zaslepljen po veličini, sili, moči in junaštvu svojega velikega prednika, Napoleona prvega, Napoleona Korzijca, malega generala, ki je osvojil pol sveta in spravil na kolena vse evropske kralje.

Doseči prednikovo veličino — to bi bilo premalo. Ne bi bilo nekaj takega, česar svet še ni videl. Ne bi bilo nič novega. Če bi hotel doseči občudovanje in službo vsega sveta, bi moral Na-

poleona prvega preseči. Dvigniti se v moči in veličini nadenj — to je bila skrivna, neutolažljiva želja, ki je Napoleona III. razjedala od prve mladosti.

V Evropi tistih dni za take sanje ni bilo prostora. Bila je vsa ljubosumno razdeljena in zavarovana pred novimi Napoleoni. Najmočnejše varstvo pred njim ji je dajal spomin na prvega.

In Napoleon III. ni bil tako slep, da bi tega ne bil spoznal. Toda zaradi spoznanja se ni hotel odreči velikim sanjam. Tudi ga ni pri tem ovirala prehuda obzirnost. Manjkalo mu je samo prostora. Zato je svoj naskok proti uresničenju odlagal samo tako dolgo, dokler ni nekje na svetu našel mesta za svoj toliko privlačni poskus, ki naj bi ga bil dvignil nad prednikov sijaj.

Ta prostor za njegovo stremljenje je bila Meksika.

Meksika naj bi bila odskočišče za nove osvojitve v Ameriki. Amerika je bila tedaj razjedena in razbita po silni vojni, ki sta jo zaradi suženjstva začela Sever in Jug v Združenih državah.

Napoleonov račun je bil preprost: vojna, v kateri so se Amerikanci bojevali zoper Amerikance zaradi tega, ker so severnjaki bili za odpravo zamorskega suženjstva, južnjaki pa za njegovo ohranitev, bo Združene države izsesala, jih utrudila, jih onesposobila za odpor proti komur koli. Kdor bo v pametnem trenutku pripravljen in blizu, jih utegne dobiti kakor na tomboli.

Zato je bilo Napoleonu treba imeti Meksiko. Ceno za njegova velika stremjenja je moral plačevati neomikan, preprost, divji narod.

Napoleona ni motilo, da je bilo meksikansko ljudstvo pri vsem tem nedolžno. Vedel je, da se Napoleon prvi ni menil za zlomljene narode. Še manj, kakor za podrte prestole... Če ga je hotel prerasti, je moral hoditi njegova pota.

Pretveze za naskok na Meksiko ni bilo težko dobiti. Politika ni bila za pretveze nikdar v zadregi...

In tako se je lepega dne izkrcala pisana francoska vojska na vročih meksikanskih obalah, kjer jo je sprejelo nekaj streliv iz starih indijanskih pušk. Napoleonovi vojski je poveljeval trdi maršal Bazaine, ki je razglasil, da je Francija po nalogu svojega cesarja prišla uvajati v Meksiko red in mir, da bo dala državi novo pravico in lepše življenje.

Meksikanci generalovega razglasa niso slišali. Zato so se dve leti ustavljali francoski sili in preprečevali razmah Napoleonovim sanjam.

Meksikansko ljudstvo je vodil Benito Juarez, predsednik republike, mož, katerega nihče v Evropi, ne na svetu ni poznal. Ko so Napoleonu III. prvič omenili Juarezovo ime, se je nasmehnil in zamahnil z roko:

»Juarez? Ali ni to ime zelo navadno?«

Ko so mu pritrdili, je zaključil:

»Tudi mož, ki ga nosi, ne more biti nič nenavadnega. Kako bi se navadni ljudje mogli ustavljati velikim?«

S to besedo je menil poglavje o Juarezu končati. Juarez pa je pri vsej neznatnosti ustavljajal s premišljenim vojskovanjem francoske oddelke, tako da je cesar kar naprej moral slišati o njem.

Juarez je imel eno vero: da Francozi ne bodo zmagali, ker je morje preširoko, da bi moglo čezenj toliko francoskih vojska, da bi udušile odpor ljudstva, ki je začenjalo verovati, kakor je veroval njegov voditelj.

Ta vera je bila nalezljiva. Kakor mrzlica je lezla čez pragozdovje in pustinje, čez grebene gora in čez zalive vročega morja. Vsepovsod so vstajali ognji in se družili v en sam plamen.

Ta plamen je počasi potiskal Francoze proti morju. Čez dve leti ni bil Napoleon nič na boljšem kakor prvi dan, ko so njegovi grenadirji stopili na žareča meksikanska tla. Njegove karte so bile dan za dnem slabše.

Veliko topih ur je prebil v premišljevanju, kdo mu karte meša: ali usoda, ki se je postavila zoper njegove sanje, ali neznani Juarez, mož z navadnim imenom, a z nenavadno močjo.

Še preden je cesar dognal, kateri je večji krivec, je prišel nov udarec: v vojni med ameriškim Jugom in Severom je Napoleon stavil na Jug. Če bi bilo kaj pokazalo, da bo zmago odnesel Jug, bi bil Napoleon znal iz Meksike ponuditi pomoč... Pomoč bi ostala tudi po zmagi in se spremenila v oblast. Tako so cesarju prišepetavali tudi generali... Tedaj pa je poslanik Mercier iz Washingtona poslal drugačne novice, kakor pa si jih je želel Napoleon.

Poslanik je poročal, da je treba v kratkem računati z zmago severnih držav in potem seveda z okrepitvijo edinosti v Zedinjenih državah.

Nova zavora je zrastle pred Napoleonovimi sanjami. Oblast nad Ameriko se je spet odmaknila v meglo...

Ko je prišlo poslanikovo poročilo, je cesar premišljal pol dne. Potem je zapovedal sklicati ministre.

Ta sklep ga je veljal veliko premagovanja. Nekajkrat mu je bilo med premišljanjem kakor otroku, ki se je prebudil, pa mu gre na solze zaradi sanj, ki so minile. Morda se je tiste ure stokrat vprašal:

»Ali je vredno bojevati se zastonj?«

Potem je spet mislil, da je dovolj, če ugotovi, kdo je kriv za polom. Ta ugotovitev bi lahko pomenila pol uspeha.

Zato je sklical vlado.

Vse mu je šlo prepočasi. Zdelo se mu je, da je pretekla neskončnost, odkar je bil dal zapoved. Nemirno je hodil po veliki dvorani v Tuilerijah

ter se ježno vlekel z dvema prstoma za koničasto bradico.

Njegovo razburjenje je hitro prišlo do cesarice Evgenije.

Napoleon III. je rad trdil, da ga nihče ne pozna. Cesarica je sama sebe izvzemala od tega pravila in bila prepričana, da cesarja pozna tako, kakor ga ne pozna nihče drugi. To poznanje si je pridobila z leti. Zato je vedela, do česa bi lahko prišlo, ko je bil cesar tako razburjen.

Prišla je v dvorano neopaženo in je obstala za stebri. Počakala je trenutka, ko se je zdelo samo po sebi umevno, da stopi pred cesarja. Vedela je, da mu je v takih trenutkih potrebna, da pa mora priti blizu kakor misel, za katero človek nikdar ne ve, odkod se vzame.

Čakal je, dokler se niso začeli zbirati ministri, potem se je pokazala še sama. Videla je, da se je cesarju obraz za trenutek zjasnil, ko jo je zagledal in jo povabil k sebi.

Tudi ministri so vedeli, kaj pomeni, če je cesar razburjen in niso prikrivali, da jim je nerodno stati to uro pred njim.

Napoleon je začel brez uvoda. Obrnil se je k maršalu Randonu in ostro vprašal:

Foto Warner Bros

»Kaj pomeni to pismo od Mercierja?«

Maršal se je priklonil in odgovoril:

»Veličanstvo — nič dobrega.«

Cesar je bil zadet in je dejal:

»Nisem vas vprašal po tem, kar sam vem.«

Maršal je skušal zabrisati vtis svojega prvega odgovora in je začel:

»Če bi se Amerika razcepila, potem se ne bi mogla ubraniti našemu pritisku. Če bi se razcepila pravim. Toda sedanj položaj opravičuje sklep, da se to ne bo zgodilo...«

Cesar je videl, da maršal okleva, zato ga je rešil zadrege:

»Ne razumem tega poraza. Krivi ste vi!«
Maršal je dvignil glavo:

»Veličanstvo...«

Cesar mu ni pustil do besede:

»Da! Vi ste nas prepričavali, da bo zmagal Jug.
Treba je vedeti pred bitko, kdo bo zmagal, če smo strategii!«

Maršal ni skušal več ugovarjati in je dejal:

»Veličanstvo, priznavam pomoto, toda...«

Cesar je vzrotil:

»Pomota! Vi pravite temu pomota? Ne morem
tvegati takih pomot. Cesar se nikdar ne more zmo-
titi. Milijoni so šli za osvojitev Meksike. Z nekaj
manj bi bil lahko osvojil vso Evropo!«

Minister de Morny je pripomnil:

»Hoteli ste sami vladati v Meksiki, veličanstvo!«

»Seveda sam! Kdo pa drugi! Kaj naj vlada ne-
omikano ljudstvo! In ti razcapanci naj bi mi to
onemogočili!«

Cesar se ni mogel več premagovati. Z naglimi
koraki je stopil po sejni dvorani kakor srdit tiger.
Ministri so se razmikali pred njim kakor voda in
so sklonjenih glav molčali.

Čez čas se je Napoleon jezno ustavil pred sku-
pino ministrov in ostro vprašal:

»Kaj mi predlagate? Naj se umaknemo iz Me-
ksike, kaj? Naj priznam, da me je premagal neki
Benito Juarez? In da potem pride v Franciji do
vstaje?«

De Morny je bil edini, ki si je upal odgovoriti:

»Veličanstvo, mislim... da bi bilo... treba
poskušati...«

Napoleon je izgubil vse potrpljenje:

»Kaj vi mislite? Nič ne mislite, to je tisto.«

Cesar je vedno bolj izgubljal oblast nad seboj.

Cesarica ga je opazovala. Zdelo se ji je, da je
zdaj prišel trenutek, ko mora poseči v razprav-
ljanje. Nalahno se je vmešala med ministre:

»Pomiri se. Ta stvar navsezadnje ni tako po-
membna.«

Napoleon se je nejevoljen obrnil k njej:

»Ali ve madame za kako rešitev morda?«

Cesarica je nadaljevala mirno:

»Louis, spomni se svojega strica. Prvi Napoleon
je držal Holandijo v oblasti s tem, da ji je postavil
vladarja. Drži še ti Meksiko tako. Daj Meksiki
vladarja!«

Napoleon je hvaležno pogledal cesarico, potem
je dejal:

»Gospodje, cesaričina misel je vredna, da se po-
svetujemo o njej — če nihče ne ve boljšega.«

Pogledal je po ministrih, ki so molčali. To je
bilo najboljšje znamenje, da se posvet lahko začne.

Cesarica je videla, da je rešila položaj. Morda
se ji je od daleč zazdelo, da je rešila še kaj več:
cesarstvo in krono Napoleonu III.

Posvetovanje o misli, katero je bila sprožila
cesarica, je potekalo naglo. Ministri so bili soglasni.
Edino cesar je imel pomisleke. Dozdanje skušnje
so ga bile zmordile, naučil se je bil gledati naprej.
Zato je spregovoril:

»Samo eno zapreko vidim: Monroejevo načelo,
Amerika Amerikancem! Na to se bodo opirali oni
demokrati iz Združenih držav...«

Maršal se je nasmehnil cesarjevemu pomisleku:

»Veličanstvo, kaj pa, če bi utrdili zadevo tako,
da bi si... no... da bi meksikansko ljudstvo samo
zaželelo vašega vladarja. Proti taki želji niti Mon-
roejevo načelo ne more držati.«

»Odlično,« je dejal cesar.

Toda komaj je bila vržena ena zapreka, je
zrasla pred Napoleonom druga. Treba je bilo najti
vladarja.

V pozlačeni tuilerijski dvorani so se začela
ugibanja, kdo naj bi bil vladar Meksike po volji
Napoleona III. Prihajala so imena za imeni...

Albrecht Anhalt-Zerbstki?

Ta je bil cesarju prestar.

Karol, mejni grof Lippe-Detmoldski?

Ne, ta je bil protestant...

Ko so jim posla vsa imena, je spet skromno
spregovorila cesarica:

»Maksimilijan Habsburški?«

Spet je cesar čutil olajšanje. Da, Maksimilijan,
sanjač iz Miramara, vitez, o katerem je bilo sple-
tenih tisoč romantičnih zgodb, fantast, ki mu niso
dali razmaha. Kakor nalašč!

Ministri so čakali, da bo spregovoril cesar.
Njegova beseda je bila:

»Gospodje, zdi se mi, da ima cesarica spet prav.«

De Morny je pripomnil tenko:

»Edino, če bo hotel sprejeti. Habsburžan je, toda
čudnih misli.«

Cesar se je nasmehnil in zamahnil z roko:

»Bo sprejel... če ga pokliče ljudstvo.«

Ozrl se je po ministrih, potem je pristavil:

»In da ga bo poklicalo, moramo pač poskrbeti
mi. V tem smislu je seja končana.«

Foto Warner Bros

V Miramaru, čudovitem gradu tam daleč na
severni konici Jadrana, je ta čas, ko je Napoleon
odločal o usodi ljudstev in držav, živelo dvoje
ljudi, ki jima ni bilo na mislih drugo, kakor prva
sreča v ljubezni. Bila sta to Maksimilijan Habs-
burški in njegova mlada žena Charlotta Belgijska
— dva, katerima je za ljubezen zavidal ves svet...

(Dalje prihodnjič.)

San Marino

REPUBLIKA SVETNIKA Z RABA

taka država, obkoljena biti in čemu?

Nikdar nisem mislil, da se mi bo čez dolgo let primerilo, da bom v dobrem dnevu prehodil križem kražem to sanjsko republiko s svojih znamk, to najstarejšo državo v Evropi.

Se čudite? Pa tudi to je res! Bilo jih je sicer dosti prej ustanovljenih, a ta edina se je do danes samostojna ohranila in se bo — saj ni nikomur na poti zaradi »življenjskega prostora«!

Sredi oktobra je bilo, ko je tiktakala brza »littorina« iz Ancone proti Riminiju. Na levo so rumenela čez breg in dol zlata polja, ki so jih rezale zelene vrste trt in sadja; na desno roko pa so butali tik pod progo jadranski valovi ob obal lepe Romagne.

Čudovita pokrajina! Ure in ure brziš, a oko se ne utruji. Ko se bliža vlak Riminiju, opaziš tja proti notranjosti dežele, že daleč na obzorju, visoko gorovje, ki se v navpičnih prepadih spušča v ravan. Ko smo bliže, se zarišejo pod oblake mogočni obrisi nekakih gradov in obzidij; kakor panorama pravljicega Gralburga!

»Ecco San Marino!« se oglasi sopotnik in pokaže navzgor. Vrsta mladostnih spominov se zbudi človeku ob tem imenu: uresničilo se je nekaj, kar nisi nikdar pričakoval.

Čeprav me je vleklo domov, sem le ustavil vožnjo v Riminiju in se odločil, da pogledam v italijansko Andorro ali Lichtenstein, ali, da jo imenujem s pravim imenom, v San Marino.

Pripravljen sem bil, da jo bo treba udariti peš do pod gora, potem pa z oslom na vrh, v prestolnico. Toda že na riminski postaji me je presenetil velik vozni red republikanske električne železnice: Rimini—San Marino. Dognal sem tudi z zadovolj-

čudna vrsta ljudi so zbiravci znamk: čim manjša in neznatnejša je država, tem bolj love njene znamke. Spominjam se, da so najčastnejše mesto v mojem otroškem albumu imele znamke iz republike San Marino. Kdo je vedel, kje je ta država! Morala pa je biti imenitna, ko je imela tako lepo pisane znamke z gradovi, starimi glavami in ruševinami. Pozneje v šolah smo se učili, da je ta čudovita republika v srcu Italije. Spet mi ni šlo v misel, kako more od druge, večje, sploh

stvom, da plačaš za 32 km dolgo pot, prav na vrh republike, le deset lir in nekaj malega čez.

To električno občilo so naredili šele leta 1932 za 42 milijonov lir. Tega leta je namreč Mussolini incognito obiskal slavno marinsko republiko. Da bi napredoval tujski promet, je navzlic neodvisnosti republike ukazal urediti boljšo zvezo s svetom. In tako je nastala železnica z začuda slikovito vožnjo: proga se dvigne skoraj tik od morske gladine na 650 metrov.

Iz Italije v San Marino.

Sinjebela je barva sanmarinske republike, sinjebeli so električni železniški vozovi. Udobno in tiho drdrajo sprva med njivami, trtami in oljkami. Tu pa tam se razkošati bohotna pinijska.

Na obmejni postaji smo! Nehote pogledaš na kovčeg, kajti v vozu je lepak, da »je prepovedano nositi iz republike v monarhijo monopolu podvrženo blago«. Da se še bolj ustrašiš obmejne carine, se obmejna postaja imenuje kar »Dogana« (carina). Strah je prazen; sinjebeli republikanci sploh po ničemer ne vprašajo: ne po potnem listu, ne po carinskem blagu, ne kdo si, ne po kaj te nese gor na vrh gore Titano.

Proga se prične dvigati in v mogočnih okljukih vijugati iz predorčka v predor. Predori so drug vrhu drugega ko stopnice. Vedno bliže se pomikajo trije mogočni stolpi s kovinastimi perjanicami in nazobčano obzidje, ki jih veže: znamenje San Marina.

Pokrajina postaja gorata. Po napetem svetu orjejo z velikanskimi voli, ki imajo ogromno navzgor zavito rogovje. Vinogradi, koder pravkar bero grozdje v velike lesene zaboje, katere nalagajo na visoke dvokolesne vozove, se umikajo koruznim poljem. Kit koruze ne suše pod ostrušniki, kakor pri nas, marveč jih vešajo na prostem visoko gor v krošnje dreves. Ne vem, ali v dežju tudi odpro nad njimi dežnike.

Vino, žito, kamen in tujec.

V vladni palači mi je uslužen republikanski uradnik pojasnjeval, da drže republiko štirje stebri pokoncu: vino, žito, kamen in tujec. Grozdja natrgajo v vsej republiki, ki se širi čez 67 kvadratnih kilometrov, okoli 20.000 centov; žita nažanjejo zase več kot dovolj: 32.000 centov.

Kaj pa kamen? Tudi ta je vir dohodkov za malo republiko. Ker je izven »države«, v Italiji, malo kamna, zato so že v najstarejših časih v obširnih sanmarinskih javah lomili dober apnenec. Gora Titano, ki zasega večino državnega površja, je sama nekak apnenčast monolit, ki se skoraj navpik

preveša v ravnino. Prav na vrhu Titana, 740 metrov nad morjem, je še globoka java. Pod goro so pa »blatarji«, opekarnarji. Kamen in opeko izvažajo daleč po Italiji.

Četrty vir dohodkov pa da tujski promet. Še lani je pridržalo v prestolnico republike do 2000 avtomobilov na dan. Zato se nisem začudil udobnim restavracijam in več kavarnam v sicer tako majhni državi in njenem prestolnem mestu.

Ljudje — če sodim po sopotnikih v vozu — so same dobričine. Kmečko, gorsko ljudstvo, samozavestno pa da je kaj. Večina jih je izstopila na postaji Veliki trg (Borgo Maggiore). Bil je semanji dan, pa tudi sicer je Borgo središče vse trgovine.

Borgo Maggiore leži tik pod pečino, v vznožju prestolnice. Vrat si moraš zlomiti, če pogledaš navpično gor, kjer kraljujejo nad previsom, dve sto metrov višje, glavna vrata prestolnice.

Pod to strmino ugibaš, kako bodo neki spravili tramvaj gor, pa že smukneš v predor. Tu se nekaj obrača in vrti, za hip pokukaš na plano in se že zopet osukne. Čez deset minut že leži Borgo Maggiore globoko pod nami, nad glavo pa se pno oni trije srednjeveški stolpi. Še nekaj sto metrov proge in ustavimo se na glavni postaji republike San Marina.

Pri izhodu se te nenavadno dojme lepak z napisom: »Eccellentissimo e sovrano Consiglio di Reggenza« (vzvišeni in suvereni regentski zbor).

Svetnik z Raba — »ustanovnik večne svobode«.

Kako se je ohranila ta samostojna republika — ki bi vsa zložno našla prostora na ljubljanskem polju — toliko stoletij; v neprestanih srednjeveških bojih; po zedinjenju Italije in še danes, ko zginjajo velike države ko sneg.

Zgodovina sanmarinske republike se začne na slovanskih, dalmatinskih tleh, na otoku Rabu. Tu je živel konec tretjega stoletja kamnar Marin,

pobožen mož. Da bi ušel Dioklecijanovemu preganjanju, se je s tovarišem Leonom vkrca na jadrnico in je pristal v Riminiju. Tu so prav potrebovali zidarjev, ker so bili Liburni mesto porušili. Ker ni bilo v okolici pripravnega kamna, je moral Marin ponj v goro Titano.

Skopali so prve jave v gorski rebri. Veličastna samota je Marina prevzela, da je tu sklenil preživeti ostanek življenja v premišljevanju in molitvi. Tovariši so se mu pridružili, lastnica gore, odlična dama iz Riminija, je svet podarila svetniku in njegovim puščavnikom. Obdelovali so puščobo, pridružili so se jim v varnem gorskem gnezdu še drugi in nastala je pod Marinovim vodstvom samostojna meniška republika, ki si je ohranila šestnajst vekov popolno neodvisnost.

Ves prevzet od ponosa mi je cerkovnik v baziliki sv. Marina kazal svetnikovo lobanjo v srebrni posodi. Okoli je ponosen napis »Auctori Perpetuae libertatis (Ustanovniku večne svobode). Malokateri svetniki so ustanavljali republike, ki bi se po njih imenovala in ostale take, kjer bi se bil svobodni demokratični duh tako močno zasidral v ljudi, da bi držal še danes.

Za prestolom obeh regentov republike sem stopil doli v 1200 let staro cerkev sv. Petra. Tu hranijo tudi zgodovinske listine republike. Zanimal me je odlok Pija XI. iz l. 1926, ko povzdiguje cerkev v baziliko, kjer pravi, da »izkazuje to čast glavnemu templju republike San Marino, ki je tako umetniško okrašen, čeprav tako starodaven; semkaj da prihajajo množice domačih in tujcev častiti telo svetega Ustanovnika in zavetnika republike, ki se po njem imenuje.« Dalje se bere v odloku, »da se ob slovesnih prilikah zbirajo v tej cerkvi vladarji republike in imenitniki ter plemiči. Tu so tudi volitve in potrditev obeh regentov.« Na steni sem bral tudi prepis himne sv. Marinu, ki jo je zložil v latinščini drugi Dalmatinec Nicolo Tommaseo. Takole se pričinja:

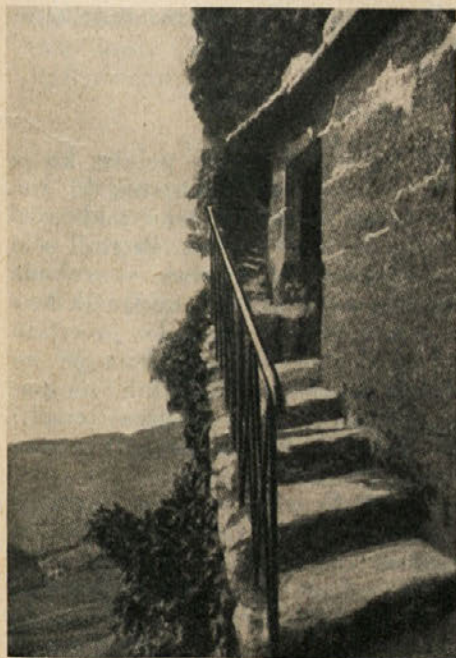
Sanctum salutet Italus
Ducem Marinum Dalmatam
Serant per astra Pauperis
Nomen canentes Angeli.

Haec saxa tractavit faber
Fortis Marinus dextera:
Mons ipse signum tollitur
Eius dicatus Nomini.

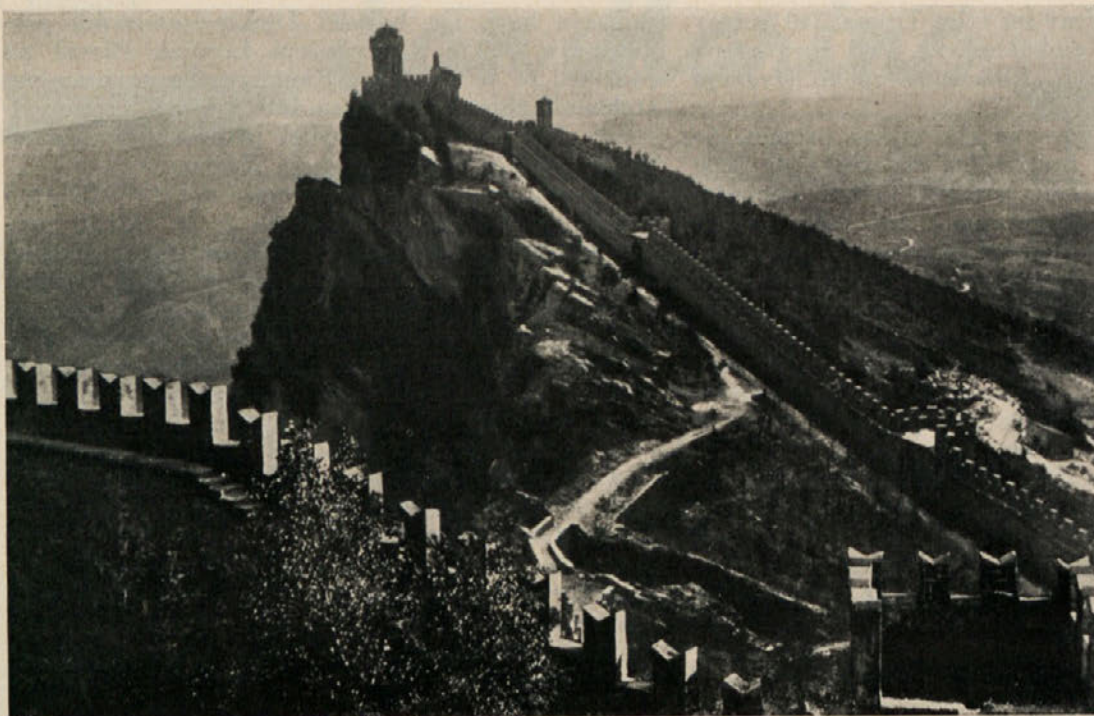
(Pozdravi, Italec, svetega vodja, Dalmatinca Marina, ime ubožca naj na nebu slavé angeli. — Tu je z močno desnico klesal kamen. Gora, po njem imenovana, je njegovo znamenje.)

Preveč je zanimivosti v tej republiki, da bi se pri eni človek predolgo ustavil. Treba je pogledati še središče države, celico, kjer je sveti Ustanovnik (tako mu pravijo vsi državljani) prebival.

Po strmih, v živo skalo vklesanih stopnicah, ki vegajo v omotičen prepad, se priplaziš v prostor, takisto v živo skalo vklesan, kjer je svetnik počival na golem kamnu. Preprost napis pove »Divo Marino Patrono et Libertatis auctori«.

Stopnice
v svetnikovo
skalnato celico

Pogled s prve sanmarinske trdnjave na drugo in tretjo, ki se pnete vrh prepadov nad daljno ravan

Zgovoren Sanmarinčan mi je pol ure kasneje pri kozarcu imenitne svetomarinske žlahtnine z živim prepričanjem dokazoval, da se imajo še danes Ustanovniku zahvaliti, da so svobodni. Mirno je republika živela tja do 10. stoletja.

480. letnica

Od Sv. Marina do Abesinije.

Pod njenimi nogami, po ravnini so pustošili Heruli, Gotje, Longobardi, a gore si niso upali naskočiti. Tudi plena bi ne bilo kaj pri pastirjih in kmetih. Saraceni in Normani so pa bili drugega kova. Proti njim so se tudi Sanmarinci morali utrditi. Postavili so tri stolpe — trdnjave — Rocca, Cesta in Montale — kar nad previsi in jih zvezali z zidovjem, hodniki in rovi. Gora in republika na njej sta postali nezavzetni.

Ko sta se cesar in papež borila za moč, je morala tudi republika odbijati napade grofov Malatestov iz Riminija in drugih. Takrat se je ozemlje razširilo. Republika je bila močna, da sta celo Pij II. in Alfonz Aragonski iskala sanmarinskega zavezništva. Šele v 16. stoletju so najemniki Borgijca Aleksandra VI. uničili republiki svobodo, a za malo let.

V medsebojnih trenjih si fevdalni mogočniki niso privoščili San Marina. Ta zavist je bila tudi močna obramba republikanske svobode. Veliki Napoleon, ki si je osvojil pol Evrope, je 1797 poslal pozdrav »sestrski republiki« in ji je ponudil povečanje ozemlja. Previdni sanmarinski regentje so pa ozemlje na račun sosedov odklonili in so rajši prosili za živež. Celo mogočni Metternich je po zlomu Korzičana spoštoval tisočletno izročilo republikanske svobode.

Ob zedinjevanju Italije je republika vršila plemenito delo: nudila je preganjanim italijanskim rodoljubom zavetišče. Sam Garibaldi je užival

njeno gostoljubje. Še danes je v republiki v veljavi pravno zavetje. Škoda, da to pravo varujeta le dva stara možnarja...

Leta 1874 se je republika prav zastran zavetja nekaterim kaznjencem sprla z Italijo. Dosti si je upala. Italija je okoli in okoli republike postavila venec vojaštva, pa so se lepo domenili. Odtlej je med obema vladama neskaljeno prijateljstvo.

V svetovni vojni je republika mobilizirala 15 prostovoljcev, kakor vam sam brkati orožniški podčastnik pove, in jih je poslala na fronto za pomoč Italiji. Dva sta tudi padla. V Ajdovščini na Vipavskem je San Marino na svoje stroške vzdrževal vojno bolnišnico. Tudi v Abesinijo so se nekateri Sanmarinci prijavili kot prostovoljci.

Dozdanje zgodbe te republike so prav razgibane, kako neki bo za naprej?

»Libertas«.

Poldne je odbilo na stolpu vladne palače, ko je državni služabnik — eden od dvanajstih, ki jim pravijo »donzelli« — na spodnjem trgu izklicaval razglas o oddaji vina in žita v silose. Prirnil sem se do birača, ki je pričel brati. »Libertas« — svoboda — je bila prva beseda, z njo je tudi zaključil. Kar v spominu mi je ostala. Saj ni čudo, ko jo v San Marinu na vsak korak bereš. Natisnjena je na lepakih, na grbu, na tramvajskih listkih, na nabiralnikih, povsod. V tej besedi so obseženi temelji sanmarinske ustave, ki je menda najbolj demokratična na svetu.

Prvo ustavo so imeli že v 11. stoletju. Vsi družinski glavarji, kakor pravijo v državnem arhivu hranjene listine, glavarji ognjišča, so tvorili sosvet. V 15. stoletju je ta sosvet oddal svoje politične pravice Velikemu svetu LX. Tako je v bistvu do danes ostalo. Ustavodajna oblast je še vedno Aren-

go, sosvet družinskih glavarjev. Po njem so torej vsi državljani kot skupnost nosilci oblasti. Nekak parlament pa je omenjeni »Principe e Sovrano Consiglio dei LX« (suvereni svet šestdesetih), ki ga obnavlja vsaka štiri leta. Izvajalno oblast predstavlja »Državni kongres« devetih članov. Predstavnika države, vladarja, sta pa dva kapitana, ki vladata le po šest mesecev. Volijo jih vsi polnoletni izmed članov »Sveta LX«. Lani je bil en kapitan iz robate kmečke družine.

Srečal sem na ulici enega letošnjih »Ecc. mi Capitani Reggenti«, ki je knjigovodja v banki. Pokazal mi ga je vratar vladne palače; postala sva bila že dobra znanca, z vratarjem namreč, ki pozna regenta iz »vsakdanjih stikov«, kakor je dejal, »ter vse vladne kroge«.

Vladne posle izvajata dva državna tajnika (ministra). Potrkal sem v krasnem preddvorju na vrata z latinskim nadpisom »Ad exteriora negotia«. Aha, tu je torej ekscelencija zunanji minister, ki ima hkratu v oblasti tudi finance. Mlad, razumen gospod, ki je nekak stalen minister. Nekaj sob naprej stoluje notranji minister, ki je hkratu tudi minister za uk.

Lepi, moderno urejeni uradi; tudi gospodje — vsch skupaj je trinajst s služabniki vred — prav prijazno odgovarjajo na mojo radovednost. Kažejo mi preračun za leto 1939/40, ki znaša šest milijonov devet tisoč in nekaj lir.

Zanimiva so posamezna določila v preračunu. Regenti dobivajo le po tisoč lir na mesec. Začudim se, da tako malo, pa se mi začudijo nazaj, češ saj to dobivajo poleg svojega zasebnega zaslužka. Demokratična »libertas«! Nikogar ne žeja po ministrskih koritih. Za slikovito obleko dobita regenta 3000 lir, za reprezentančne stroške pa 18.000 lir, a te drži finančni minister trdo pod ključem, pristavijo.

Po 1500 lir mesečne plače in nekaj stotakov doklade prejemata državna tajnika. Največ izdatkov je določenih za javna dela in za — ljudsko izobrazbo. Vsaka vas ima lepo ljudsko šolo, v glavnem mestu pa so tri srednje šole, ki so enakopravne italijanskim.

Armada z dvema topovoma.

Najmanj izdatkov določuje preračun »armadi«, le 220.000 lir. Obvezne vojaške službe ni.

Pri popoldanski črni kavi — to še pijejo pristno tam gori — se o tem poučim pri orožniškem naredniku, ko je skončal običajno partijo »scoppe« na karte.

San Marino ima štiri armadne zборе. Prvi so orožniki, teh je — sedem. Oblečeni so v višnjeve suknjiče in črne dolge hlače z rdečo progo, s čako na glavi. Nekaj spominjajo na italijansko karabnersko uniformo. V starem samostanu je poveljstvo njihove brigade...

Bolj številni (48) so republikanski miličniki. Obleko imajo slikovito, podobno oni papeževih Švicarjev. Stare puške dobe le ob slovesnostih.

Slikoviti (oblečeni kakor sami generali s perjanicami) in precej številni — nad petdeset — so

pa člani »guardie d'onore«, častne straže, ki nastopa navadno le ob slovesnem vходу novih kapitanov. Tedaj pokajo tudi salve iz dveh topov, ki jih premore vojna sila republike.

Čez leto sta topova razstavljena v drugem stolpu, — trdnjavi. Eden je avstrijski možnar z nemškim napisom, drugi pa madžarska havbica. Vpe-

Republikanska garda nastopa...

ljana navada je, da mečejo ohlačene ameriške turistinje v žreli obeh morilnih orožij — čokoladne bonbončke v neznansko veselje vratarčinah dveh paglavcev. Vratarica potoži, da je turistinj zlasti letos prav malo in da je zatorej tega »streliva« zmanjkalo.

Oba topa so republiki pred leti darovali Sanmarinci, ki so se borili na avstrijski fronti.

Prisega kapitanov.

Naslednji dan je imela biti prva slovesna avdience novih dveh kapitanov. Vsak državljani, pa tudi drugi ljudje, imajo pri tej priliki pravico povedati svoje želje.

Novi prijatelj, vratar me prijazno vabi, naj še ostanem, da bom prisoten pri tej izredni, malo srednjeveški svečanosti v razkošno urejenih sobah vladne palače. Ko se vdam, me pelje po monumentalnem stopnišču v prvo nadstropje v prestolno dvorano.

Nad prestolom je bleščeč napis »Animus in consulendo liber« (duh bodi pri sodbi svoboden). V ozadju pa je čez vso steno slika, kako se sv. Marin prikaže državljanom republike. Sedem oseb je naslikanih po živih podobah.

V drugi dvorani je razgrnjena »zlata knjiga« republike, kamor se vpisujejo odlični obiskovalci. Slovenskega imena nisem zasledil v njej.

V tej krasni dvorani s slikami imenitnih kapitanov je tudi štetje glasov pri volitvah. Vsakega 15. marca in 15. septembra izmed 60 članov sveta izžrebajo 12 imen. Šest kandidatov z največ glasovi napišejo po dva in dva na tri lističe. V baziliki potem vleče kak otrok žreb vpričo starih kapitanov in ljudstva. Kandidata s prvega listka, ki ga otrok potegne iz žare, sta izvoljena.

Štirinajst dni za tem je slovesni »vhod«. Iz bazilike gre častitljiv sprevid po stare in nove kapitane v vladno palačo, nato gredo vsi k slovesni

službi božji. Po končanem opraviu nova kapitana prisežeta, da bosta »varovala republiko in njeno vladno, svobodo, čast in vse pravice, da bosta z enako mero delila pravico vsem in da bosta le to delala, kar je koristno in dobro za republiko in njene državljane«. Po prisegi prejmeta od prejšnjih kapitanov državni pečat in ključe.

Ta dan delijo tudi odlikovanja reda sv. Marina in sv. Agate.

Pozno v noč se še sliši raz Titanovih pečin šum veselice ljudstva, ki uživa »libertas« — svobodo, svobodo...

Srednji vek in tujski promet.

Srednjeveška romantika in moderni ton napol letoviščarskega mesta se prijetno družita v San Marinu. Mesto, ki je zidano po zahodni plati gorskega grebena v terasah, se ti na mah prikupi. Tudi stavbni slog velikih novih palač, ki so v delu (gledališče, bolnišnica, nova vladna palača, silos), se lepo znajde v srednjeveškem okolju 14. stoletja, prepletenem z najmodernejšimi stavbnimi vložki.

Stare hiše, nove palače in trdnjavski stolpi z obzidji tvorijo ubrano enoto. Od postaje se širi do glavnih mestnih vrat široka, senčna ploščad, ki bi delala čast vsakemu velikemu mestu. Tudi precej avtomobilov z republikansko značko R.S.M. me je prehitevalo. Najvišjo številko sem videl 170, kar je precej za 14.000 prebivalcev. Izredno dosti je tudi motociklov, koles pa kar nič.

Ker so po prestolnici ozke in strme ulice, se avti ustavljajo pred glavnimi vrati Sv. Frančiška. V stolpu vrat bereš svarilen napis, »naj mestna garda vsakega tujca preišče, ali ima s seboj orožje, in naj mu ga vzamejo ter vrnejo šele, ko mesto zapusti; republika je mirna in hoče živeti v slogi z vsemi sosedi«.

Ko sem vdiral v republiko jaz, garda ni postajala ob vratih, pa tudi nisem imel nikakega pihalnika. Opazil sem pa, da nosi polno meščanov, tudi fantov, dvocevke — seveda le lovske, ker so strastni lovci.

V glavni kavarni sem vprašal skupino zlate mladine, ki je biljardirala, kako da niso poklicani pod orožje. Pozabil sem, da nisem v Italiji... Nasmehnili so se, češ da so svobodni in da jih nihče ne sili k orožju; da so »Sanmarinesi« so bahato pristavili.

Blažena oaza miru!

Odpustki.

Po ulicah je neverjetno dosti prodajalnic, ki nudijo tujcu vse mogoče odpustke v spomin. V prvi vrsti so seveda znamke. Napisi v trgovinah so italijanski, angleški, francoski in nemški. Znamk natisne pošta trikrat več kakor jih gre za domačo potrebo. Filatelija donaša republiko precejšnje dobičke.

Druga vrsta odpustkov so »Torta di San Marino« v ličnih škatlah. Teh tort prodajo na gore. Cenejše sem dobil v Riminiju — v glavni zalogi teh izvirnih republikanskih tort.

Trgovina se vrsti za trgovino, bari, restavracije, vsaj po glavnih ulicah. Cenejše je vse kot v Italiji, v »tujini«, kakor pravijo domačini.

Stopim v papirnico (ki prodaja tudi sanmarinsko pogačo) po znamke. Dobrovoljen in prijazen trgovec brž zavoha tujca, čeprav zavijam po ankonetansko. Marsikaj pove. Toži, da ni več tujcev, ker je v »tujini« bencin na karte. Tega ne more razumeti. Tarna, da bo udobno, patriarhalno življenje šlo po vodi. Pred osmimi leti še niso niti davkov plačevali.

»No,« pristavi in z vzdihom sede, »saj tudi danes niso prav veliki.«

Mož ima trgovinico in še hišo na trgu, pa plačuje sto lir davka. Obdavčenec s tri sto lirami, da je že kapitalist.

Mislim si svoje. Pobaram ga pa le, če je kak milijonar med dva tisoč prebivalci v prestolnici. Pritrdi, da jih je nekaj iz starih, dobrih časov, a ti žive po večini v »tujini« in so hkratu poslaniki in konzuli republike.

Izbrska debele bukve sanmarinske zgodovine in zatrdi:

»Smo najstarejša republika na svetu. Neodvisnost smo ohranili in jo bomo! Najprej smo Sanmarinci, potem šele drugo.«

To zavest o neodvisnosti in lastnem državljanstvu sliši iz vseh razgovorov, tudi iz najpreprostejših ust.

Pogled čez republiko.

Krasen jesenski dan je zvalil na glavni trg v zgornjem delu mesta pred vladno palačo trumo prebivalcev. Sončijo se ob spomeniku »Svobode« in se šaliyo ter uživajo edinstveni razgled.

Sprosim si dovoljenje, da smem na vrh stolpa vladne palače. Res, čudovito! Tu lahko kapitana z enim pogledom objameta vse ozemlje republike, ki je kakor krog z obodom 30 km. Oko plava dalje tja preko ravni do Riminija in Ravenne ob morju; pa tja čez do Frančiškove gore La Verne, pred njo ti zastavi pogled ruševina starega gradu, kjer se je zvijal Cagliostro v smrtnih krčih. Verna — Cagliostro, srednjeveška svetniška mistika in srednjeveški romantični agnostik! Tja v notranjost pa se boči lok Apeninov. Kakor zemljevid imaš pod sabo razgrnjeno Romagno in Emilio. Še nekaj metrov više pa kipe pod nebo oni trije stolpi, »Penne«, ko stražarji sanmarinske svobode. Okoli drugega stolpa se gneto megle. Stražar na stolpu ob tem znamenju prerokuje dež, čeprav se spodaj pod goro vse še koplje v zlatem soncu.

Kako hitro pride poldne ob tem razgledu! Zvonovi štirih cerkva na kup zgnetenega mesta — ko Betlehem pri naših jaseleah — si odgovarjajo.

Krčme, zapori, svoboda.

V »taberni« pod kanonikovim stanovanjem je imenitna restavracija in še poceni. Znotraj je kakor srednjeveška taberna, le brez sholarjev in sbirrov.

Pri mizah resno sedi nekaj izletniških družb in skupina profesorjev z gimnazijo. Krožniki na steni z napisi v vseh mogočih jezikih.

Uberem jo v spodnji del mesta, kjer je labirint uličic in prehodov pod hišami. Na, zlomka, že rosi! Nič, tule ob zahodnih vratih je na stežaj odprta preprosta, a lična trattoria. Žive duše nikjer. Čakam, čakam. Vstopi meščan, pozdravi, vzame veliko steklenico in si natoči merico.

Prijazno prisede, kako, kam in čemu ne pijem? Saj bi rad, pa ni oštirja.

»Boste ‚padrona‘ pili? Saj je tam vino,« se odreže in se potruji ter natoči tudi meni. Krčmarja ni od nikoder. Ko meščan izpije, položi denar na mizo in gre.

Na, ta republika je republika poštenjakov!

Ravnaj se po zgledu domačina. Ko pa odhajam, trčim na pragu ob gospodarja, ki se opravičuje, da je skočil čez ulico pogledat, ali je res, da si je boter Beppo zlomil nogo. Ko pogleda moj kovanec na mizi, s prijazno nevoljo opomni, da bi si bil moral za toliko denarja onega natočiti z druge police; tisti, da je prava sanmarinska kaplja. Pa ga vzameva prav po Horacovo dol in trčiva, da zapoje na čast republiki in njenim poštenjakom.

Tudi krčmar vé dokaj zgodb iz starih in novih sanmarinskih časov. Dobro je bilo včasih, danes pa gre dosti državljanov v tujino. Večina se jih v starosti vrne nazaj v svobodno domovino. Zdaj je teže, davki so. Italija pomaga letno s tremi milijoni.

»Miloščina to ni, saj kupujemo od Italije njeno blago z visoko carino: tu se že izravna. Sicer pa smo Sanmarinci po jeziku dobri Italijani,« za-

ključi z zadnjim požirkom, »in tudi fašjo je pri nas, z belosinjo barvo seveda in snopom.«

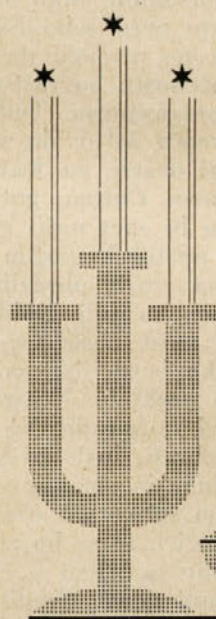
Še gori k Pennam! Mlad javar poganja v breg volovsko vprego. Tik pod trdnjavami so jave. Fant me je spraševal, ali je res zunaj vojna. On da še ni bil v »estero«, da pa pojde kmalu iskat službe v Rimini. Pod trdnjavo se ločiva.

Pozvonim na vratih, a prav ta hip zagledam napis »carceri« (= zapor). Prikaže se skozi debelo lino godrnjavka glava, češ da ni moč noter. Lira pa stori svoje in kmalu lahko občudujem orjaške stolpe in zidove, postavljene tik na robu 200 metrov visoke stene. Iz te ječe je težko uiti... Sicer pa skoraj nima kdo, pojasni varuh pravice, ker sedi v vozi samo eden, ki se je iz »tujine« priklatil v republiko krast.

Nasadi, lepe steze, klopce, zložne stopnice na mostovje in v stolpe kažejo veliko županovo skrb za turiste. Druga »rocca« je odprta za obisk. Po zračni lestvi splezaš vrh nje še na stolp, če nisi omotičen. Nizki zobati nazidek te le malo varuje pred sunki vetra, ki se z meglo vred trgajo iz temnega kotla pod nogami.

Ko se še malo zmrači navpično pod mano v dolini in se burja križa z apenincem ob stolpih in pečinah, je ko v kakem gorskem svetu, vrh srednjeveškega gradu. Veličastna tihota objema človeka, le tam daleč šumi morje in velika mesta.

A to je tam zunaj nekje, ne tu v najstarejši in najmanjši republiki Evrope, kamor se je skrnil zadnji ostanek stare, dobre in svete libertatis —

Zlatnina, srebrnina, dragulji, ure, moderni nakit itd. Kupuje vsakovrstno staro zlato, briljante, srebrnino v vseh količinah po najvišji ceni

A. BOŽIČ
LJUBLJANA, FRANČIŠKANSKA ULICA 3

Klobuke • Kravate • Perilo vseh vrst, tudi po meri
Vedno zadnje novosti

J. Kette, Ljubljana

Širna dvorana v papeški palači ob prvih nočnih urah.

Na široki črni mizi srebrna svetilka na tri plamene komaj zmaguje velike kope senc v dvorani.

Za mizo sedi na nevidnem stolu majhen starec, ves bel. Plešasta glava in shujšani obraz sta hudo blede, oči svetle, obleka snežnobela. Papež Celestin VI. je, sam, ki čaka.

Zadaj se odpro vrata. Moški v višnjevi obleki privede pričakovanega obiskovalca in zgine.

Sabbatai ben Shalom, veliki rabin v pregnanstvu, se s počasnimi in težkimi koraki približa mizi in luči.

Na večer pred starostjo je, toda še pokončen in krepak. Tilnik mu pokrivajo rdečkastoplavi lasje; malo bolj zagorela rdeča brada mu sega do pol prsi. V malce zatemnelo bledem obrazu mu žare črni biseri oči. Gospodovalen nos se krivi nad debele ustnice, ki vzcvetevajo izmed kodrastih las in brade. Temnorjav raševinast plašč, dolg skoraj do pete, pokriva veličastno postavo velikega rabina.

Ko pride pred papeža, se ustavi. Zdi se, da hoče poklekniti, a namesto tega samo brez besede skloni glavo.

Celestin VI. ga gleda z jasnimi očmi samotarja in dvigne roko ko za blagoslov, a ne nadaljuje giba.

Nato prične:

»Povedali so nam, da že dolgo prosiš, da bi prišel pred Nas in Nam v imenu svojega ljudstva naznanil veselo novico. Hoteli smo uslišati tvojo željo, zakaj Kristusov namestnik je dolžan sprejeti vse, ki se obračajo nanj. Govori torej! Poslušamo te.«

»Svetost,« spregovori na glas Sabbatai ben Shalom, »iz dna srca se Vam zahvaljujem za naklo-

njenost. Ta trenutek je najstrašnejši in najsrečnejši v mojem življenju. Leta in leta ga čakam v vzdihih in molitvah. Ne mislite si, kaj vse sem moral prestati in premagati, v sebi in okoli sebe, da sem prišel do te ure. Vzhod in zahod sta videla moje solze in slišala moje prošnje. Prebadali so me dvomi, učenci so me zapuščali, prijatelji se jokali nad mojo norostjo in sovražniki so me skušali umoriti. A konec koncev je za nočjo smrtnega boja zasijal veliki dan zmage. Posrečilo se mi je premagati dvojezičnike, omajati obotavljavce, razvneti mlačneže, ukloniti trdovratnike. In zdaj so vsi Judje, razpršeni po vseh krajih zemlje, spoznali luč in vam govore iz mojih ust. Vsi moji bratje so pripravljeni izpovedati, da je Kristus Jezus pravi Mesija, potomec Davidov, edinorojeni Sin božji. Vsi nepotrpežljivo čakajo trenutka, da bodo sprejeti v Cerkev, ki jo je ustanovil On, in da bodo tako mogli postati Vaši sinovi, sveti oče.«

Sabbatai ben Shalom je umolknil in napeto zrl Celestinu v obraz, ko da prosi ali čaka ene same besede od njega. Toda stari papež je ostal negiben in molčeč, pogreznjen v svoje misli, ko da ne bi bil ničesar slišal.

Veliki rabin je tedaj nadaljeval s tišjim glasom:

»Morebiti se Vam zdi to naznanilo tako neverjetno, da se bojite, ali nimate pred sabo bahača ali norca. Toda povem Vam po pravici, da smo naveličani zaničevanja in ločenosti, sovraštva in zasledovanja, zmerjanja in preganjanja. Tudi mi čutimo po tolikih stoletjih vročo željo, da ne bi veljali več za gobavce v tuji deželi, za Kajnove potomce in pomočnike Judeževe. Čutimo potrebo, da bi stisnili bratske roke, da bi spet našli gostoljuben nasmeh, da bi nas Vi pustili k svojim svetim gostijam, da bi začutili na svojih obrazih poljub odpuščanja, da bi ljubili in bili ljubljeni. Vse naše upanje je v Vas, Svetost. Naša srca poskakujejo ob misli na dan, ko boste dali odvezo morilcem Boga in blagoslovili preklete. V soglasju s sobrati sem že sestavil obred za spravo. Na dan, ki si ga boste izvolili sami izbrati, bodo prihitele judovske množice iz svojih občin in sinagog v sleherni deželi sveta. Med petjem spokornih psalmov pojde po Rimu neskončna množica in se bo zbrala pred Svetim Petrom. Vsi bomo ogrnjeni s črnim plaščem in na glavi bomo imeli pepel. Sredi trga bomo odložili vse izvode Talmuda in Midrašima, kar jih bo moči zbrati, in jaz bom z lastnimi rokami zakuril ogenj. Kakor hitro bo ugasnila grmada laži, bo zvenk trobent zapovedal molk. Dvanajst rabinov, za vsak rod po eden, bodo na glas drug za drugim brali besedilo slovesne odpovedi v imenu množice, ki bo ob vsakem presledku pritrdila z vzklikom Amen. Tedaj se bo na vratih

bazilike prikazala Vaša Svetost med kardinali, knezi in poveljniki. Mi vsi bomo kleče peli psalm najbolj vnete prošnje — De profundis clamavi — in ob naših obupanih glasovih bo trepetal obok neba. Ko bo spet tiho, boste z oblastjo, ki sta Vam jo izročila Kristus in Peter, spregovorili besede, ki odpuščajo in očiščajo, in boste otrokom Abrahamovim dali blagoslov svetega Duha. Tedaj bomo vstali, stresli z glave pepel, vrgli na tla črne plašče in videli nas boste v belih tunikah katehumenov. Naš brezkončni spreved se bo zvrstil za Vami, da napolni veliko svetišče in v zboru bomo peli himne zahvale in prekipavajoče radosti. Vi pa boste odločili, kdaj bomo prejeli vodo rešitve in kateri dan bomo mogli tudi mi utešiti svoje duše s spremenjenim mesom Vstalega.

Veliki rabin je umolknil in še enkrat uprl črni svit svojih zenic v obraz iz nežne, presojne slonovine, ki mu je zrl nasproti. Med Sabbataievim govorom ni papež pokazal nobenega znamenja osuplosti ali veselja. A v trenutku, ko se je pripravljaj na odgovor, se je zazdelo, ko da bi nenadna tenčica otožnosti zakrila njegove ko akvamarin mile oči.

»Če je vse res, kar si povedal,« je dejal z mirnim in potrpežljivim glasom, »se zahvaljujem Najvišjemu, da je izbral prav mene, nevrednega služabnika, da bom zrl tak čudež in prejel tako nepričakovano tolažbo. Če je srečen pastir, ko najde eno zgubljeno ovco, bo njegovo veselje tisočkrat večje, ko zbere vso čredo, ki se je bila zgubila. Vi ste bili prvorojenci obljube in pri Očetovi mizi je vedno prostora za sinove, ki so se zgubili, pa znova našli luč duha. Toda naša odgovornost je v službi, ki nam jo je odkazala Previdnost, zelo težka, mnogo težja, kakor si ti moreš misliti. In preden spregovorimo besedo, ki jo pričakuješ, moramo spraševati in premišljevati. Krščansko ljudstvo in zlasti Bog Nam ne bi mogla odpustiti nepremišljenega in naglega sklepa. Potlačiti moramo torej naravna nagnjenja Svojega srca in globlje zmeriti tvojo dušo. Ne čudi se odlašanj in naj te ne žali vprašanje, ki ti ga bom zastavil. Dobro poznam Jude in vem, da se ravna po geslu: do ut des. Povej Nam naravnost, kaj zahtevate za svojo spreobrnitev. Če je pravična stvar in v Naši moči, jo bomo z veseljem dali.«

Obraz Sabbataia ben Shaloma je pri zadnjih besedah prebledel ko zid in ustnice so mu začele drhteti.

»Sveti oče, vidim, da Vas v resnici podpira sveti Duh in da Vam je bil podeljen dar za presojanje duhov. Vaša navdihnena modrost je znala brati v skrivnosti moje duše. In priznati moram, da mi je moje ljudstvo naložilo, naj posredujem pri Vas za eno samo milost v plačilo za naše kesanje in za našo vrnitev. Nisem si upal povedati, a zdaj zaupam, da me bo uslišala Vaša očetovska dobrotljivost. Prosim eno samo stvar: naj se odpravi v cerkvenem letu teden Trpljenja. Od greha naših očetov so doslej pretekla stoletja — in tudi za najstrašnejši zločin mora naposled priti dan pozabljenja. Spomin na bogomorilstvo bo ostal isti, a le v knjigah. Kajti ne prosimo Vas, da bi okrnili ali popačili Evangelije, marveč edinole, da bi od-

pravili veliki teden, to je, da bi praznovali samo Veliko noč, spomin Vstajenja. Ko bi bili že kristjani, ne bi mogli prenašati, da se sleherno pomlad po vseh cerkvah krščanstva ponavlja pripoved o našem grehu in sramoti. Oče iz prilike ne ponavlja vsako soboto zgubljenemu sinu, ki se je vrnil, zgodbo o njegovem begu.«

»Sabbatai ben Shalom,« je presekal Celestin s polnim in odločnim glasom, »tvoji očetje niso vedeli, kaj delajo, ti pa ne razumeš, kaj govoriš. Kako bi se mogli združeni veseliti na dan Vstajenja, ako ne bi skupno objokovali bridkosti Trpljenja? In kako bi mogli doumeti neizrekljivo žrtev Odrešenja brez vrta Getzemanija, brez sine-drija, brez sodne palače in Kalvarije? Kaj se ti sploh zdi mogoče — četudi gre za sprejem Marijinega in Pavlovega ljudstva —, da bi Cerkev mogla odpraviti tisto, kar je vrhunec v pesnitvi njenih molitev?«

»Lahko bi našli,« je odgovoril veliki rabin, »srednjo rešitev: ohraniti obred Trpljenja, ne da bi bilo besede o Judih. Le Pilat in Rimljani naj bi veljali za krivce in bogomorilce.«

»Prazne govoriš, Sabbatai. To, kar neumno predlagaš, bi žalilo pravičnost in resnico. Rimljani so bili samo dejanski izvajalci. Bili so vojaki in so morali poslušati. Na njih ni krivde. In Pilat je bil trmasta žrtev vaših obtožb in groženj. Če ga ne bi bili prevarali, ne bi nikdar dovolil smrti Pravičnega. Judje in samo Judje so mislili na bogomor in ga hoteli.«

»Bodi! Sprejmemo vso težo krivde. Naši očetje so zahtevali, naj pride kri Kristusova nad nje, in mi jih nočemo zatajiti. Poglej naše lase in tam boš še našel kako srago Jezusove krvi. A ta sramotni krst ne sme biti zadržek za novi krst, ki ga prosimo od Vas. Pripravljeni smo, da odkupimo kri, ki jo je prelil naš narod. Vsaka kaplja bo plačana z bajno ceno. Sveta stolica je siromašna. Pošiljati mora apostole med pogane, zidati cerkve, preživljati svoje služabnike, pomagati siromakom. Dali Vam bomo vsega, česar nimate. Cerkev ni bila nikdar tako bogata, kakor bo po naši vrnitvi. Pred oltar svetega Petra bomo položili kot spravno žrtev vse zlato, ki ga bomo mogli zbrati v naši skupnosti. K Vašim nogam bomo prinesli zvrhane vreče vseh denarjev sveta, in če ne bo dosti, še zlatih svečnikov, zlatih čaš, zlatih kipov, zlatega okrasja, zlatih palic. Človeške oči niso še nikoli videle blišča take zlate grmade skupaj. Tisoči milijonov: recite in Vaši bodo.«

Slonovina Celestinovega obraza je zbelela, se spremenila v marmor.

»Sabbatai, ti preklinjaš! Božjo kri, kri Sina božjega, kri samega Boga hočeš plačati z nekaj merami! Toda — kaj ne veš in ne pomisliš, da je ena sama senca one krvi več vredna ko vse zlato, ki je skrito v osrčju zemlje?«

»Sveti oče, ne zametujte našega darila! Preden ga odklonite, pomislite na vse, kar bi mogli storiti s tem zakladom; rešiti nesrečnike, odkupiti sužnje, ozdraviti bolne, obleči gole, potolažiti sovražnike. Od vseh strani se bodo zgrinjala ljudstva k Vašim nogam: usmiljenje je mogočnejše od vseh zagovo-

rov nauka. In gori v nebesih bo Kristus srečen, ko bo videl, kako z ljubeznijo sprejemate njegove uboge, to je Njega samega.«

»Nikar ne upaj, da me boš spravil v skušnjavo. Tudi usmiljenje je lahko zanka satanova. Ne daj, da porečem, da v vsakem Judu spet živi Judež. Gospoda ste prodali za trideset srebrnikov in danes bi ga radi kupili s sadovi, ki ste jih nakupili v stoletjih s svojim roparskim odiranjem. Saj se ti meša, rabin. Cerkev ne prodaja svojega Boga

»In vendar smo pripravljeni storiti tako, kakor je Kristus sam zapovedal bogatinom. Odpovedujemo se svojemu zlatu, iz ljubezni do Njega hočemo postati siromašni in goli. Kaj morete zahtevati še več? Ali je prav, da našo poslušnost evangeliju imenujete zlodejevo?«

»Pozabljaš, da je vaša ponudba vezana na kupčijo s svetimi rečmi. Ni prostovoljen dar, marveč plačilo, ki je podrejeno drzni in nesprejemljivi zahtevi. Niti enega samega zloga ne moremo vzeti iz žalne igre Trpljenja, pa tudi če pokoplješ Rim pod goro zlata. Pripravljeni smo vse odpustiti, ni pa v naši moči, da bi črtali ali popačili eno samo črko krščanskega bogočastja. Za svoje odpuščanje zahtevamo samo odkritosrečno dejanje kesanja. A da dosežete Kristusovo odpuščanje, ni dovolj kes, ki je lahko učinek strahu, in tudi ne pokorščina Cerkvi, ki jo lahko narekuje želja po koristi. In tem manj daritev zlata, ki bi hotela kupiti nebesa z rumenimi tvori zemlje. Kristus je ljubezen in zahteva samo ljubezen. Vi pa govorite še danes ko užaljene duše in ko trgovci. Še vedno ste isti iz Sinajske puščave, vedno mislite ko Simon Čarovnik. Vaše srce se ni spremenilo. Iz trudnosti ali iz želje po miru se hočete ukloniti Cerkvi, ne ljubite pa resnično Kristusa, ker niste pripravljeni trpeti, da bi si zaslužili njegovo ljubezen.«

»Sveti oče,« je skoraj jezno presekala Sabbatai, »ali nismo nemara dovolj trpeli? Naše sveto mesto je bilo požgano, judovske matere so se morale hraniti z mesom svojih otrok, vzeta nam je bila domovina, raztreseni, zatirani in preganjani smo po vseh delih sveta. Ali toliko stoletij kesanja in ponižanja ni dovolj, da bi potolažilo Onega, ki smo ga umorili?«

»Dovolj bi bilo, če bi sprejeli trpljenje s hvalenostjo, kakor sprejme pravično obsodbo hudo-delec, ki je spregledal. Toda v srcih, zastrupljenih od sovraštva, ste ta preganjanja čutili kot maščevanje, ne pa kot sad greha in zdravilo zanj. Zato vam to trpljenje ne more biti šteto v zaslužnje. Ne poznate drugega načela kakor: zlo proti zlu, dobro v zameno za dobroto; manjka vam tista sila čiste ljubezni, ki najde veselje tudi v bolečini, ki prostovoljno daje vsemu onemu, ki ugrabi le del, ki tisočkrat poplača zlo z dobrim. Le s to ljubeznijo je moči pridobiti Jezusa. Če ne dokažete, da jo imate, vas ne bo mogel sprejeti v svojo Cerkev.«

»Sveti oče, ljubezen se ne pokori ne volji ne razumu. Razumemo, da je treba ljubiti, in želimo ljubiti tako, kakor pravite. Toda pomislite, kakšno je bilo naše življenje pred bogomorilstvom in po njem. Dajte, da stopimo tudi mi v Kristusovo Cerkev in sčasoma nam bo nemara uspelo tako

ljubiti, kakor mora biti ljubljeno. Ali ni to koprnenje po združitvi z onimi, ki verujejo Vanj, že znamenje in začetek ljubezni? Ali nismo pripravljeno, da se iz ljubezni do Njega odpovemo bogastvu, ki je naše življenje? In če je najvišji evangelijski zakon v odpuščanju žalitev, vedite, da smo pripravljeni tudi odpustiti!«

»Odpustiti? Vi, ki priznate, da ste krivci neodpustljivega zločina? Pa komu bi neki hoteli odpustiti?«

»Pomislite. Oče nebeški nas je tlačil s svojo postavo in nas brez brambe izročil zatiralcem. Sin je dovolil, da vsi krščanski narodi maščujejo njegovo smrt nad neoboroženim ljudstvom. Eden in drugi, različni osebi enega Bitja, sta hotela in dopustila naše rane in nesreče. Bog je bil iz veka v vek naš največji sovražnik. In neplemenit sovražnik: vladar vesoljstva, ki se zaganja proti čredi divjih pastirjev! Toda On je rekel, da moramo odpustiti sovražnikom, in sklanjamo glave v pokorščini. In odpuščamo tudi Njemu, Njemu prej ko ljudem. Dali smo umoriti Boga in to je bil strašen greh, toda danes odpuščamo Bogu, in to je zadnja najhujša žrtev, ki jo moremo zahtevati od svojega ranjenega in zastrupljenega srca. Ponavljam Vam v imenu vseh Judov, da odpuščamo svojemu preganjalcu, da odpuščamo tudi Kristusu. Nihče si ni upal tega povedati, a Vi vedite, da smo drugačni ko vsi ostali ljudje. Če ni dovolj niti ta skrajna žrtev, kaj hočete še od nas?«

Sabbatai je umolknil in pogledal papeža. Tedaj je zapazil, da Celestin joka. Iz njegovih ubogih oči otroka, ostarelega v molitvi, so po brazdah gub drsele vroče solze ko studenčki usmiljenja.

»Jokate!« je vzkliknil veliki rabin z zmago-slavnim glasom. »Usmiljenje je torej premagalo sleherni dvom! Hvaljen bodi Najvišji, zdaj in na vse veke vekov! Ali vas res lahko imenujem Očeta! Povejte! Govorite!«

Toda papež je jokal dalje in molčal. Sabbatai se je vrgel na tla in vpil:

»Spregovorite vendar besedo, ki jo čakam že tisoče dni! Kristusov namestnik, naslednik Petrov, oče vseh ljudstev, tu sem pred Vašimi nogami. Odgovorite, v imenu Boga Abrahamovega in Jakobovega!«

Celestin je še vedno jokal in se premaknil z mesta ter z belo koščeno roko vzdignil Juda. A ni spregovoril besede. In solze so tekale dalje, hitreje po belem, razsvetljenem obrazu.

Sabbatai molče strmi v te solze in naposled razume: papežev odgovor je v joku. Tudi on bi rad jokal, pa ne more; v grlu čuti tesnobo, a v suhih očeh sije le razdražena žalost. Čez kak trenutek se globoko prikloni in z naglimi koraki steče k vratom.

V prostrani, temni dvorani je slišati glas papeža, ki mrmra molitev velikega petka: Oremus et pro perfidis Judaeis; ut Deus et Dominus noster auferat velamen de cordibus eorum...

(Iz knjige »Priče trpljenja Gospodovega«, ki bo izšla v kratkem v Jugoslovanski knjigarni v založbi »Lepa knjiga«.)

Svet v mesecu dni vojne

Evropska vojna je izbruhnila 1. septembra, ko so nemške čete prejele ukaz, da naj proti Poljski izpolnijo svojo dolžnost. V noči dne 1. septembra je vodja narodnih socialistov v Gdansk oklical, da se je mesto priključilo Nemčiji, ob 5.30 zjutraj pa so nemška letala bombardirala poljsko mesto Katovice. Vojna se je začela.

Anglija in Francija sta bili po posebnih zavezniških pogodbah s Poljsko obvezani nastopiti proti Nemčiji, če bi Nemčija Poljsko napadla. Francija je 1. septembra oklicala splošno mobilizacijo za dne 2. septembra, angleška vlada pa je izdala ukaz o splošni mobilizaciji že 1. septembra.

Angleška in francoska vlada sta sklenili z napovedjo vojne Nemčiji počakati, dokler ne bo izčrpan zadnji italijanski posredovalni poskus za mirno rešitev poljskega vprašanja. Italijanska vlada je 1. septembra izjavila, da ne bo Italija dala pobude za noben vojaški nastop, hkratu pa je francoski, nemški in angleški vladi poslala predlog za konferenco Italije, Francije, Nemčije, Anglije in Poljske. Konferenca bi se naj sestala 5. septembra.

Italijanski posredovalni predlog je iztiril, francoska in angleška vlada sta dne 3. septembra izročili ultimatum nemški vladi. Ker je nemška vlada ultimatum odklonila, je Anglija istega dne ob 11, Francija pa ob 12 objavila, da je v vojnem stanju z Nemčijo.

Evropska vojna leta 1939 se je začela razvijati približno prav tako kakor svetovna vojna leta 1914. Začetek sovražnosti je tudi tokrat presenetil preroke, ki so napovedovali, da so danes vojne nemogoče; prerokovali so, da je politična zavest narodov že tolikšna, da bo težko skuhati vojno, ki je ljudske množice ne bi hotele.

Ko je pa dne 1. septembra zapela vojna trobenta, je vsakdo krenil na svoje vojaško mesto. Razni agitatorji prav tako, kakor tisti, ki jim niso verjeli. Prav tako so več let napovedovali, da bi bilo nemogoče, da bi kdo ponovil tak »mednarodni zločin«, kakor ga je leta 1914 zagrešil nemški kancler Bethmann-Hollweg, ko je ukazal kršiti belgijsko nevtralnost, pogodbe pa, ki so poroštvovala za belgijsko nevtralnost, proglasil za »cunje papirja«.

Kar je leta 1914 storil Bethmann-Hollweg v imenu pruskega absolutizma, je točno 25 let za njim ponovil boljševiški zunanji minister Molotov; prelomil je vse pogodbe, ki so vezale Poljsko in Sovjetsko Rusijo, zavrgel ko cunje papirja vse zakone o nevtralnosti in posegel po plenu v imenu načel, ki so se hotela ponekod uveljavljati kot največje nasprotje tistega, kar je v letu 1914 povzročilo svetovno vojno. V letu 1918 so bile premagane metode, ki so v letu 1914 kršile mednarodne pogodbe; nova evropska vojna se najbrž ne bo mogla zaključiti drugače kakor z obsodbo tistega, ki je na Poljskem izmaličil mednarodne zakone prav tako, kakor so jih leta 1914. Krivico iz leta 1914 je v letu 1918 poplačal pruski absolutizem, ko se je zrušila nemška monarhija; nova evropska vojna bo obračunala z njegovim ideološkim nasprotjem, ki je pruske metode še prekosilo s posegom po poljskem ozemlju, z uničenjem neodvisnosti malih baltskih držav in ki sedaj z vojnim pohodom uničuje finski narod in njegovo visoko kulturo.

Razvoj vojne, oblikovanje njenih ciljev je bilo v mesecu novembru naslednje:

1. V italijanski vladi je prišlo do važnih in izrednih sprememb. Z načelstva vrhovnega generalnega štaba se je umaknil general Pariani, glavni sodelavec pri sklenitvi vojaške zveze med Nemčijo in Italijo v juniju 1939; na njegovo mesto je bil imenovan maršal Graziani. Iz vlade sta pa izstopila minister za ljudsko kulturo Alfieri in tajnik fašistovske stranke Starace. Glavni tajnik fašistične stranke je postal Ettore Mutti. Boljševiški zunanji minister Molotov je v posebnem govoru razložil cilje sovjetske zunanje politike, napadel ostro Poljake in ponovil, da Nemčija ni napadla Poljske. »Osservatore Romano« je ponovil, da je Molotov nesramno lagal, angleški listi pa so Molotova razglasili »za burkeža prvega reda«.
2. Nizozemska vlada je proglasila obsedno stanje, ker so se začele širiti vesti o poslabšanju njenega položaja, ko je Nemčija začela zbirati vojsko ob njeni meji. Finska delegacija se je vrnila v Moskvo, da bi nadaljevala pogajanja.
3. Predsednik Zedinjenih držav Roosevelt je podpisal spremenjeni zakon o nevtralnosti. Anglija in Francija sta sklenili naročiti v Ameriki za 60 milijard vojnega blaga, kar jima ta novi zakon omogoča. Sovjeti so predložili Fincem nove zahteve, ki se ne strinjajo s prvotnimi.
4. Nemški listi objavljajo, da maršal Göring ne bo potoval v Rim. Važni posveti pri kanclerju Hitlerju. Širijo se vesti, da sta v nevarnosti Belgija in Nizozemska.
5. Objavljeno je bilo uradno poročilo, ki pravi, da je Anglija v 9 tedenski vojni izgubila 55 ladij z 250.000 tonami, Francija 7 ladij s 47.000 tonami, nevtralni pa 34 ladij z 92.000 tonami.
6. Angleški zunanji minister lord Halifax je govoril o vojnih ciljih in poudaril, da se Anglija bori za svobodo, mir v bodočnosti in za popravilo krivic.
7. V Amsterdamu sta se sestala belgijski kralj in nizozemska kraljica in poslala državnim poglavarjem vojskujočih se držav predlog, da bi želela posredovati za mir.
8. Italijanski tisk začena silno ostro napadati Sovjetsko Rusijo. Turčija je ratificirala vojaško pogodbo s Francijo in Anglijo, ki je bila sklenjena, ko so se v oktobru razbila pogajanja med Turčijo in Sovjetsko Rusijo.
9. V Münchenu je bil izveden atentat v pivnici, v kateri je nekaj minut poprej govoril nemški kancler Hitler. Ubitih je bilo 8 oseb, ranjenih pa 53. Vznemirjenje v Belgiji in na Nizozemskem narašča. Listi poročajo o velikem premikanju nemških čet proti nizozemski meji.
10. Pogajanja med Finsko in Sovjeti v Moskvi so zašla v zagato, ker so Sovjeti zopet predložili hujše zahteve, in hkratu groze z uporabo hudih sredstev. Na Nizozemskem odpirajo zapornice pri kanalih in nasipih in poplavljaajo ozemlje ob nemški meji.
11. Dolgi nočni posveti nizozemske in belgijske vlade, posveti tudi pri Hitlerju v Berlinu, kamor je sklicanih 120 vojaških in strankarskih voditeljev. — Italijanski listi pišejo o načrtu Jadranske zveze, ki naj poveže Italijo, Jugoslavijo in Grčijo.
12. Angleški in francoski veleposlanik sta obvestila japonskega zunanjega ministra, da se bodo angleške in francoske čete umaknile iz Severne Kitajske. Japonski listi z veseljem poudarjajo, da je sedaj možno zbližanje med Anglijo in Japonsko.
13. V Bredy sta se sestala belgijski in nizozemski zunanji minister. Napetost zaradi nevarnosti, ki grozi

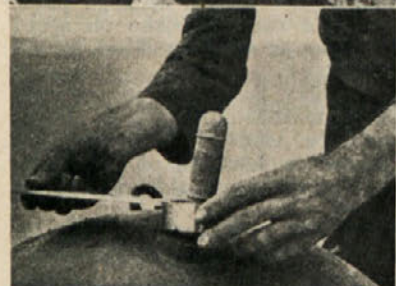

Morska mina in njena usoda.

Mino, ki jo je spustila kdo ve čigava podmornica, je zaneslo morje na nevtravno obalo. — Prva skrb oblasti je, da nevarno morsko žival zastražijo.

Potem je treba mino razorožiti. Strokovnjaki previdno odpirajo prožilce, „prste“, s katerimi je posejana površina mine.

Najnevarnejše delo je jemanje vžigalnika iz mine. Zato je treba veliko spretnosti in še več poguma. Te roke lahko z majhno nerodnostjo vžgo 500 kg trotila, razstreliva, ki uniči največjo bojno ali trgovsko ladjo.

Ko so odstranjeni vžigalci, je pot do razstreliva prosta in nevarnost manjša. Treba je vtakniti v mino vžigalno vrv, jo prižgati, potem pa zbežati ...

V šestih minutah mina eksplodira s silo, da popokajo vsa okenska stekla v krogu 6 km ...

Od najstrašnejšega, slepega pomorskega orožja ne ostane drugega, kakor nekaj skrivencega železa. Toda ni konec vsake mine tako srečen ... kakor pričajo sto tisoči ton potopljenega brodograja in stotine nedolžnih žrtev po vseh morjih ...

Nizozemski, je dosegla višek. — Pogajanja med Finci in Sovjeti v Moskvi so se razbila, ker sovjetske zahteve ogražajo neodvisnost Finske. — Angleški kralj Jurij in predsednik francoske republike Lebrun sta odgovorila na mirovne predloge nizozemske kraljice in belgijskega kralja. Lebrun zahteva obnovo Avstrije, Poljske in Češkoslovaške, potem bi se pogajali z Nemčijo.

14. Nizozemski se ni zgodilo nič tistega, kar so napovedovali za noč med 12. in 13. novembrom. Nizozemski in tuji listi ugotavljajo, da je šla nevihta mimo Nizozemske, ker je Belgija sporočila Nemčiji, da bi ob napadu na Nizozemsko takoj udarila.
15. Nemška vlada je odgovorila na mirovni posredovalni predlog belgijskega kralja in nizozemske kraljice. Odgovor je bil izročen ustno in ni bil objavljen, pač pa je zapisal ves nemški tisk, da »zija med nemškim in angleško-francoskim stališčem nepremostljiv prepad«.
16. Listi pišejo obširno o tem, da skuša Jugoslavija posredovati med Bolgarijo in Romunijo.
17. Vrhovni vojni svet Anglije in Francije je sklenil izvesti popolno gospodarsko skupnost med Francijo in Anglijo. — Trgovinska pogajanja med Nemčijo in Švedsko so se razbila. — Japonski listi mislijo, da bo mogoče doseči s Sovjeti nekatere sporazume.
18. Francoski notranji minister napoveduje ostro borbo proti komunizmu.
19. Ob angleški obali cela vrsta eksplozij in nesreč raznih parnikov. Govore, da Nemci okoli Anglije polagajo magnetične mine.
20. Japonski listi pišejo, da prodajajo Sovjeti svoje podmornice Nemčiji.
21. V madžarski zbornici je govoril zunanji minister grof Czaky. Opozoril je Romunijo, da naj uredi svoje razmerje z Madžarsko, dočim se odnosi med Jugoslavijo in Madžarsko lepo zboljšujejo.
22. Nemški tisk piše, da je atentat v Monakovem pojasnjen. Atentator je Georg Elser, njegova pomočnika pa naj bi bila zastopnika angleškega Intelligence Servicea Bess in Stevens. — Angleška vlada objavlja, da bo zaradi polaganja magnetičnih min poostrila blokado proti Nemčiji in preprečila nemški izvoz z nevtralnimi parniki.
23. Romunska vlada je odstopila zaradi težav, ki so nastopile v gospodarskih pogajanjih med Romunijo in Nemčijo zaradi prehudih nemških zahtev. — Nemški listi pišejo, da je Otto Strasser, vodja »Črne fronte«, pripravil vsega tri atentate na Hitlerja.
24. Tatarescu, ki je bil že večkrat predsednik romunske vlade, je sestavil novo romunsko vlado.
25. V nevtralnih državah se širijo vznemirljive vesti zaradi tega, kolikšna bo škoda nevtralnih držav zaradi poostrene blokade proti Nemčiji.
26. Po radiu je govoril predsednik angleške vlade o vojnih ciljih Anglije in Francije. Anglija in Francija želita vzpostaviti novo Evropo, kjer ne bo več strahu pred stalnimi napadi na male, slabotne narode.
27. Zapora nad nemškim izvozom je objavljena, toda izvajati jo bodo začeli 4. decembra.
28. Molotov je objavil v Moskvi, da so Finci napadli sovjetske vojake na karelijski meji. Toda Finci zavračajo te lažnive obtožbe in poudarjajo, da so bili strelji oddani s sovjetske strani. Sovjeti iščejo razlogov za vdor na Finsko. — Boljševiški zunanji minister Molotov je še isti dan odpovedal nenapadalno pogodbo s Finsko, da bodo nato Sovjeti mogli napasti Fince. Sovjetski listi pišejo, da se hoče Finska imperialistično razširiti tja do Urala... — Nemške čete se zbirajo na Slovaškem. — Razkrinkani so nameni sovjetske vlade, ki je povzročila vojno v Evropi zato, da bi tako razširila svoj komunistični sistem vladanja. Stalin je v avgustu govoril, da naj se povzroči vojna s tem, da Sovjeti podpro Nemčijo pri vdoru v Poljsko, nato pa jo proti Angliji in Franciji podpirajo tako dolgo, da bosta Francija in Anglija tako izčrpani, da ne bosta mogli zatreti komunistične revolucije, ki bo v Nemčiji zaključila sedanjo vojno.

29. Sovjetska vlada je ponoči pretrgala diplomatske stike s Finsko in sovjetska vojska je dobila nalog, da naj z vsemi sredstvi na suhem, na kopnem in na morju napade Finsko.

Do 30. novembra je bila evropska vojna omejena na vojno med Nemčijo na eni strani in Anglijo in Francijo na drugi strani. Številni mednarodni publicisti omenjajo, da se je nova »svetovna vojna« prav za prav šele začela z napadom sovjetske Rusije na Finsko. V uvodu smo omenili, da se je svetovna vojna začela s kršitvijo belgijske nevtralnosti v avgustu leta 1914, kajti malo verjetno bi bilo, da bi bil sir Edward Grey sklenil pomagati Franciji, če bi Nemčija ne bila proglasila pogodb o belgijski nevtralnosti za »cunje papirja«. Nova svetovna vojna pa se skuša sedaj pravilno obrniti proti glavnemu krivcu evropske nesreče, toda v diplomatskem oziru je položaj še tako nejasen, da še ni tistega državnika, ki bi zlomil palico pravice nad pravim krivcem — Sovjetijo.

Vojna sama pa se je v tem mesecu razvijala takole:

Ko so se dne 1. septembra zjutraj ob zori začele sovražnosti ob poljsko-nemški meji, je vsakdo pomislil na to, kaj bo pa sedaj; s tolikšno grozo napovedovana nova svetovna vojna je izbruhnila, v nekaj urah bo zagorelo po vsem svetu. Začela se bo tako zvana »totalna ali bliskovita vojna«. Najhujše vojno zlo se bo razlilo kot poplava nad vsemi evropskimi narodi in nikdo ne bo varen pred požarom, ki se je zanetil najprej na poljskih bojiščih. Raznim teorijam o totalni in bliskoviti vojni so verjeli celo številni generalni štabi in po raznih delih sveta so bile izvedene najnujnejše vojaške odredbe čez »drn in strn«. Ko je bila napadena Poljska in ko se je njena fronta začela lomiti, je marsikdo pomislil na tisti lepi primer v evropski zgodovini, ko so se leta 1793 na vzhodu dvignili Poljaki proti Prusom in Avstrijem in preprečili maršalu Blücherju vdror na francosko ozemlje na zapadu. Poljska ofenziva je tedaj preprečila vojaški obračun s francosko revolucijo. Ta primer velikega poljskega zavezništva je nato prešel v vse francoske učbenike in slavilo so ga po šolskih učilnicah in vojaških vežbališčih. Poldrugo stoletje pozneje se tak primer ni mogel več obnoviti, dasi je bilo v svetovni vojni 1914—1918 še lahko računati nanj. V vojaškem smislu je nova evropska vojna, ki se je začela to jesen, Evropo prelomila nekako na dvoje: stare vojaške dogme in oblike še veljajo na vzhodni polovici evropskega kontinenta, na zapadni polovici pa klijejo na dan nove cvetke vojne umetnosti. Na vzhodni polovici je moralo kloniti osebno junaštvo, rodoljubna požrtvovalnost in domovinski idealizem pred silo tujčevega jekla in brzino motornih oklopnih divizij. Na zapadu pa se bodo pomerili jeklo ob jeklo, kompas ob kompas in obsežnost električnih konjskih sil proti istim nevidnim sovražnim električnim žarkom. Vojak je tam junak le še v toliko, kolikor zna pravilno preračunati amplitudo jeklenega loka, sam se pa pogreza zmeraj globlje v utrjene grudi zemlje: zemlja se bori proti zemlji, tokrat hočejo trčiti in se udariti na smrt tako rekoč domovine same med seboj, ki ne marajo več živeti skupaj, povezane z zemeljskimi vezmi. V srednjem veku so se v ta namen sovražna posestva in gradovi za utrdбами razsekali še z vodovjem med seboj. Kakšno bo moderno sredstvo, ki bo zakopanega vojaka vrglo na dan, da bo tam razvil svoj prapor in izkrvavel zanj.

Vse priprave za tisti veliki spopad pa se trenutno še razvijajo v obliki starih vojnih metod, vendar pa so omejene predvsem na borbe na morju in v zraku. Pa tudi te borbe še ne nosijo nobenih znakov pravih bitk.

Tako je možno spremljati kroniko vojnih dejanj na zapadu samo s podatki o tem, kako tonejo ladje in kako opravljajo svoje delo letala. Ta bilanca pa izgleda za mesec november takole:

1. Nemško poveljstvo je objavilo, da se je pri Panamskem kanalu potopila nemška petrolejska ladja »Friedrich«, ker ni hotela ubogati angleške križarke »Dispatch«, ki jo je hotela ujeti. Mornarji so ladjo pognali v zrak. Ladja je vozila 40.000 sodov petroleja. Angleško letalsko poveljstvo je objavilo, da so

angleška letala in protiletalski topovi sestrelili v prvih dveh mesecih vojne 32 nemških letal.

2. Francosko poveljstvo je objavilo, da je francoski graditelj letal Sikorski iznašel nov tip letala, ki lahko leti brez pristanka iz New Yorka v Francijo. Angleško letalsko poveljstvo pa je istega dne oznailo, da so angleške oblasti zaplenile od začetka vojske pol milijona ton nemškega blaga.
4. Nemška podmornica je torpedirala francoski parnik »Paul«. Francoski listi poročajo, da so francoske oblasti naročile v Zedinjenih državah 15.000 letal.
7. Francosko letalsko poveljstvo poroča o veliki letalski bitki, ki se je razvila nad zapadnim bojiščem med 27 nemškimi letali in samo 9 francoskimi letali. Francoska letala so se borila tako uspešno, da so sestrelila 9 nemških letal, dočim francosko letalstvo ni imelo nobenih izgub. Francozi priznavajo, da so ta nemška letala vodili najbrž sami zelo mladi nemški letalci. — Danski in nizozemski listi tožijo nad tem, da pluje po Severnem morju več sto odtrganih min.
8. Nemško uradno poročilo pravi, da so nemška letala v enem tednu zbila 9 letal.
10. Angleški listi poročajo, da so napredaj vse nemške ladje, ki so se ob izbruhu sovražnosti zatekle v Trst in ostala italijanska pristanišča.
11. Tiskovni urad poljske vlade v Parizu objavlja, da je bil maršal Rydz-Smigly odstavljen. — Nevtralne države so objavile, da bodo njihova letala poslej rumeno popleskana, da jih ne bodo zamenjavali z letali vojskujočih se držav.
14. Angleški rušilec je naletel na mino in se potopil, britanske vojne ladje pa so ujele dva nemška parnika, in sicer »Mecklenburg« (8000 ton) in »Parama« (16.000 ton). Nemške podmornice pa so potopile angleški parnik »Matra« (8000 ton) in tovorni parnik »Gresvelt« (375 ton).
16. Na mino je naletela in se potopila nizozemska ladja »Sapho« (6000 ton). Norveški parnik »Arnekjode« je bil torpediran. Angleške vojne ladje so zaplenile nemški parnik »Leander«.
20. Listi začno domnevati, da so se okoli Anglije pojavile magnetične mine, ki jih okoli Anglije polagajo nemške podmornice in spuščajo s padali na morje nemška letala. V nekaj urah so se ob angleški obali potopili nizozemski parnik »Simon Bolivar«, jugoslovanski »Carica Milica«, italijanski »Grazia«, angleški »Blackhill«, švedski »Börjessene«, litvanski »Kaunas« in angleški »Torchbearer«. Najtežja je bila pač nesreča nizozemskega parnika, ki je vozil nad 400 potnikov in se jih je rešilo komaj 300.
21. Magnetična mina je potopila velik moderni japonski parnik »Terukune Maru« (12.000 ton). Ob irski obali je isti dan nemška podmornica potopila angleško ladjo »Arlington Court« (4591 ton).
22. Nemška podmornica je torpedirala angleško križarko »Belfast« in jo težko poškodovala. Križarka je bila med angleškimi najmodernejšimi vojnimi ladjami. — Na magnetično mino je nasedla italijanska ladja »Fianone« (6600 ton).
25. Francosko mornariško poveljstvo objavlja, da je francoska torpedovka »Sirocco« v enem tednu potopila tri nemške podmornice.
27. V dveh dneh je okoli angleške obale utonilo 12 parnikov in ladij, med temi tudi angleška križarka tipa »Aurora«. Ker je medtem angleška vlada objavila poostreno zaporo nad nemškim izvozom, napovedujejo nemški krogi še ostrejšo vojno proti Angliji, posebno na morju.
28. Angleško pomožno križarko »Rawalpindy« je potopila nemška križarka »Deutschland«.

Na zahodni kopni fronti se je dne 1. novembra francosko vojno poročilo glasilo kratko: »Operacije krajevnega značaja.«

Dne 30. novembra pa je isto poveljstvo objavilo naslednje: »Na zahodnem bojišču je bilo tudi včeraj popolnoma mirno.«

Ves mesec so si bila uradna vojna poročila zelo podobna.

Ko se je začela vojna med Nemčijo in Poljsko ter Anglijo in Francijo, je postalo za nevtralne države jasno, da se bodo razmere tudi zanje temeljito izpremenile. Ne bodo sicer trpele takega pomanjkanja in težav, kakor jih imajo vojujoče se države, doživljale pa bodo vseeno težkoče večjega ali manjšega obsega. Zlasti pa je bilo jasno, da se bodo začele dvigati cene.

Če pogledamo razvoj cen v zadnjih mesecih, vidimo, da so zlasti narasle cene uvoznih predmetov, ki jih dobivamo iz držav, katerim je treba plačevati z devizami, s tujim denarjem. Tu je bil dvig cen upravičen, kajti cene na svetovnih trgih so se polagoma začele dvigati, izredno so narasli prevozní stroški, narasli so tudi zavarovalni stroški za prevoz, takó da je bilo treba računati s končnim povišanjem cen za uvožene predmete in izdelke iz njih tudi v nadrobni prodaji. Da se je dvig cen začel opazovati kasneje, je treba pripisovati dejstvu, da smo imeli še znatne zaloge uvoženih predmetov, katerim se cena ni smela dvigniti. Toda te zaloge so hitro kopnele, ker so kupci naskočili trgovine in pokupili zaloge, boječ se zlasti dviga cen, poleg tega pa tudi, da bo mogoče blaga zmanjkalo. Brž ko je prispelo novo blago iz čezmorskih držav, katerega smo morali plačati z devizami, ki jih je težko dobiti, je imelo seveda višje cene.

Tudi z uvozom predmetov iz tako imenovanih klirinških držav, katerega plačujemo naravnost z izvozom naših pridelkov, je prišlo do motenj, ker so izredne razmere prve mesece vojne preprečile prevoz o pravem času in se tudi te države, iz katerih uvažamo, morajo boriti s težavami pri dovozu surovin.

Toda najbolj postaja občuten dvig cen domačih predmetov, katerih je dovolj v državi, katerih pa tudi mnogo izvažamo. To so živila v najširšem pomenu. Pri nekaterih predmetih se je poznalo, da je letina slaba in da je zaradi tega bila ponudba majhna, povpraševanje pa je ostalo neizpremenjeno. To je rodilo dvig cen. Pri nekaterih predmetih se je pokazala špekulacija, n. pr. pri žitu in moki. Špekulacija je pognala cene navzgor, nato so pa zopet padle. Pri drugih predmetih zopet se pozna, da dosti izvažamo in da so zaradi tega cene čvrste. Seveda pa tudi ne smemo prezreti, da so ob začetku dviga nekaterih cen kupci, ki so imeli na razpolago gotovino, pohiteli, da si nakupijo blaga na zalogo. To je tudi vplivalo na dvig cen.

Iz tega vidimo, kako številni so bili vzroki, ki so pognali cene navzgor. Opaziti pa je bilo mogoče zanimivo dejstvo, da so cene septembra in oktobra ostale kolikor toliko nespremenjene, dvigati so se začele v večji meri šele novembra, zdaj pa so se za veliko število predmetov spet ustalile. Ne vemo pa, kako bo šlo v bodoče, kajti dvig cene velikega števila predmetov je spravljal iz ravnotežja tudi

cene drugih predmetov in sicer zaradi tega, ker bo pač treba prejemke delavstva prilagoditi novemu stanju.

Povišanje cen je imelo za posledico tudi pomnožitev življenjskih stroškov, zlasti za prehrano, obutev in obleko. Neizpremenjene so ostale cene kuriva, razsvetljave in tudi stanovanjske najemnine so obdržale prejšnjo višino.

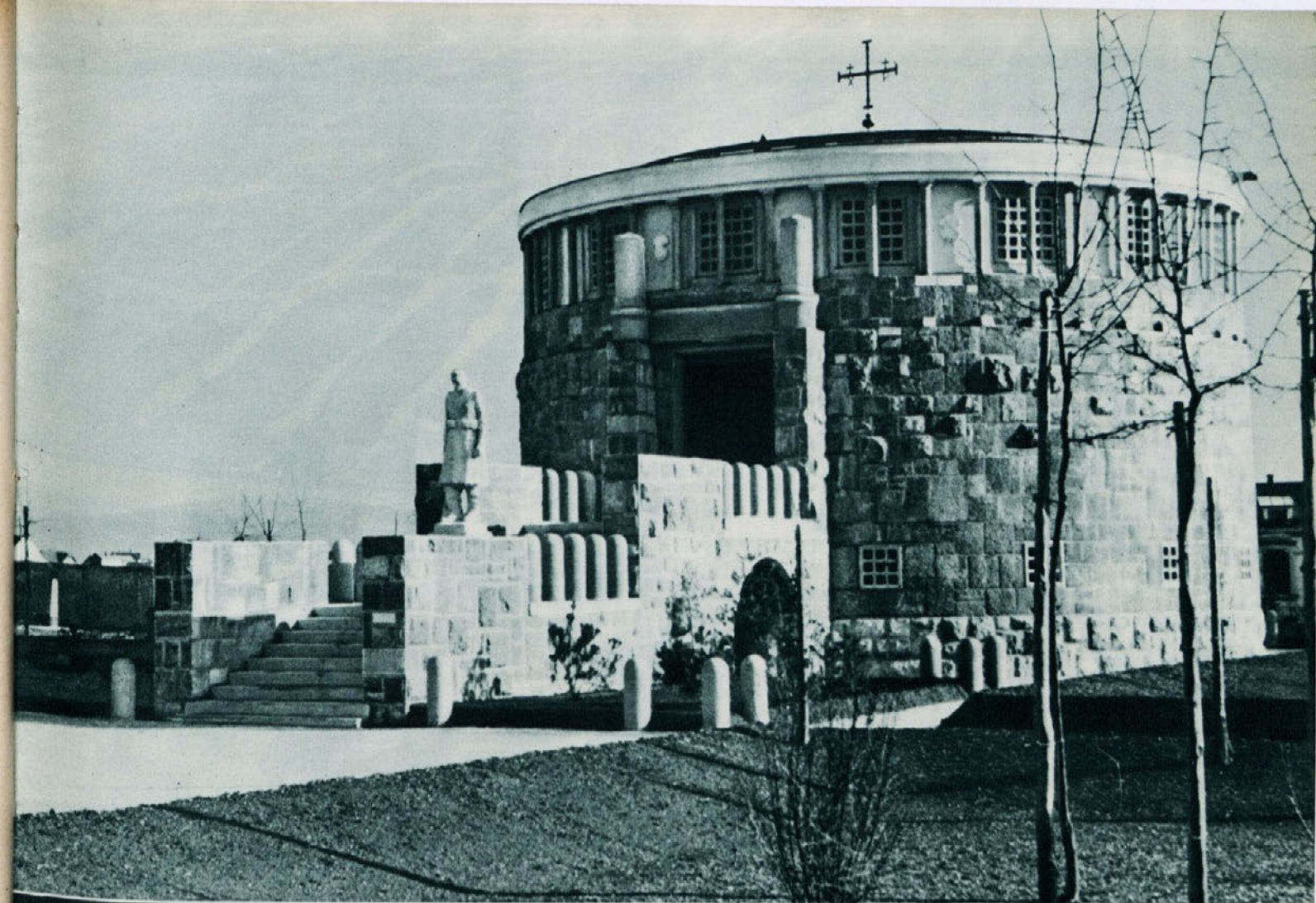
Zlasti pomembni so za delavstvo stroški za prehrano, ki tvorijo največ delavčevih izdatkov. Zaradi tega so razumljive zahteve delavstva, da si pribori zaradi višjih življenjskih stroškov, izdatkov za obnovo in ohranitev delovne sile, tudi primerne višje prejemke. Prilagoditev zaslužkov povečani draginji — to je danes zahteva delavstva. S to zahtevo delavstvo uspeva zlasti v onih panogah, ki boljše služijo ko druge in ki imajo tudi svoje dobičke od dviganja cen njihovih izdelkov zaradi drugih razlogov.

Težji pa je položaj onih podjetij, ki so ohranila stare cene svojim izdelkom in katerih izdelovalni stroški so se drugače zvišali. Kajti mnogo je takih podjetij, ki so že itak na robu donosnosti in nihajo med zgubo in dobičkom. Pri teh podjetjih je vsaka znatna sprememba mezd lahko odločilna za obseg proizvodnje in zaradi tega bodo ta podjetja tudi zvišala cene svojim izdelkom. To bo rodilo nadaljnjo podražitev življenja, nakar bo moralo delavstvo spet priti z novimi zahtevami za zvišanje prejemkov.

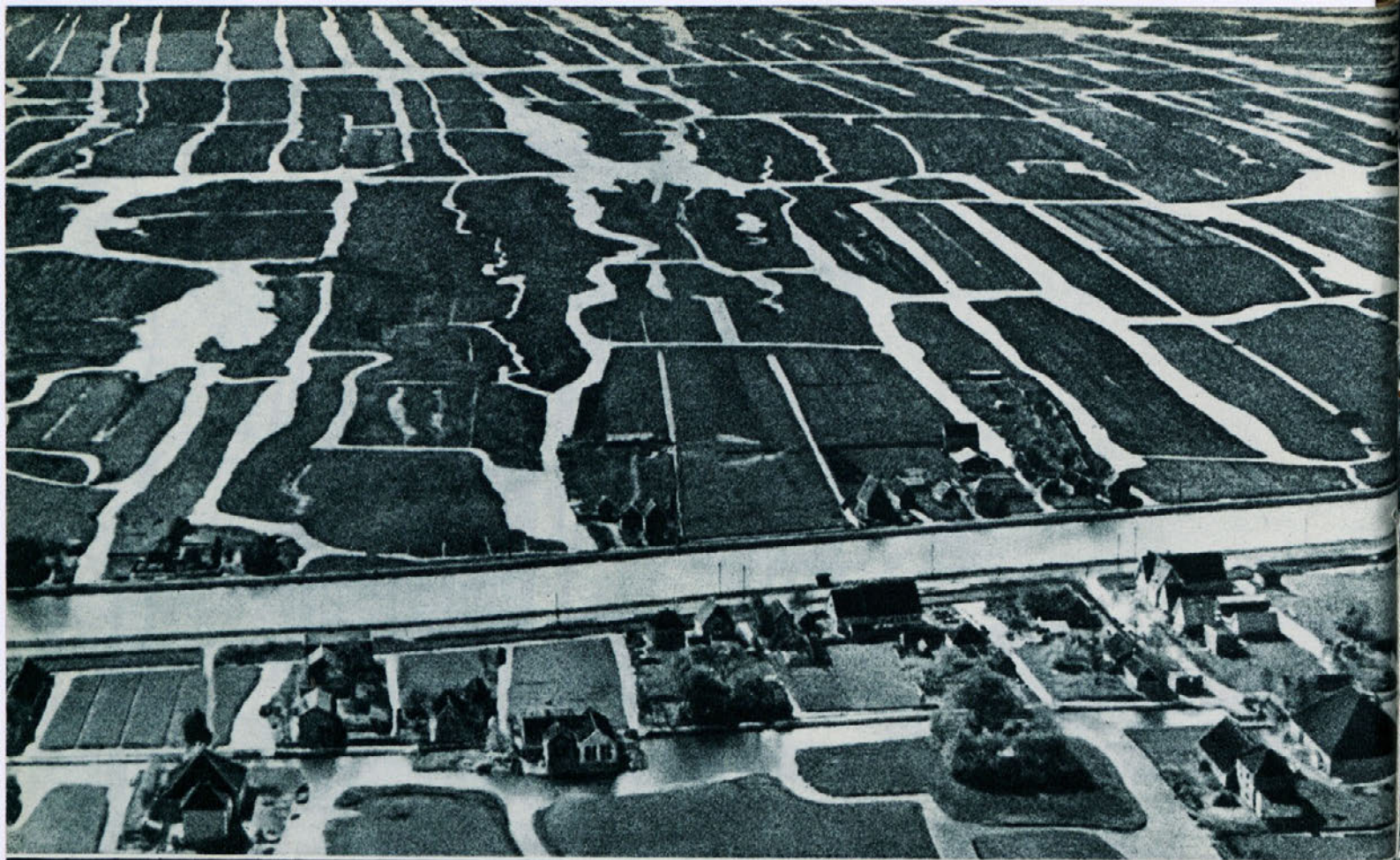
Zaradi tega ravnaajo v nekaterih državah zlasti tako, da skušajo čim bolj ohraniti sedanje cene, iz predvojnega časa, in da dopuščajo zvišanje le v res upravičenih primerih. V takih razmerah seveda tudi delavske mezde nimajo razloga, da bi silile navzgor. Tako ostaja neizpremenjena raven cen in mezd in ne nastajajo pretresljaji, ki so v današnjih časih lahko nevarni za narodno gospodarstvo in tudi za vso našo socialno stavbo.

Vsekakor nam razvoj razmer kaže, da gremo vedno bolj v tako obliko gospodarstva, kjer bo država urejala vedno večja in številnejša področja vsega javnega življenja. To se dogaja tudi v demokracijskih državah, kjer pač uvidevajo, da ne smejo prepustiti gospodarskega življenja njegovi usodi in samo gibalnim silam dobička ter zaslužka, ampak da je potrebno uvesti v njegov razvoj tudi socialno pravičnost.

Tudi pri nas posega država v vsa področja. Še ni videti, da bi bilo teh posegov konec. Državno posredovanje more biti uspešno le tedaj, če se ravna po gospodarskih zakonih ter ima pred očmi najvišje cilje: blagor državljanov, kar se da doseči le s pametno izravnavo koristi, z izravnavo, ki varuje male pred velikimi in nalaga obema skupinama sorazmerno enaka bremena, katera so v današnjih časih tako neizogibna.

Nova kostnica, skupni grob padlih vojakov, pokopanih na ljubljanskem pokopališču pri Sv. Križu, je bila slovesno blagoslovljena 10. decembra. Kostnica je delo Plečnikovega učenca ing. arh. E. Ravnikarja. **Zgoraj:** Pogled na kostnico zunaj. **Spodaj:** Kripta s sarkofagi judenburških žrtev, na katere zdaj sije sonce svobode (foto J. Hafner). — **Desno:** Prizor iz Mozartove »Figarove svatbe«, ene najuspešnejših letošnjih predstav v naši operi, režiser Ciril Debevec, dirigent dr. Švara. **Spodaj:** Prizor iz Sofoklejeve klasične drame »Antigona«, katero je v režiji Fr. Lipaha uprizorila naša drama. (Iz arhiva Narodnega gledališča.)

Na straži domovine: Nevtralne države, ki jim od vseh strani grozi uničenje, skušajo braniti svojo svobodo z vsemi sredstvi. Zgoraj: Holandija je poplavlila velike predele svojega ozemlja, da bi zavrla tuje motorizirane vojske. Spodaj levo: Svica je zbrala svoje brambovce na grebenih gora. — Desno: Finsko so ob sovjetskem roparskem napadu junaško branili zlasti njeni pešci-smučarji v najmodernejši bojni opravi.

Moda 1939 — v Sovjetiji

Obleka in moda sta najvidnejši odraz socialnih in omikovnih razmer, v katerih kak narod živi. Tudi za Sovjetsko Rusijo velja ta resnica. Kričeče jo ponazarjajo gornje slike, ki kažejo: nošo in modo, dostopno preprostem ruskemu delovnemu človeku, današnjo moško modo v Rusiji; modo mladih študentk z moskovske univerze, uniformiranih v klostasto, nerodno raševino in modo tistega, ki je baje v Sovjetiji gospodar: proletarca, čigar delež so tudi tam cunje in kamnata blazina.

Peter Kocjančič

FOTO KLUB LJUBLJANA

ZADNJA

Zrcalna kamera Rolleiflex 4x4. — Pancromatični film
Kodak Panatomic. — Posneto junija ob 10. uri zjutraj.
Zaslonka 4'5, 1 sek. — Razvijalec Metol-Boraks.

Srečko Grom

FOTO KLUB LJUBLJANA

V JUTRANJI MEGLI

Zrcalna kamera Rolleiflex 6x6. — Pancromatični film
Kodak Panatomic. — Posneto februarja ob 9. uri zju-
traj. — Zaslonka 8, 1/25 sek. — Razvijalec Metol-Boraks.

Dr. Aleš Ušeničnik: Izbrani spisi I. — Jugoslovanska knjigarna. Ljubljana 1939.

Dr. Aleš Ušeničnik je na povabilo založnice pripravil vsej slovenski inteligenci lepo božičnico. Poklonil ji je namreč I. knjigo svojih Izbranih spisov, ki bo — tako obeta odlični začetek — v zvezi z ostalimi deli predstavljal nedvomno monumentalno celoto temeljitega in tehtnega filozofskega in teološkega delovanja.

V tej knjigi je zbral članke, ki so bili po večini objavljeni v Katoliškem Obzorniku. Povezal jih je, jezikovno malenkostno moderniziral in vsakemu na koncu dodal opombo, s katero je kako svojo prvotno misel določneje osvetlil in njeno vrednost prenesel v naš časovni okvir. Odstavke je pisec opremil z marginalijami, ki se pa, odkrito priznamo, našemu okusu upirajo, saj dajejo knjigi nekak učbeniški značaj. Za orientacijo pa z njimi tudi nismo mnogo pridobili: kdor bo hotel kako tezo v vsej njeni vrednosti izluščiti, bo moral vendarle predelati ves članek.

To naj zastuje za uredniško delo v knjigi. Zal pa nam ne prostor ne čas ne dovolujeta, da bi s podrobnejšo razčlenbo prikazali mojstrsko obdelano snov, ki jo lahko splošno nakažemo s tremi besedami: religija — etika — kultura. Okamenel enakokrak trikotnik, ki ga je izklesalo sholastično tenko dleto? Takoj moramo razpršiti vsak dvom glede navedenih treh besed: trikotnik je to, v katerem zagledamo čudovito Božje oko, ki je v svoji čarobni stalnosti pogleda blodečemu človeštvu vprašanje in odgovor.

Ko boš knjigo prebral, nam boš priznal tole: 1. da so poleg glavnih tez, ki bodo za človeštvo vedno sodobne, dokler bo nemirno človeško srce nihalo med lučjo in temo, še mnogi korolariji, ki so zlasti danes kričeče sodobni; knjiga je za naš bolni čas kot nalašč; 2. da je vse pisano v jeziku, ki je izviren po svoji jasni preprosti stilistiki in lep po svoji domačnosti: za filozofsko delo pač redka in prekrasna lastnost; 3. da čutiš povsod mirni, objektivni pogled piščev, ki mu je vsako pretiravanje odvratno, ki ga vodi tisti nepodkupljivi: *distingendum est*.

Knjiga bo dragocena vsej slovenski inteligenci, vsem dvomljivcem in omahljivcem. Zlasti pa jo bomo morali priporočati našemu dijaštvu, v posebnem oziru tudi bogoslovcem in duhovništvu, ki bodo tako lepega repetitorija važnih moralnih in religioznih ter apologetičnih poglavij gotovo iz vsega srca veseli. L. K.

Nove mladinske knjige

Mladinska književnost se pri nas razveseljiveje razvija. To je treba pozdraviti toliko bolj, ker smo bili doslej v nekaterih panogah tega slovstva popolnoma odvisni od tujih del. Letošnja razstava bolgarske knjige v Ljubljani nam je pokazala, kako nas Bolgari, katerih književnost je mnogo mlajša od naše, v mladinskem slovstvu daleč prekašajo. In gotovo je ta razstava dala našim mladinskim pisateljem mnogo novih pobud, katerih sadovi se že sedaj kažejo. Saj smo za letošnjega Miklavža dobili kar osem novih mladinskih knjig, katerih večina prav nič ne zaostaja za tovrstnimi izdajami pri drugih narodih. Za Božič smo dobili naslednje nove mladinske knjige:

Angel Karalijčev: Pri ognjišču.

Prevedel Alojzij Bolhar, izdala in založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani, z originalnimi slikami oskrbela bolgarska umetnika Neva in Nikola Tuzsuzova. Ta zbirka bolgarskih narodnih pravljic in pripovedk bo postala ena najpriljubljenejših naših mladinskih knjig. Saj jo po pristranosti, nevsiljivi vzgojnosti in pristnosti preprostega dožemanja lahko postavimo ob stran najboljšim zbornikom te vrste v svetovni književnosti. Tudi tehnično je knjiga odlična; zlasti slike.

Marta in Radovan Klopčič: Dedek Miha.

Besedilo priredila Anica Černejeva. Izdala in založila Mladinska Matica v Ljubljani. Tiskali J. Blasnika nasledniki v Ljubljani. — Ta slikanica, ki v rimanih stavkih in v dobrih slikah ponazarja nastanek različnih otroških igrac, je namenjena najmlajšim in jih bo nedvomno zadovoljila. Z njo je izpolnjena običajna vrzel v slovenskem mladinskem slovstvu. Poleg zabavnosti ima v sebi še poučno jedro. Malčki si bodo z njo lepo razširili obzorje, saj jih vodi po tistem svetu, v katerem se porajajo njihove igrace, in jim kaže, koliko truda je treba, da nastane stvarca, ki je otroku v zabavo.

Mirko Kunčič: Tinček in Tonček.

Čudovite dogodivščine dveh ameriških dečkov. Založila Jugoslovanska knjigarna. Tiskala Jugoslovanska tiskarna. — Ko so te zanimive zgodbe izhajale v »Slovincu«, se je mlado in staro trgalo zanje. Saj ni bilo konca ne kraja čudovitih zapletljajev in napetih prizorov. Povest sama je bila prvotno zamišljena kot nekakšen »strip« in je morala ob sliki delovati tudi gledalčeva domišljija. Mirko Kunčič pa je ob slikah napisal obširno besedilo, ki ni manj zanimivo kakor slike same.

Stanko Lapuh: Med lovci in pastirji.

Dvanajst črtic za mladino. Natisnili in založili J. Blasnika nasledniki. Slike risal H. Beranek. — Pričujejo črtice se gode v planinah in so prijetno berilo, pisano zavedno didaktično. Namenjene so zrelejši mladini, marsikdo pa bo nemara ob njih imel vtisk, da je večina teh zgodbic avtobiografska. Posebej pa je treba opozoriti na dvanajst odličnih ilustracij H. Beraneka.

Fran Milčinski: Trdoglav in Marjetica.

Pravljica po motivih slovenske narodne pesmi. Ilustrirala in opremila inž. arh. Marija Grafenauer. Izdala Nova založba v Ljubljani. Litografiral Čemažar v Ljubljani. — Izmed vseh slikanic, ki smo jih dobili letos in v zadnjih letih sploh, je ta najlepša. Deset barvnih in prav toliko črno-belih slik, ki jih je narisala mlada umetnica ob tekstu odlične pravljice Milčinskega, bo mlade bralce navdalo s svojevrstnim navdušenjem. Poleg bolgarske zbirke pravljic, ki smo jo zgoraj omenili, je to nedvomno najlepša mladinska knjiga zadnje sezone, s to odliko, da je domača. Veseli smo jo toliko bolj zaradi tega, ker je pokazala pot, po kateri najhodita slovenski mladinski pisatelj in ilustrator v bodoče.

Gustav Strniša: Uganke.

Založba Sidro, Ljubljana. Tisk Narodne tiskarne v Ljubljani. Ilustriral Polde Pehani. — Gustav Strniša je v zadnjem času zelo plodovit. Vsaka sezona nam prinese njegovo novo knjigo. Izmed vseh, ki so izšle izpod njegovega peresa v poslednjem času, pa je ta prav gotovo najboljša. Ugank se pri nas redko kdo poloti in imamo poleg Župančičevih komaj še kakšen omembe vreden poskus. Strniševe so prav posrečene. Zastavljene so v slikovitih, pogosto duhovitih prispodobah in klenem jeziku.

Aleksej Tolstoj:

Zlati ključek ali Buratinove dogodivščine.

Iz ruščine prevedel Edvard Kokolj. Založila Modra ptica, tiskala Slovenija v Ljubljani. Risbe so posnete po ruski izdaji, za katero jih je oskrbel N. Polozov. — Italijanski pravljичni junak Pinocchio, ki ga je ustvaril Lorenzini in ki ga je na naša tla presadil Lovrenčič pod imenom Storček, je navdušil že marsikaterega bralca. Tudi pisatelj pričujoče knjige priznava, da mu je nastala pod močnim Lorenzinijevim vplivom. Pisana pa je svojstveno, da jo smemo imeti za samostojno delo, ki je bilo vredno, da se prevede tudi v slovenščino.

I. Čampa.

JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI

Monumentalna izdaja študij in razprav našega največjega misleca

Aleš Ušeničnik: IZBRANI SPISI

I. Vera - Nравnost - Kultura / II. Naš čas in naše krščanstvo - Misel, volja in dejanje - Umetnost / III. Filozofi in njih misli - Filozofski problemi - Svetozori / IV. Bog, Kristus, religija in življenje - Apologetične misli - Iz metapsihologije / V. Avtoriteta in svoboda - Narod in narodnost - Socialia / VI. Katoliška renesansa - Nasprotni tokovi - Iz literarnih borb

Subskripcijska cena za vseh šest v platno vezanih zvezkov je din 300.—, plačljivih v rednih mesečnih obrokih po din 25.—. **Zažtevajte prospekt!**

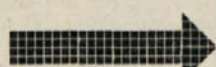

KNJIŽNE KOLEKCIJE ZA VSAKOGAR

178 skrbno izbranih kolekcij po izredno znižanih cenah

I. Mladinski spisi in slikanice / II. Kolekcije za dijake / III. Leposlovna dela / IV. Jezikoslovje / V. Znanstvena in poljudno znanstvena dela / VI. Strokovno slovstvo / VII. Gospodarske, gospodinjske in praktične knjige / VIII. Nabožno slovstvo

Nočemo, da ostajajo ljubitelji lepe, dobre knjige zaradi težkih razmer brez duševne hrane — Hočemo, da pride naša dobra knjiga v sleherno slovensko hišo; **zato zažtevajte prospekt!**

KNJIŽNI PROGRAM ZALOŽBE »NAŠA KNJIGA« ZA LETO 1940

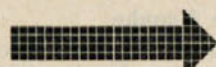
IZIDE V JANUARJU Papini Giovanni: **PRIČE TRPLJENJA GOSPODOVEGA**
Prevedel Vinko Beličič. 178 strani

IZIDE V APRILU Hichens Robert: **ALAHOV VRT**
Roman. Prevedel Anton Anžič. 500 strani

IZIDE V SEPTEMBRU Jalen Janez: **PREVISI**
Niz dogodkov. 240 strani

IZIDE V DECEMBRU Wambrechtsamer Ana: **DANES CELJSKI GROFJE IN NIKDAR VEČ**
Roman. Prevedel Niko Kuret. 480 strani

Naročnina za vse štiri v platno vezane in odlično opremljene knjige znaša din 240.—, plačljivih v mesečnih obrokih po din 20.—. **Zažtevajte prospekt!**

NOVI MLADINSKI KNJIGI

Kunčič M.: TINČEK IN TONČEK Čudovite dogodivščine dveh ameriških dečkov

Ta knjiga govori o prečudovitih dogodivščinah, ki sta jih bila deležna Tinček in Tonček na svojem neprostovoljnem potovanju po širnem svetu. To so od silne napete zgodbe, ki bodo vašim malčkom zadrževale dih ter držale v zanimanju od začetka do kraja. Pravi užitek bo ta izlet v skrivnostne afriške gozdove, med črnce in ljudožrce, v globino podzemskega sveta, kjer se skriva prelesto bogastvo, pa so doma tudi strašni zmaji in druge take hude reči. • Knjiga obsega 364 strani in jo krasi 523 prezanjivih slik. Cena vezani knjigi din 75.—

Karaličev Angel: PRI OGNJIŠČU

Zbirka bolgarskih narodnih pravljic in pripovedk. Prevedel ALOJZIJ BOLHAR. Z originalnimi slikami opremila bolgarska umetnika Neva in Nikola Tuzsuzova

Med mlajšimi bolgarskimi pisatelji je Karaličev najboljši in najizrazitejši. Njegova posebnost so mladinske pravljice, v katerih je pravi mojster. Čuti z otrokom in se zna živeti v njegov položaj in v krog njegovih doživetij. V naslonjenosti na bolgarske narodne motive podaja pridobitve našega časa ter tako poučuje otroka in ga neprislileno uvaja v življenje. Knjiga vsebuje 36 pravljic in pripovedk na 119 straneh. Ilustrirana je s 34 originalnimi slikami. Krasi jo tudi lepa trobarvna naslovna slika. Cena vezani knjigi din 35.—

JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI

Ciril Šoukal

Olimpijski stadion v Helsinkih, ki naj bi prihodnje poletje zbral pod svojim okriljem mladino vsega sveta v viteški, nekrvavi borbi, je opustel. Delo je zastalo na polovici; delavci so morali pustiti lopate in krampe. Zgrabili so za puške in se šli boriti za domovino. Kdaj bo mogoče ta stadion dograditi?

Ali ni vse tako, kakor je bilo leta 1914? Štiri leta se je tedaj mladina vsega sveta merila v drugih, bolj krvavih, nečloveških umetnostih, kakor je športni boj. Njena naloga je bila tedaj čim spretnejše ubijanje nasprotnika. Ali se spet ponavlja tista strašna doba? Ali bo minilo spet osem let, preden se bo mladina sveta lahko srečala v plemenitem boju.

Prizorišče bodočih XIII. olimpijskih iger je opustelo. Na njem so postavljeni protiletalski topovi...

Topot je za olimpijske igre bila na vrsti mala Finska. Dežela gozdov in jezer, neznanega jezika, ki je razen profesorjev zemljepisja ne bi poznal nihče, če ne bi imela tako slavnih in znamenitih diplomatov, kakor so njeni športniki. Ti so svetu predstavili malo finsko državo, ki nima niti celih štirih milijonov prebivalcev. Po teh odposlancih, ki so na športnih igriščih in tekaških vseh sveta dosegali bajne uspehe, je svet spoznal Finsko, njene ljudi ter vse vrline finskega naroda. Samo finški športniki so bili oni posredovalci, ki je predstavil vsemu svetu finški narod in njegovo urejeno državo, njegovo omiko, njegovo zavirljivo socialno in duhovno kulturo.

Vsa finska politična zgodovina zadnjih petdesetih let je neločljivo povezana z razvojem finskega športa in telovadbe.

Proti koncu devetnajstega stoletja je bila Finska politično odvisna od carske Rusije. Po besedilu zakona so imeli Finci sicer avtonomijo, toda v začetku dvajsetega stoletja so carski oblastniki začeli kršiti vse pravice, ki so Fincem po zakonu pripadale. Nasilno zatiranje finskega naroda ni pustilo vendar niti športnih, niti telovadnih organizacij. Toda nasilje iz Petrograda je ravno v športu in telovadbi naletelo na največji odpor. Tam je bila organizirana finska mladina. Finci so ustanavljali vedno več narodnih športnih društev, katerih naloga je bila vzgojiti zdravo in močno mladino, ki bo priporila in branila svobodo finskega naroda.

Ta mladina stoji te dni na braniku domovine...

Leto 1905 in 1906, ko so se v Rusiji neprestano vžigale vstaje, so se tudi na Finskem začela kazati znamenja aktivnega upora. Pritisk je popustil in Finci so dobili tudi uradno dovoljenje za svojo že zdavnaj ustanovljeno športno zvezo, edino vsenarodno organizacijo. Finska športna zveza — Suomen Voimistelu Urheiluliitto — je postala članica Mednarodne športne zveze. S tem je bil Fincem tudi v svetu priznan značaj samostojnega naroda. Ta športni uspeh je bil hkratu silnega pomena za ves finski narod in njegov osvobodilni boj.

Leta 1906 so poslali Finci na medolimpijske igre v Atenah štiri svoje tekmovalce. Najbolj se je tedaj proslavil Werner Jarvinen v metu kopja. Še danes pozna ves svet Jarvinenovo ime ne iz leta 1906 — športna slava kaj hitro mine — ampak po njegovih štirih sinovih, ki so nesli slavo očetovega imena in svojega rodu po vsem svetu.

To je bil prvi uspeh Fincev pri mednarodnih športnih tekmah. Svet je prvič slišal o finskem narodu. Leta 1908 je pri četrth olimpijskih igrah v Londonu nastopilo z uspehom že 70 finskih športnikov.

Pri petih olimpijskih igrah v Amsterdamu leta 1912 srečamo prvega finskega tekača, ki je presenetil ves svet. O tem finskem športniku — Hanesu Kohlemainenu — so še po svetovni vojni mnogo govorili. Po njegovih dveh zmagah v teku na 5000 m in na 10.000 m so tedaj pisali, da je šele Kohlemainen zarisal v zemljevid Evrope finski narod in finsko državo. Veselje Fincev nad zmago rojaka ni bilo samo čisto športno veselje, ampak je izviralo v prvi vrsti iz narodnega ponosa in velike želje, pokazati svetu, da je na skrajnem severu Evrope maloštevilen sicer, toda zaveden in drugim dorasel narod, ki si hoče priporiti samostojnost in svobodo, do katere ima pravico. Olimpijske igre so zaradi tega dobile za Fince še prav poseben značaj.

Ko so Finci leta 1918 dobili svobodo in svojo državo, so znova zaželele vse športne sposobnosti tega žilavega in zdravega naroda. Leta 1920 je športni svet prvič slišal ime Pavao Nurmi, ime, ki je dolgih deset let polnilo stolpiče športnih poročil. Leta 1924 je Nurmi s svojima dvema svetovnima in olimpijskima rekordoma v teku na 1500 m in na 5000 m presenetil in očaral ves svet. Nurmi je oba rekorda postavil v četrth ure. To je bilo čudovito športno dejanje. Za ves svet je bilo to nekaj nepojmljivega. Poleg teh dveh zmag je Nurmi priporil svojemu narodu še dve zlati kolajni: v teku na 3000 m in v teku čez drn in strn. Fince Ritola pa je zmagal v teku na 10.000 m.

Od tedaj naprej ni bilo nobenih olimpijskih iger, kjer ne bi Finci v atletiki in drugih športnih panogah igrali najvidnejše vloge. Ko se je v športnih bojih izčrpal starejši rod, je takoj stopil na njegovo mesto mlajši, ki ni bil prav nič slabši in ki je finški šport in telovadbo spravil na tako višino, da so Finci danes prvi športni narod na vsem svetu.

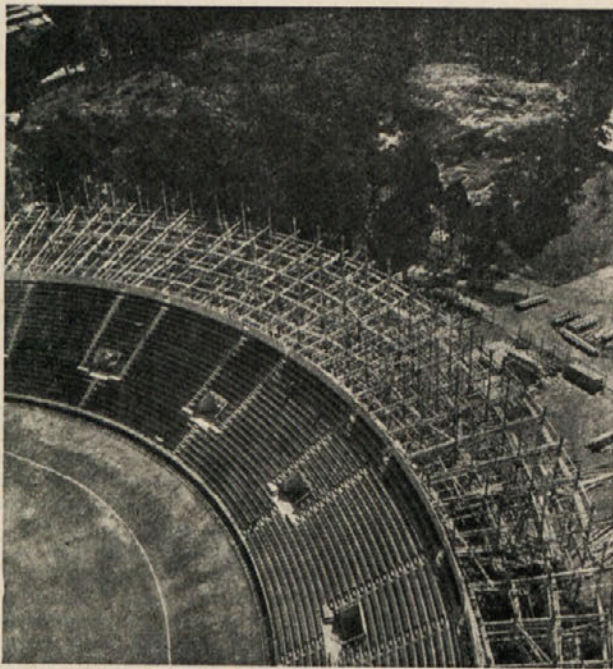
Ti štirje so nesli slavo finskega imena po vsem svetu:

Nurmi, najčudovitejši tekač vseh časov, zdaj instruktor pri finski pehoti.

Jarvinen, nepremagljivi svetovni rekord v metu kopja, zdaj pilot-lovec.

Maeki, Nurmijev naslednik, bi bil največja zvezda na olimpijskih igrah v Helsinkiju. Zdaj navaden pešak.

Lethinen, edini, ki je premagal Nurmija. Olimpijski zmagovalci na 10.000 metrov. Zdaj strojničar v tanku.

Olimpijski stadion v Helsinkiju med delom.

Kaj to pomeni, dokazuje odmev, ki ga je boljševiski napad na Fince vzbudil po vsem svetu. Veliko malih narodov je zadnje čase požrl pohlep velikih, toda edino ob usodi, ki grozi Fincem, se je svet zganil, nedeljeno ugovarjal ter začel Fincem pomagati. In edino Finci so bili, ki so se napadu barbarskih osvojevalcev uprli tako, da strmimo.

Finski športniki so s svojimi uspehi vzbudili po vsem svetu zanimanje za svojo domovino. Po športnih uspehih je svet sklepal, da dežela, ki je sposobna dati prvake v eni panogi človeškega udejstvovanja, mora biti dorasla tudi vsem nalogam na drugih področjih. skratka — po športu je svet Fince spoznal kot zrel, omikan, napreden, pošten in spoštovanja vreden narod. Pot, ki so jo ubrali Finci, da si pribore poznanje in priznanje sveta, je edina pot, dostopna malim narodom, če se hočejo uveljaviti v svetu in če hočejo kdaj od velikega sveta pričakovati v usodnih urah pomoči. Dnevi, ki jih zdaj preživlja finski narod, nam to resnico jasno dokazujejo.

Finski narod ni svojih športnikov vzgajal samo za rekorde, ampak jih je vzgajal za službo domovini. Ob miru so domovini služili s tem, da so na vseh tekmovaških sveta želi slavo za finske barve, danes pa služijo domovini z orožjem in s krvjo.

Tak narod ne more iti po zlu, ne more ga uničiti niti 45 kratna premoč, ki se je zgrnila zdaj proti njemu.

Pogled v filmski svet

Pred kratkim smo videli v Ljubljani sijajni film produkcije Warner Brothers, »Juarez«. V tem filmu, ki je svetu odkril nov talent, Briana Aherna, igra glavno vlogo sloviti Paul Muni. O Muniju se zdaj širijo najrazličnejši, močno presenetljivi glasovi. Po nekkih obvestilih se namerava Paul Muni, ki je pričel svojo veliko in sijajno kariero na gledaliških deskah, kjer je govoril v judovskem jeziku, spet vrniti h gledališču. Paul Muni bo vso letošnjo zimo igral v nekem newyorškem gledališču v delu »Kay Largo«. To delo je napisal znameniti ameriški dramski pisatelj Maxwell Anderson. Za njegov ponovni nastop na gledaliških deskah vlada v vsej Ameriki izredno zanimanje, kar je razumljivo, saj bi neprekosljivega interpreta iz filmov »Pasteur«, »Vest človeštva«, »Dobra zemlja« in »Juarez« radi videli v živi igri vsi tisti, ki so ga gledali in občudovali na filmskem platnu.

Deanna Durbin, ki smo jo tudi pri nas že gledali in poslušali v nekaj filmih, je izredno nadarjena, pa še zelo mlada filmska igralka. Delati pa mora prav tako kakor ostale velike filmske igralkice: po nekaj filmov letno mora »napraviti«. Ker je zdaj dobila zamenjavo in nadomestilo za vloge malih deklet, Glorijo Dickson — zato je sama začela igrati vloge odraslih deklet. Prva njena takšna vloga je v filmu »Prva ljubezen«. Kakor hitro bo dovršen ta film, bo Deanna Durbin začela igrati novo vlogo in sicer v filmu »Pričakovati je bilo ta večer«, ko pa bo končan ta film, bo igrala v velikem, barvanem zgodovinskem filmu skupaj s slavnim francoskim igralcem, ki zdaj žanje lovorike v Ameriki, Charlesom Boyerjem. Kakor vidimo, ima mlada Deanna Durbin res mnogo dela in ne bo mogla izkoristiti niti enega od številnih odmorov, do katerih ima zdaj po uspehih in po delu polno pravico. Ker ji je zdaj zaradi vojne onemogočen pot v Anglijo, kjer bi morala peti pred kraljico Mary in pred vsem dvorom, se bo morala pač zadovoljiti s tem, da bo igrala v novih filmih. Tudi ta stvar ni ravno napačna, saj konec krajev prinaša lepe denarce.

Sledeči filmi so letos v Ameriki doživeli največji uspeh: »Žene« z Normo Shearer v glavni vlogi, z nekdanjo partnerko Charlieja Chaplina, Paulette Goddardovo in Joan Crawfordovo, dalje »Edith Cavell« z angleško igralko Ano Neagle ter »Beau geste« z Garyjem Cooperjem v glavni vlogi.

Yves Mirande je napisal scenario za film »Novi siromaki«. Ta film bo realiziral sloviti francoski režiser Jacques de Baroncelli. Igrali pa bodo v njem tile znameniti, tudi pri nas dobro znani in spoštovani francoski igralci: Raimu (glavni junak znanega filma »Heroji z Marne«), Lucien Baroux (čudoviti glavni junak iz »Najdenčka«), Jules Berry (znan iz filma »Volkovi špijonaže«) ter odlična francoska filmska igralka Marguerite Moreno.

Dne 10. decembra je eden največjih režiserjev, kar jih doslej pozna zgodovina filmske umetnosti, Francoz Julien Duvivier (pri nas poznamo zlasti njegov »Njen prvi ples«) začel »posnemati« francoski propagandni film »Veliko dviganje«. Kakor vidimo, so iznajdljivi Francozi vpregli v propagando res prvovrstne moči.

Ruski filmi v Nemčiji. Po neki vesti iz Berlina je prišla v nemško prestolnico v prvi izmeni rusko-nemških kulturnih vrednot, pošiljka tridesetih ruskih najboljših filmskih umetnin. Med temi filmi seveda ni »Profesorja Mamlocka«, ki riše preganjanje Judov v Tretjem Reichu, prav tako pa med njimi tudi ni »Aleksandra Nevskega«, ki se je bil krepko in zmagovalno boril z Nemci. Rusi ta svoj postopek opravičujejo na ta način, da se s Francozi nismo mogli dogovoriti za pametno izmenjavo filmov, pa so zato morali izkoristiti ugodno priliko, da bodo njihove filme igrali v tako

OKVIRJEVANJE SLIK

NAJNOVEJŠI VZORCI OKVIROV V VELIKI IZBIRI

KNJIGOVEZNICA

izvršuje vsa dela, ki spadajo v knjigovestno stroko, solidno in po zmernih cenah

Matko Pogačnik, Ljubljana

Kongresni trg 12 (poleg Bahovčeve lekarne)

Silhueta moderne popoldanske obleke se je v mnogočem spremenila. Rame in boki so zopet poudarjeni, pas stisnjen, krilo pa pada v bogatih gubah. Seveda je taka obleka primerna le za vitke postave in učinkuje zelo mladostno.

Prinašamo nekaj enostavnih in lepih vzorcev. Obleka na prvi skici je ukrojena iz mehkega volnenega blaga. Na bokih je močno nagubana, zadaj ob strani jo krasi velika pentlja. Druga skica nam prikazuje vzorec iz motnega krepa. Sprednji del je gosto nabran in v pasu stisnjen s širokim nagubanim pasom, ki se konča s pentljo. — Enostavna v kroju je tretja obleka. Tesno se prilagajač životek, ki ga spreduje krasijo povprečni naberki, preide v široko krilo, ki pada ob straneh v bogatih gubah. — Zelo eleganten je model, ki ga prinašamo na četrto skici. Životek se tesno oprijema in sega do bokov, kjer se pričinja nabrano, zvončasto ukrojeno krilo. Zapenja se zadaj. Po istem kroju je urezana tudi obleka na naši zadnji skici. Vzorec za vitke postave predstavlja predzadnja slika. Okoli vratu je drapirana šerpa, ki se navidezno zgubi pod širokim vdelanim pasom in pada v dveh koncih po krilu.

Vse te obleke lahko sešijemo tudi iz svile ali baržuna ter jih oblečemo zvečer za gledališče ali koncert. Kroji so zelo preprosti, ves učinek leži v tvorivu in barvi, kateri posveča sedanja moda veliko pažnjo. Za popoldne so med najmodernejšimi: petrolejska, vijolično-modra ali malinastordeča, zvečer pa je še vedno najbolj elegantna črna barva, s katero lahko harmonirata ciklamna ali turkizna.

Zdravje in lepota

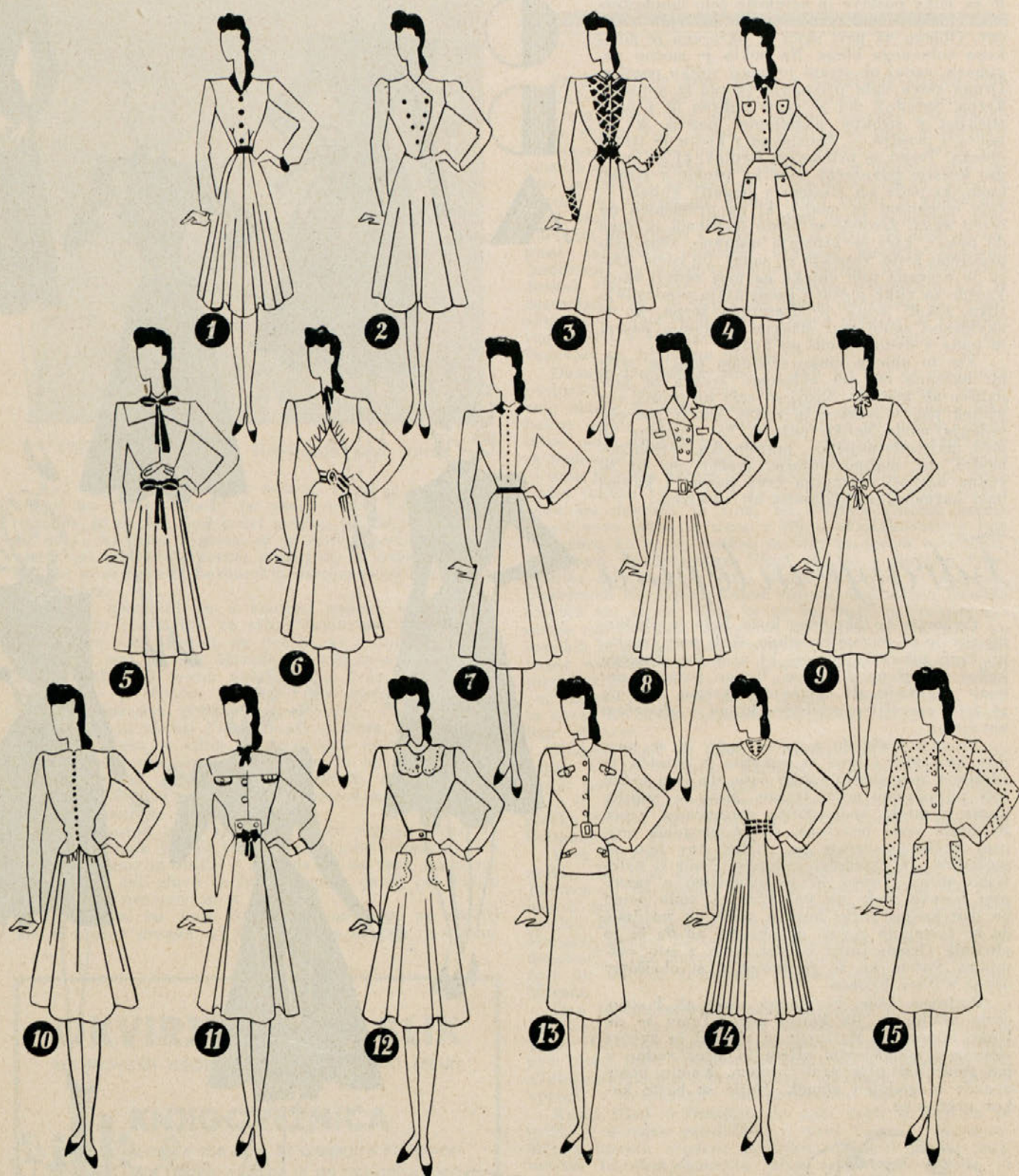
Če imate še tako lepo kožo, belo in gladko, opazite le tu in tam, posebno okoli nosa, majhne črne pikice-zajedalce, ki niso nič drugega kakor zamašene znojnice. Tu ne pomaga nobeno umivanje ali mazanje s kremo. Pač pa je zelo zanesljivo sredstvo, ki ga v sledečem navajam:

Napolnite skledo z vrelo vodo in se nagnite nad njo. Glavo si pokrijte z brisačo in zdržite v tem stanju toliko časa, da vam začno teči po obrazu potne srage. Nato si izmijte obraz z mrzlo vodo. Hitra sprememba vroče in mrzle vode povzroča, da se znojnice najprej razširijo, potem pa zožijo, kar ima za posledico, da zajedalci izstopijo. Nato si nateremo obraz z vato, ki jo namočimo v raztopini borove vode na pol kozarca vode damo po dve kavini žlički borove vode) in pustimo, da se raztopina posuši na obrazu, ne da bi jo obrisali. Drugo jutro se nateremo z isto raztopino. Potem ko se je posušila, si obrišemo obraz s čisto brisačo.

Poslovne žene, ki mnogo stojijo ali hodijo, često tožijo, da jih bolijo noge. Temu se da lahko odpomoči. Masirajte si zjutraj in zvečer stopala z mandljevimi oljem in sicer vedno v isti smeri od pete proti prstom. Kmalu boste opazile blagodejen učinek, čutile se boste kakor prerojene.

Petnajst preprostih, pa lepih oblek

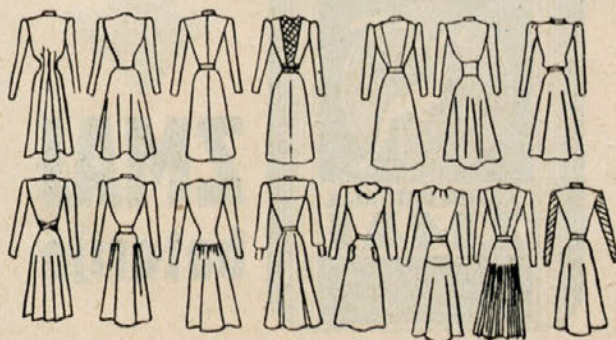
Tu vam prinašamo skupino oblek, ki so vse zelo preproste, a vendar lepe in vam bodo služile za vsako priliko.

1. Na prvi sliki vidimo obleko iz volnenega blaga; krilo je zvončasto ukrojeno, životek povsem pre-

prost, ovratnik, gumbi in manšeti pa so iz blaga kontrastne barve. Blaga zanjo je treba 2 m 75 cm, širine 140 cm.

2. Pri modelu št. 2 opazimo svojevrstno urezan život, ki je primeren za bolj močne postave. Krasijo ga veliki gumbi. Blaga 3.40 m, širine 120 cm.

5. Tretji model je športnega značaja, kar pričajo veliki žepi. Sešijemo ga iz rjavega močnega blaga, ob vratu ga poživlja zelena pentlja. Blaga 2.70 m, šir. 120 cm.
4. Za mlade deklice primerna je obleka na naši četrti skici. Del životka, ki prehaja v pas in visoki manšeti so iz škotskega blaga. Zelo mladostno učinkuje majhen, bel ovratnik. Blaga 2.25 m, šir. 140 cm.
5. Da je nagubano krilo še vedno moderno, nam potrjuje model št. 5. Ob vratu in v pasu lahko obleko okrasimo z baržunastimi pentljami, kar ji da bolj prazničen videz. Blaga 3.10 m, šir. 120 cm.
6. Naslednji model moremo uporabiti kot popoldansko obleko ter jo v tem primeru sešijemo iz tankega krepa. Prav posebno moderno je krilo. Stranski pol sta tako ukrojeni, da tvorita obenem stran stoječa žepa. Blaga 3.40 m, šir. 140 cm.
7. Letošnja moda ljubi razne našitke in poudarjene šive. Slika 7. kaže tak okrasek. Obleka je v ostalem popolnoma enostavna. Blaga 4.55 m, šir. 100 cm.
8. Za zelo vitke postave je model na 8. skici. Obleka je do bokov gladka, potem pa pada v globokih gubah. Fazona ob vratu je moška. Blaga 3.60 m, šir. 120 cm.
9. Naslednji dve skici nam prikazujeta ljubki popoldanski obleki. Model št. 9 je sešit iz rjavega baržuna. Krasita ga ovratniček in pas iz zelene svile. Blaga 3.80 m, šir. 90 cm.
10. Zelo moderna je obleka na 10. sliki, ki je lahko iz črnega baržuna ali svile. Životek se tesno prilega in se zapenja spredaj z majhnimi gumbi; sega do bokov, kjer se začena zvončasto, narahlo nabrano krilo. Blaga 2.25 m, šir. 140 cm.
11. Naslednji model je iz toplega volnenega blaga. Ob vratu, okoli žepov in manšetov je obrobljen z blagom kontrastne barve. Prav takšen je pas. Sprednji del krila ima dve globoki gubi in je podaljšan nad pas. Blaga 2.95 m, šir. 140 cm.
12. Zelo praznje učinkuje obleka št. 12. Sedlo in žepi so nazobčani in obrobljeni z vrvico druge barve. Blaga 2.70 m, šir. 120 cm.
13. Popolnoma športno učinkuje naslednji model (13). K rjavemu krilu se lepo poda jopič beige barve, ki jo pa tudi lahko spletemo iz angora volne. Na ta način lepo moderniziramo kako staro obleko. Blaga 2.30 m, šir. 140 cm.
14. Samo ob strani nagubano krilo ima predzadnji model. Poživlja ga širok pisan pas in ovratnik iste barve. Blaga 3.10 m, šir. 120 cm.
15. Letos so zelo moderne obleke iz jerseyja. Na naši zadnji skici prinašamo model iz takega tvoriva. Sedlo, rokavi in žepi so diagonalno prešiti. Zapenja se z gumbi turkizne barve (modne barve!). Prav takšen je širok pas. Blaga 2.40 m, šir. 120 cm.

Ozadja k modelom na prejšnji strani.

KUHINJA IN GOSPODINJSTVO

Bliza se Silvestrov večer... Ko pričakujemo Novo leto, smo radi veseli in dobre volje. A medtem ko obhajamo Slovenci Božič vedno v krogu družine, gremo za Silvestrovo radi malo v gledališče, kino, kavarno ali k prijateljem. V tem primeru je skrb gospodinje, da pripravi svojim gostom kaj dobrega za pod zob. Ne mislim tu na razkošno večerjo, temveč na slasten mrzel prigrizek, sladkarije in punč. Najenostavnejše je mrzel prigrizek z vinom in dobra potica s čajem. Če se pa hoče gospodinja posebno postaviti pred svojimi gosti, pa jim nudi poleg narezka še lahko francosko solato na testenih podstavkih in poleg potice mešanega peciva in domačih sladkarij ter punč.

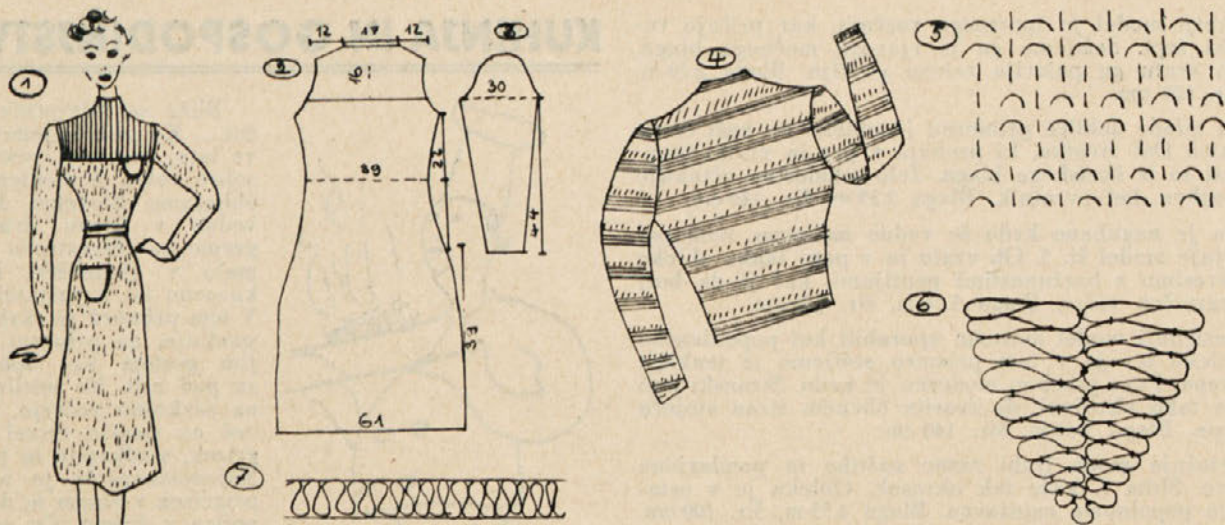
Jedilnico, posebno pa mizo, okrasimo veselemu razpoloženju primerno. Na bel prt položimo med vsak prostor po dolgem in počez pisane papirnate trakove (serpentine), k vsakemu kozarcu pa postavimo razne nosilce sreče: prašičke, dimnikarčke, vrečico z zlatniki itd. Na stropno svetilko nad mizo obesimo tudi pisane papirnate serpentine. Pripravljen imejmo tudi svinec za vlivanje, kar še zviša veselo razpoloženje.

Recepti:

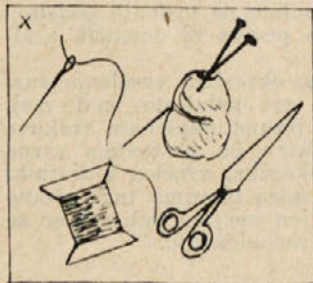
Francoska solata: Kos telečje pečenke (kravca) spečemo (najbolje en dan prej, da se lepše reže), en velik rdeč koren, en peteršilj, eno zeleno, pol kilograma krompirja v slani vodi skuhamo in mrzlo razrežemo na pol centimetra velike kocke, ravno tako zrežemo tri kisle kumarice, nekaj kislih gobic, eno jabolko in tri trdo kuhane beljake. Temu dodamo sesekljane kaprice, tri sardele, četrt litra belega fižola ali graha, dve žlici gorčice, malo soli in popra in vse zmerno zabelimo z oljem in kisom ter postavimo na hladno. Med tem pripravimo majonezo iz treh pretlačenih kuhanih rumenjakov, dveh surovih rumenjakov, četrt litra olja. Ko je majoneza trda, ji počasi primešamo sok ene do dveh citronov. Tri četrtine majoneze dodamo francoski solati, eno četrtno pa prihranimo za okrasek. Solato lahko naložimo v stekleno skledo in jo garniramo z vencem zelene solate ali radiča ter polijemo z ostalo majonezo, ali pa jo naložimo na male testene podstavke, za katere sledi recept:

18 dkg masla zdrobimo s 4 dl bele moke, temu primešamo beljak, ščepec soli in v toplem mleku raztopljenega kvasa (2 dkg). Iz tega zgnetemo naglo testo in ga damo malo počivati. Nato ga zvaljamo kakor za kekse debelo, izrežemo okrogle oblike, iz odrezkov pa svaljkamo za mezinec debelo klobasico, ki jo z rumenjacom prilepimo ob robu podstavka. Podstavke položimo na pomazan pekač, kjer naj malo vzidejo, nato jih pomazemo z rumenjacom in jih spečemo. Iz tega testa naredimo približno 30 podstavkov. Na mrzle podstavke naložimo zvrhom francoske solate, garnirano z majonezo, lepo zrezljanimi rdečimi redkvicami ali peteršiljevimi vršički.

Sladka salama: dva rumenjaka penasto umešamo z 10 dkg sladkorja, temu dodamo 15 dkg zmletih praženih lešnikov ali orehov in 15 dkg zmletih fig, stolčnega cimeta in limonove lupinice. Iz tega naredimo dolgo, ozko salamo, ki jo povaljamo v sladkorni moki, jo zavijemo v pergamenten papir in postavimo za tri dni na hladno. Nato narežemo za mezinec debele poševne rezine.

Ročna dela

Dolgi zimski večeri nam hitreje minejo, če sežemo po kakem ročnem delu. Prihranimo si mnogo denarja, obenem pa razveselimo s takim darilom, ki je več vredno kot kupljeno v trgovini, tudi svojce. Treba je samo malo spretnosti in vztrajnosti.

Kako si sama spletem obleko? (1) Prinašamo vzorec za postavbo srednje velikosti. Za to potrebujemo 12 štrn navadne volne (rokoko ali perl), klopko angora volne in pletilke št. 3. Nasujemo 150 pentelj in delamo po sledečem vzorcu (5): dve vrsti izmenjaje levo, desno, nato pletemo, če smo na pravi strani celo vrsto desnih, če na narobni pa vrsto levih. Sledita zopet dve vrsti izmenjaje levo in desne, toda tako, da pride tam, kjer je bila prej leva, sedaj desna. Vzorec je popolnoma preprost, vendar pa zelo lep in se prav nič ne iztegne. Sedaj pletemo ravno do višine bokov (mera navedena), potem pa začnemo snemati približno na vsake tri vrste, do pasu. Ko smo delali kakih 6 cm ravno, širimo enakomerno do pod pazduhe. Sedlo pletemo gladko (skica, mera). Ko pridemo do rame, zopet precej hitro snemamo (po približno 7 pentelj naenkrat), ob vratu pa delamo čisto ravno, kar se lepo prilega k obrazu. Zadnjo stran pletemo tako kot sprednjo. Obleka se zapenja zadaj ali na rami, s patentno zaporo ali pa z gumbi (kupimo si majhne lesene gumbe ter jih same obkvačkamo, kar je ceneje, učinek je pa isti). Če obleko zapenjamo zadaj, razdelimo, ko začnemo delati sedlo, pentlje na dva enaka dela. Tisti del sedla, na katerega prišijemo gumbe, podaljšamo za kakih pet pentelj, da nam zapora potem ne zija. Rokave delamo tudi vzorčasto po kroju. Ob zapestju in okoli vratu obkvačkamo, pri zavori pa naredimo obenem tudi gumbnice.

Ko je obleka spletena, jo z mokro krpo zlikamo. Toda ne smemo preveč pritiskati z likalnikom, ker to škoduje vzorcu. Zlikano obleko najprej spnemo, potem pa sešijemo s strojem. Pri ves šivih prišijemo obenem tenek črn ali drap trak (1 m po 50 p); to pa zato, da se nam šivi pri šivanju s strojem ne pretegnejo. Sedaj, ko je obleka popolnoma gotova, začnemo z okraski, ki obstojijo le iz tankega pasu in dveh žepkov. Pas kvačkamo v širini dveh centimetrov (same goste) tako dolgo, da se lahko zaveže s pentljo. Potem nakvačkamo iz angora volne verižico (za to porabimo skoraj eno klopko) in jo pošijemo po pasu (7). Iz iste verižice naredimo tudi žep (6). Najprej si urežemo iz papirja obliko žepa. Na ta papir pripnemo verižico, ki jo tam, kjer

se deli stikajo s svilo, sešijemo z dvema ubodoma. Nato ga odločimo od papirja in ga s tankimi ubodi pritrdimo na obleko. Spodnji žep naj bo nekoliko večji od zgornjega. Kakor vidite, je okrasek zelo enostaven, naredi pa dober učinek. — Barva angora volne naj bo po možnosti ista kot obleke. — Isto obleko lahko naredimo iz tanjše volne in s kratkimi rokavi ter jo nosimo spomladi.

Po istem kroju delamo tudi jumper (4). Zelo učinkovito je, če ga pletemo v treh barvah. Pasovi so enako široki ali pa izmenoma tanjši in širši. Lepo se skladajo barve: črna, sivomodra, svetla maslinastordeča ali pa črna, petrolejskomodra (letos prevladuje) in maslinastordeča. Lahko pa delamo ves jumper iz angora volne ene barve. Seveda nas stane tak jumper štirikrat več kakor iz navadne volne. Je zelo moderen, ni pa preveč praktičen, ker se smuka.

**Ko dneva nam ugasne luč
in stan nam in stezo noč temna pokrije...
Do dnevne svetlobe Vam v žep dajo ključ
Trpežne odlične**

ZMAJ
baterije

Štirje aparati letnika 1940, ki zopet dokazujejo, da je

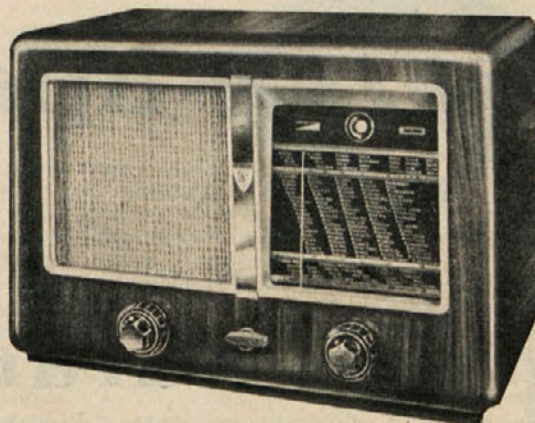
„Radione“ *znamka svetovnega slovesa*

1. RADIONE 740 SUPER

Osemelektronski veliki razkošni **super Radione 740** ima: predstopnjo, 7 krogov, 3 valovna območja, moderne jeklene elektronke, magično oko z dvojno občutljivostjo, zvočno kompenzacijo, regulator za selektivnost in barvo glasu, zmanjšano občutljivost za motnje, zaporo zoper kratkovalovne motnje.

Tipa 740 W za izmenični tok ima 8 elektronk, in sicer: EF 13, ECH 11, EBF 11, EB 11, EFM 11, EM 11, EL 11, AZ 11 in rabi le 50 wattov. **Cena Din 5.600.—**

Tipa 740 GW za istosmerni in izmenični tok ima elektronke: ECH 11, EBF 11, EFM 11, EM 11, CL 4, CL 4, CY 1, C 2 in rabi 70 wattov. **Cena Din 5.800.—**

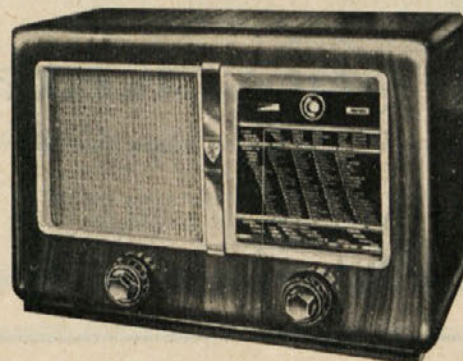

2. RADIONE 540 SUPER

Petelektronski razkošni **super Radione 540** ima: 7 krogov, 3 valovna območja, moderne jeklene elektronke, magično oko, zvočno kompenzacijo, regulator za selektivnost in barvo glasu.

Tipa 540 W za izmenični tok ima sledečih pet elektronk: ECH 11, EBF 11, EFM 11, EL 11, AZ 11 in rabi le 40 wattov. **Cena Din 4.200.—**

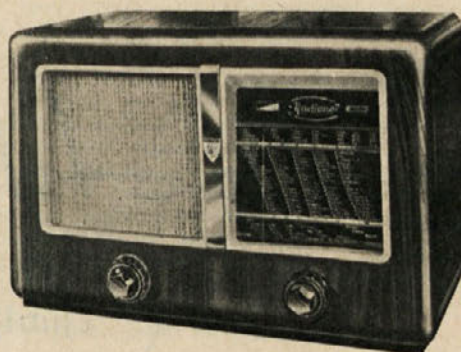
Tipa 540 GW za istosmerni in izmenični tok ima 6 elektronk, in sicer: ECH 11, EBF 11, EFM 11, CL 4, CY 1, U 1230/4 in rabi 58 wattov. **Cena Din 4.400.—**

3. RADIONE 440 B SUPER

Štirielektronski baterijski **super Radione 440 B** ima: sedem krogov, 3 valovna območja, 2 voltne štedljive elektronke KK 2, KF 3, KBC 1, KL 4, regulator za selektivnost in barvo glasu, odklopljivo razsvetljavo skale.

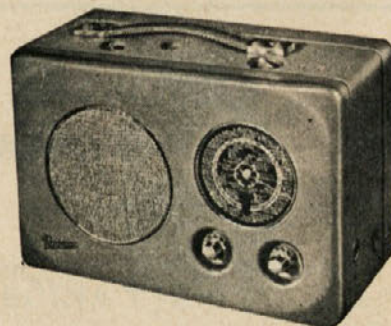
Poraba toka (brez razsvetljave): 2 Volt, 0.42 A, 135 Volt, 13 ma. **Cena Din 3.700.—**

4. RADIONE R 2 SUPER

Šestelektronski avto- in potni **super Radione R 2** ima: predstopnjo, 7 krogov, 3 valovne dolžine: delan je za 6 ali 12 voltni akumulator in za vse napetosti izmeničnega toka; ima regulator za barvo glasu, zmanjšano občutljivost za motnje in zaporo zoper kratkovalovne motnje ter kovinsko kaseto.

Elektronke: EF 13, ECH 11, EF 12, EBC 11, EDD 11, EZ 11. Poraba toka je neverjetno majhna, in sicer: za izmenični tok le 24 wattov, za 6 voltni akumulator le 3,5 A. **Cena Din 4.800.—**

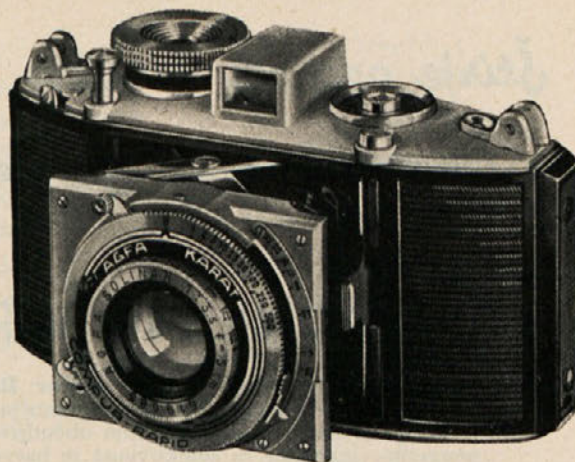

»RADIO« D. Z. Ljubljana, Miklošičeva 7 Telef. 3190

Najlepši božični darovi
SO

aparati

Karat, kamera malega formata
za slikanje na Color filmu od 35 mm

Karator, projekcijski aparat za
diapozitive ter slike na Color filmu

Dr. A. Kinsky

KEMIČNA TOVARNA

Ljubljana, Krekov trg št. 7 — Telefon 20-88

KEMIČNO ČISTE IN TEHNIČNE
KEMIČALIJE, DEZINFEKCIJSKA
SREDSTVA, LABORATORIJSKO
STEKLO IN VSE DRUGE LABO-
RATORIJSKE POTREBŠČINE,
TERMOMETRI, AEROMETRI,
ALKOHOLOMETRI ITD.

Naš tečaj za fotografe-amaterje!

»Tečaj — pa celo vsak mesec samo enkrat! To se bomo res marsikaj naučili, ha-ha!«

»Prav imate! Niti ob takem skopo pisanem tečaju, niti ob najbolj debeli knjigi se ne boste prav nič naučili. Tudi še tako dobra predavanja strokovnjakov ne bi zalegla, ker dá uspeh v fotografiji samo najboljša šola — lastna izkušnja. 15 let hodim v to šolo, pa se še nisem izšolal. Nič zato, saj ni treba, da postanem profesor fotografije — Vi pa tudi ne.

Pač pa dá pisana beseda s tako obsežnega fotografskega področja lahko amaterju novih pobud, da krene z izhajene steze stare navade in gre na novo v šolo lastne izkušnje. Z njeno pomočjo se amater dokoplje do lepše in uspešnejše fotografije. Po tej poti so šli tudi vsi tisti danes priznani amaterji, ki vedre in oblačijo v raznih fotografskih klubih in ki snemajo kolajne in nagrade nam ubogim fotografskim param izpred nosa.

»Vi pa res niste črnogledi. Kar na lepem hočete mnogim izmed tisočev in tisočev slovenskih amaterjev, ki s svojimi kamerami streljajo le večje in manjše kozle, odpreti fotografski raj, kjer se blešče kolajne in nagrade.«

»Tako visoko ne letam. Zdi se mi pa, da bi se dalo zmanjšati število velikih in malih kozlov, ki jih nastreljajo mnogi amaterji. To ne bi pomenilo le zmanjšanja nepotrebnih stroškov za amaterje, ampak tudi večje veselje in vsaj malenkosten napredek večine. Saj nimamo niti pojma, koliko nas je. Statistika nas ne šteje kakor kolesarje. Deset tisoč nas je prav gotovo. Fotografskih aparatov od najcenejšega do najdražjega pa je v Sloveniji še precej več. Vsa velika družina amaterjev, raztresena po vsej Sloveniji, je brez sleherne medsebojne vezi. Ima najrazličnejše kamere, malenkostne in velike izkušnje ter temu primerno znanje. Ali ne bi bilo prav, če jih skušamo povezati vsaj z enkratnim »Obiskom« na mesec. — Kako naj začnemo »Obiskov« tečaj? Kar bo zanimivo in potrebno za začetnike, bo deležno zaničevanja pri naprednejših. Odloča naj večina! To so pa prav gotovo začetniki, tudi vsi tisti, ki morda mislimo, da nismo več. Predlagam torej amatersko poštrevanko!»

»Saj ne veste, če bodo bralci z Vašo poštrevanko — amaterskim abecednikom — zadovoljni. Povedali jim morda ne boste nič novega in prežvekovali to, kar imajo že zdavnaj v malem prstu.«

»Priznam, bralci odločajo. Prav sedaj imajo priložnost za majhen plebiscit. Prva številka »Obiska« bo šla najmanj k deset tisoč družinam na obisk. V teh družinah živi polovica vseh lastnikov kamer, ki so v Sloveniji. Naj žrtvujejo amaterji malenkostni izdatek in na dopisnice sporoče, kaj žele v amaterskem tečaju. Naslov je ta: Uredništvo »Obiska« — amaterski tečaj. Najmlajši amaterji, posebno dijaki, pazite, da ne boste preglasovani zaradi tega, ker si ne boste mogli utrgati dinarja za dopisnico.«

»No, sedaj ste jo pa pogruntali! Saj veste: kolikor glav, toliko misli. Pri plebiscitu bo hotel vsak svoje — kaj pa potem?«

»Saj ima naš tečaj vendar program, dolg kakor jedilni list velike restavracije. Ta nam pokaže vsebino amaterske poštrevanke in tudi nekaj drugih možnosti, o katerih bo treba glasovati. Naše amaterske strani ne bo zavzela le poštrevanka, ki jo predlagam. Ostalo bo še vedno dovolj prostora za posamezne podrobnosti, za odgovore na razna vprašanja in za ocenjevanje slik. Poštrevanka sama pa bo na kratko obdelala vprašanja, kako, kaj in kdaj naj fotografiramo. Ogledali si bomo kamero samo toliko, da se bomo naučili sprožiti sprožilec. Nato bomo takoj poiskali najrazličnejše žrtve, katerih se že lahko lotimo, in končno še posladkali naše poskuse z odgovorom: kdaj. Vse drugo nas ne zanima, dokler ne znamo poštrevanke. Zato še ne potrebujemo

temnice z njenim »coprom«. Poštrevanka nas bo vpeljala le v fotografiranje samo, drugo pa bomo za nekaj dinarjev prepustili fotografu ali fotodelavnici. Pomagala nam bo torej, da ne bomo več pritiskali kar na slepo. Tako bomo imeli tudi več uspeha, posebno ker ne bomo imeli priložnosti, da bi v nadaljnjem postopku zopet kaj pokvarili.

Glasujemo torej lahko o a) poštrevanki. Komur se posnetki že radi posrečijo, pa za glasovanje lahko izbere sledeče skupine: b) delo v temnici (bi lahko bilo nadaljevanje poštrevanke). Negativ, kopija in povečave zagledajo »beli« dan v temnici. Ni preprost ves coper in nemalo jeze požre človek, preden je v svoji temnici res doma. O vsem tem bi razpravljali pod »Delom v temnici«. Podrobnejši odgovor na vprašanje, kako fotografirati, bi lahko dobili v razpravi o c) »Tehničnih in optičnih načelih fotografskih aparatov«. Za amaterja važno poglavje so najrazličnejša č) fotografska tvoriva in vse dodatne potrebščine aparatov«. Času primerne bi bile vse razprave o d) snemanju pozimi. Največji problem pa je in ostane za amaterja e) »osvetljevanje pri dnevni in umetnih svetlobah«. Med temi šestimi (a do e) predlogi in poštrevanko naj izbirajo glasovalci in se odločijo za katerega koli. Večina bo odločila. Na hrbet dopisnice napišite le naslov snovi (od a do e) in svoj točen naslov.«

»Ti predlogi niso napak, morda bom še jaz glasoval.«

»Prosim! Kar bo izbrala večina, bomo nato prinašali v tečaj. Da pa ne bo glasovanje prav zastoj, bosta dva od glasovalcev izžrebana za nagrado. Prva nagrada bo enoletna brezplačna naročba »Obiska«, za drugo nagrado pa bodo dve polletni brezplačni naročbi »Obiska«.

Rdeč filter

Rdeč filter pred objektivom povečalnega aparata je na amaterskih izdelkih prav redka priprava, čeprav je takšen filter udobnost, ki je ne bi smel pogrešati noben aparat. Po določitvi ostrine in izreza ga vključimo v žarkovje pred objektiv in lahko mirno in pazljivo namestimo na desko povečalnega aparata papir brez bojznj, da bi ga svetloba osenila. Izgotovimo si takšen filter lahko sami zelo preprosto. Neosvetljeno ploščo (ali film) položimo za kakih 10 minut v ustaljevalec, jo nato izperemo v vodi in položimo v zgoščeno raztopino »Neucoccina« za toliko časa, dokler ni dovolj močno pobarvana. Priporočljivo je, položiti tako pobarvano ploščo za nekaj časa še v raztopino galuna. Takšni filtri so zelo poceni. Lahko si jih izgotovimo tudi več različne gostote po občutljivosti papirjev, ki jih uporabljamo za povečanje.

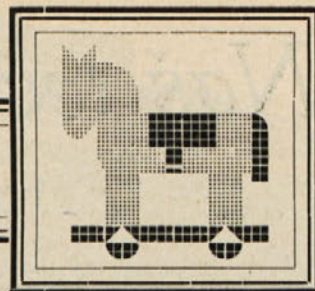
Mestna Hranilnica Ljubljanska

je največji slovenski pupilarnovarni denarni zavod

Za vse vloge in obveze hranilnice jamči
MESTNA OBČINA LJUBLJANSKA

z vsem svojim premoženjem in davčno močjo

Z A NAJMLAJŠE PRIJATELJE

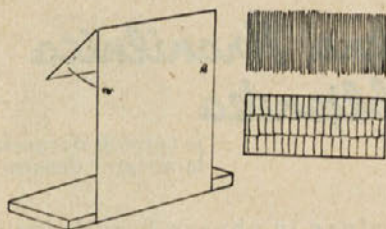

Gотовo je v vsaki družini vsaj eden, ki se lahko ponaša s spretnimi rokami. Morda vas je celo več. Vse take tiče hočemo zdramiti. To zaglavje bo dajalo nasvete in pobude za različne koristne ročne spretnosti, ki z njimi sami in brez stroškov napravimo nekaj koristnega za dom ali pa preskrbimo veselje našim najmlajšim. Dobro se zavedamo, da so tudi prav čedni kaveljni med vami. To, kar bomo tukaj svetovali, bo njim samo za pobudo, da bodo sami naredili še kaj lepšega in popolnejšega. Pozabiti pa ne smemo, da moramo ustrezati predvsem tistim, ki še niso tako okretni, pa bi tudi radi kaj lepega delali te dolge zimske večere. Upajmo torej, da nam bo uspelo, storiti prav na obe strani.

Da je treba za vsako brkljanje te vrste predvsem božje hčerke potrpežljivosti in vztrajnosti, se samo po sebi razume. Razumljivo je tudi, da je iz nič samo ljubi Bog svet ustvaril, da moramo imeti zato mi nekaj zaloge različnega gradiva. Takega namreč, ki nič ne stane in ga sicer mečemo v zaboj za smeti. Nabavimo si najprej večjo škatlo ali pa manjši zaboj in spravimo vanj, kar je takih dragocenosti pri hiši dobiti: stare vžigalične škatle, tulce od sukanca, lesene odpadke vsake vrste, koščke lepenke, konce žice itd. Nekaj orodja moramo tudi imeti: žago (vsaj lisičji rep, pa tudi rezljača je koristna!), majhen železen primež, kladivo, klešče (dvojne, za žeblje in za žico), nekaj svedrov, nekaj dlet, kakšno pilo (tako za železo in tako za les), lonček za klej, morebiti celo pripravo za spajkanje (»lótanje«). Toda prosim, ne ustrašite se! Vse to sega celo že v kraljestvo zlatih idealov. Tudi polovica vsega tega orodja zadošča spretnim rokam!

Prav. No, kaj bi pa za začetek?

Sveti božični čas je pred durmi. Jaslice delamo. Da bi vas učil jaslice delati, je menda odveč. Ali

pa bi vam moral napisati celo knjižico o tej umetnosti... Zato rajši odneham. Droban nasvet bi pa le dal. Kako naredim v najkrajšem času lepo in preprosto štalico? Kdor ima pripravne figure že

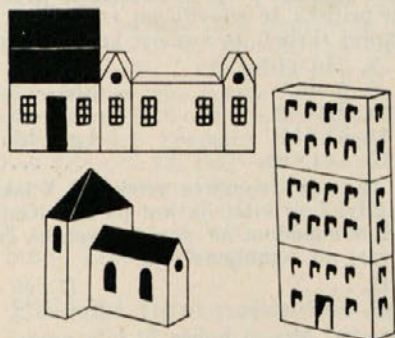
doma ali pa jih misli šele kupiti (mislim na tiste cenene kipce, ki se dobe za nekaj dinarjev — zadošča Jezušček v jaslicah, Marija, Jožef, kak pastir in ena ali dve ovčici!), ta naj si letos napravi štalico po temle navodilu. Pripravi naj si: večji kos nekoliko trše lepenke, majhno deščico, nekaj suhega mahu, za žlico žaganja in drobnega peska, mizarski klej, konček žice. Poglejte si sedaj risbo!

Ob en rob deščice pribijemo lepenko, ki smo jo v primerni višini zapognili tako, kot je na risbi videti. Dobili smo takó nekakšno zadnjo steno in streho. Da nam ostane streha v tisti legi, ki jo želimo imeti, jo zvežemo s po enim krajšim koščkom žice na vsaki strani z zadnjo steno. Posamezne mere določite kar sami po gradivu, ki vam je na razpolago, in po velikosti figur, ki ste jih kupili. Tako dobljena štalica je seveda samo ogrodje, ki ga moramo lepo okrasiti. Predvsem streho. Streha bo lahko krita s slamo ali s skodlami. Če se odločimo za slamnato streho, si preskrbimo šopek slamnatih bilk, jih pristrižemo tako, da so nekoliko daljše kot je streha visoka, in jih lepo nalepimo s klejem na lepenkasto podlogo. Pri tem moramo biti previdni in potrpežljivi. Treba je polagati bilko k bilki in izdatno mazati s klejem. To ali ono vrzel zakrijemo tako, da položimo nanjo vejico suhega mahu. Tudi obe žični vezi na vsaki strani namažemo s klejem in obložimo z vejicami suhega mahu, ki jih tako popolnoma zakrijejo, da sta videti kakor srobot, ki se vzpenja po steni na strehi. Gre sedaj za to, da maskiramo zadnjo steno. Namažemo jo s klejem in potresemo z drobnim peskom. Tla namažemo prav tako s klejem in jih potresemo tam, kjer bomo postavili sveto družino, z žaganjem, naokoli pa spet s peskom, obrobimo pa s ploskvami suhega mahu. Tako je naša štalica pripravljena, da jo postavimo v kot ali na kak drug primeren prostor. — Štalico pa lahko izpopolnimo še s primerno razsvetljavo. Pod streho namestimo majhno žarnico iz žepne svetilke, žici pa speljemo za štalico, kamor postavimo baterijo. Zdaj pa lepo razpostavimo figure — in vse je pripravljeno za sveti večer.

Tistim, ki bi postavili sveto družinico rajši v skalnato votlino, naj samo na kratko izdam posebno skrivnost: skale napravimo najlepše tako, da namočimo krpo iz kotenine v klejevo raztopino, jo brž nagubamo in postavimo tako, kot si želimo »skalovje« imeti, in pustimo, da se posuši in s tem — otdí, skrepení. Takšno »skalovje« je čisto trdno za naše potrebe. Lahko ga naknadno namažemo s klejem in posipljemo z drobnim peskom ali pa po-

slikamo z navadnimi stenskimi barvami, raztopljenimi v klejevi vodi. Toda to samo bolj mimogrede.

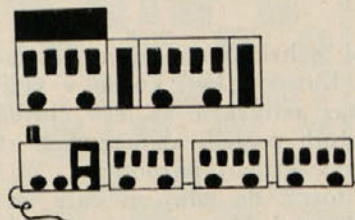
Naši najmlajši se kaj radi igrajo s tem, da postavljajo mesta in vasi. Dobe se čedne hiše, cerkve, drevje itd. tudi po trgovinah. Toda za nas, ki imamo spretne roke, je takšen kup potrata. Čemu pa imamo stare vžigalične škatle? Iz takih škatel lahko napravimo ne samo vas, ampak celo mesto! Kako? Prelepimo jih s primernim papirjem, ki smo nanj naslikali okna, vrata itd. Za to nam najboljše služi »mreža«, ki smo jo poprej zrisali na

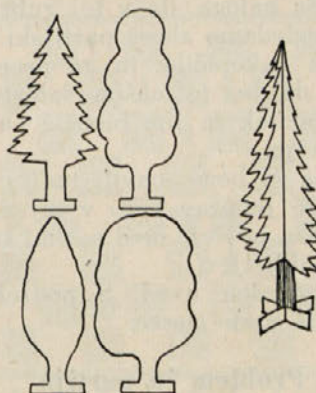
polo papirja. Treba je kajpak poprej zmeriti stranice vžigalične škatle. Takšno mrežo vam kaže spodnja risba. Priporočal bi vam pa, da izrežete take mreže iz tako imenovanega »svetlega« papirja, ki ga dobite v vseh mogočih barvah, in nanj okna, vrata itd. iz drugače barvanega papirja (rjavega, črnega) iste vrste kratko in malo nalepite. Streha bo pač vedno rjava ali temnordeča. — Za cerkev je treba že več spretnosti. Zlepimo namreč dve škatli tako, da je ena po dolgem, druga pa pokonci. Temu moramo prilagoditi tudi mrežo. Nebotičnik naredimo tako, da zlepimo skupaj dve ali tri škatle po dolgem drugo na drugo z ožjimi stranicami skupaj. S podobnimi kombinacijami dobimo grдове, palače itd.

Na isti način si napravimo iz vžigaličnih škatel tudi vlak. Samo »mreža« za vagon je drugačna in za lokomotivo je treba nekaj iznajdljivosti. Kolesa izrežemo iz črnega »svetlega« papirja in jih kratko in malo nalepimo na spodnji rob vagona. Vlak nastane tako, da potegnemo konec sukanca skozi spodnji rob vseh vagonov.

Za vsako vas je treba tudi nekaj dreves. Kako jih napravimo? Vzemimo si kos tanke lepenke (najbolje debelejši zavojni papir) in prelepimo obe strani s kosom zelenega »svetlega« papirja. Kot lepilo služi za take primere najboljše kuhan klej iz moke ali škroba (kot ga rabijo knjigovezi). Nato

pa narišemo na eno stran drevo, kot ga kažejo spodnje risbe. Za vsako drevo, ki ga bomo postavili, potrebujemo dva kosa. Izrežemo ju in prerežemo enega od vrha do začetka debla, drugega pa po sredini do konca debla. Oba tako prerezana kosa

nato vtaknemo drugega v drugega, kakor kaže risba — in dobili smo drevo, ki čisto lepó sólo stoji.

Za tokrat naj bo dovolj. Cel koš takih lepih spretnosti imam pripravljenih. Nadrobil vam jih bom prihodnjič spet nekaj. Za to pot pa samo to: Korajža velja in — lotite se dela! Mnogo uspeha in zabave!
Lahov stric.

Za vsak družinski praznik primerno darilo, kakor:

lepe albume, spominske knjige, podložne mape, nalivna peresa, pisalne garniture, fino keramiko, kipe, križe, svete podobe, slike itd. nudi v lepi izbiri in po solidnih cenah

TRGOVINA

H. NIČMAN LJUBLJANA
Kopitarjeva ulica 2

»V bojni vihri obmolkeje muze«. Mars je pognal tudi Kaiso v kot, ko se v veliki evropski areni pravkar odigrava za vse človeštvo usoden in po prevažnih posledicah ogromen »turnir«, tragičen in neviteški boj narodov.

Umevno torej, da zdaj ni časa za miniaturne bitke na šahovnici. Mars je pospravil lesene figure in razpostavil prave trdnjave, konjenike in pešce. Žalostno za naš vek! Škoda tudi za šah, ki se je zlasti od svetovne vojne sem tako krasno razcvetel. Dvajsetletna doba je pritegnila k šahovnici tisoče in tisoče novih privržencev, dala pomembno število mlajših mojstrov in pokazala nove ideje in poti posebno v pozicijski igri.

Zato bo naša naloga, da v tej rubriki nekoliko natančneje pregledamo zlasti partijski material, ki ga je ta doba nakopičila, in ga precenimo. Prepričani smo, da bo to našim šahistom prineslo marsikak lep užitek in jim bistrilo čut za kombinacijo in pozicijo.

Vrh tega pa se bomo bavili tudi s problemsko literaturo, ki se je prav tako v tej dobi kar neverjetno razrasla, in šteje med našimi šahisti precej lepo število ljubiteljev.

Toliko za splošen uvod. S podrobnostmi vas bomo »obiskali« vsak mesec.

Problem in partija

Umetno ustvarjeni šahovski problem in praktična šahovska partija sta bistveno različni panogi kraljeve igre. Ni pa med njima ostro določene meje. Tako se dogaja, da so sestavine kake kombinacije često tipične problemske poteze. To nam bo pokazala tale

Skandinavska partija

Stoltz — Lovén

1. e2—e4	d7—d5
2. e4×d5	Dd8×d5

Skandinavska igra — ki jo zlasti mladi agresivni igralci radi igrajo — v moderni mojstrski praksi ni v posebnih čisljih. Črni izgublja precej časa za uspešen razvoj svojih bojnih sil. — Na tem mestu pride posebno v poštev 2. ... Sg8—f6.

3. Sb1—c3	Dd5—a5
4. b2—b4	

To ostro gambitno nadaljevanje ustreza podjetnemu napadnemu stilu švedskega mojstra, saj ga poznamo kot vnetega pristaša »divjega« kraljevega gambita. — Beli žrtvuje kmeta, da spelje svoje figure hitro na učinkovite postojanke.

4.	Da5×b4
5. Ta1—b1	Db4—a5

Boljši bo običajni umik 5. ... Db4—d6. Po igrani potezi ima beli možnost, da ob priliki s Tb1—b5 prisili črno kraljico na nevarno polje a6, kjer bo izpostavljena napadom lovca na f1.

6. Sg1—f3	Sg8—f6
7. Lf1—c4	Lc8—g4?

Črni si je izbral sicer uspešno in zdravo taktiko, da vrne pridobljenega kmeta in skrbi za ugoden razvoj, ki ga je bil zamudil. V tem položaju pa je ta namera že pogrešena, zakaj bela trdnjava pritiska že silovito na »slavno« 7. linijo. Črni bi moral čimprej skrbeti za varnost kralja s kratko rokado.

8. Tb1×b7	c7—c6
9. 0—0	Sb8—d7
10. Tf1—e1	e7—e6
11. h2 h3	Lg4—h5
12. Lc4×e6	

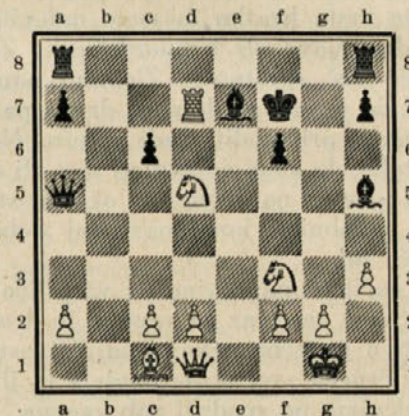
Žrtev figure, ki pa je dvomljive vrednosti. V takih pozicijah odločuje pri žrtvi bolj intuicija kot pa natančen račun. Beli »voha«, da bo z napadom na nezavarovanega črnega kralja prišel zopet vsaj do izgubljene figure.

12.	f7×e6
13. Te1×e6+	Ke8—f7?

Slabotna obramba! Mnogo boljša bi bila poteza 13. ... Ke8—d8. Po igrani potezi dobi beli dva iskra konjiča za okorno trdnjavo. Kombinacija je možna le zaradi močne postojanke trdnjave na b7 (prim. opombo pri 7. potezi!).

14. Te6×f6+	g7×f6
15. Tb7×d7+	Lf8—e7
16. Sc3—d5!!	

Pozicija po 16. Sc3—d5!!:

Krasna problemska poteza! Beli z duhovito žrtvijo skakača zapre 5. linijo in s tem odreže lovca na h5 od kraljice na a5, ki ga ščiti. Tako bo pa še možen nadaljnji napad s Se5 in bela kraljica poseže učinkovito v boj. Vsa kombinacija sloni torej na ideji zapiranja in odpiranja, ki je tako plodovita v umetnih problemih.

16.	c6×d5

Črni se mora prepustiti usodi.

17. Sf3—e5+	

Višek kombinacije: bela kraljica pride »s pospeškom« na h3 in v spremstvu trdnjave začne svoj vražji ples okrog oskubljenega črnega kralja.

17.	f6×e5

Črni nima izbire. Tudi nujnost kombinacije je problemska.

18. Dd2×h5+	Kf7—e6
19. Dh5—g4+	Ke6—f7
20. Dg4—f5+	Kf7—e8
21. Df5—e6	Da5—c5

Poteze so bile črnemu vsiljene. Kraljica pa bi se bolje umaknila na d8. A tudi po 22. T×d8, Ta×d8, 23. Lc1—a3, Td8

—d7 24. De6×e5 itd. bi bila bodočnost malo rožnata. Zdaj pa pride še »tank«.

22. d2—d4 e5×d4
23. Le1—g5

Črni se je vdal. Končna pozicija z nebogljenimi trdnjavami je tragična in komična obenem. Partija kaže, da ima Stoltz nekaj pristnega »morfija« v žilah!

Še eno špansko partijo

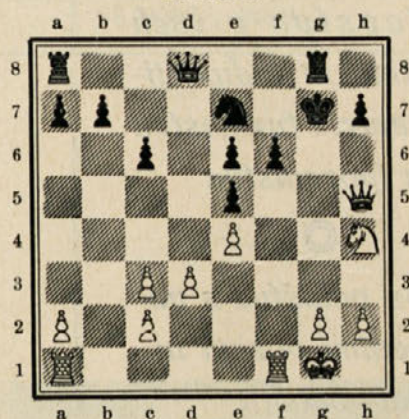
Bogoljubov — H. Müller

1. e2—e4 e7—e5 2. Sg1—f3 Sb8—c6 3. Lf1—b5 a7—a6 4. Lb5×c6 d7×c6 5. Sb1—c3 Lf8—c5 (kot najboljši odgovor velja tu f7—f6) 6. d2—d3 Dd8—e7 7. Lc1—e3 Sg8—f6 (L×e3 se ni izkazalo; okrepi namreč belo središče in beli pride do f-linije) 8. Le3×c5 De7×c5 9. Dd1—d2 Lc8—g4 10. d3—d4 (Tudi 10. Dg5 je dobro. Po L×f3 pa bi beli ne smel igrati 11. D×g7, ker bi sledila lepa poteza Sg4! Toda po 11. g×f bi beli stal prav dobro.) Dc5—b4 (Na D×d4 pride 11. D×d4 e×d 12. S×d4 z ugodno končnico za belega.) 11. Sf3×e5 0—0—0 12. 0—0 Td8×d4 13. Dd2—e3 Lg4—e6 (Zdaj pa beli podre navidezno močno pozicijo črnega) 14. Sc3—d5!! Db4—c5 (Ali c×d 15. c3!; ali S×d5 15. e×d T×d5 16. Da7!) 15. De3×d4!! — Črni se je vdal, zakaj na D×d4 pride 16. Se7+ in Sc6+. Lepa kratka partija.

Partija z živimi figurami v Los Angelosu

V Los Angelosu sta se v partiji z živimi figurami pomerila bivši svetovni prvak R. J. Capablanca in ameriški mojster H. Steiner. Stari Capa, ki bi menda rad zopet zasedel šahovski prestol, je svojega nasprotnika čisto »po svoje« omrežil z lepo kombinacijo.

Steiner

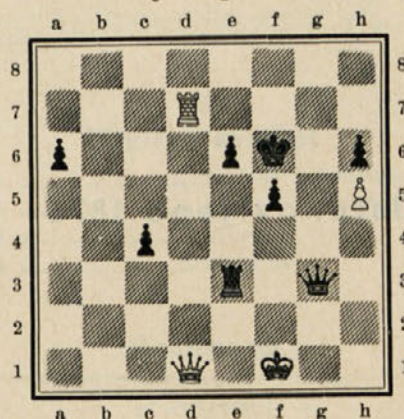

Capablanca

V tej poziciji je Capablanca žrtvoval trdnjavo: 17. Tf1×f6 Kg7×f6 18. Ta1—f1+ Se7—f5 19. Sh4×f5! e6×f5 20. Tf1×f5+ Kf6—e6 21. Dh5—f7+ Ke6—d6 22. Tf5—f6+ Kd6—c5

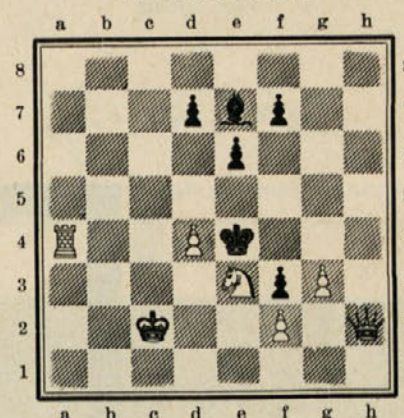
23. Df7×b7! (Črni upa, da bo svojega ubogega glavarja spravil na varno, a Capablanca pripravlja s to »tiho potezo« novo kombinacijo). 23. ... Dd8—b6 24. Tf6×c6!! Db6×c6 25. Db7—b4+ in mat.

Partijski problem

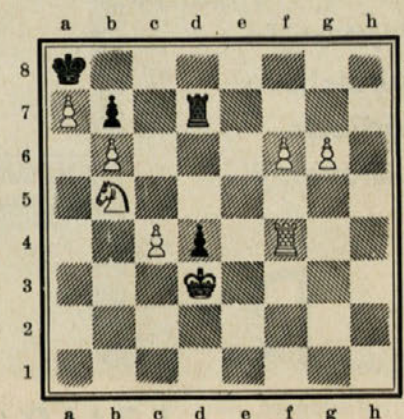
Beli, ki ima potezo, stoji pred matom ali izgubo kraljice. Kako se bo rešil iz te zagate?

Problem št. 1

Beli matira črnega v dveh potezah.

Problem št. 2

Beli matira črnega v treh potezah.

Reševalcem vseh treh problemov bo uredništvo poklonilo tri lepe knjižne nagrade: 1. Prešeren, Zbrano delo; 2. Fr. Erjavec, Slovenci; 3. M. Javornik, Srečanja z nepoznanimi.

Pri partijskem problemu moraš navesti celotno rešitev, pri probl. št. 1 prvo, pri št. 2 pa prvi dve potezi. — Rešitve in dopise pošljite na:

Uredništvo »Obiska« (šah), Ljubljana, Kopitarjeva 6.

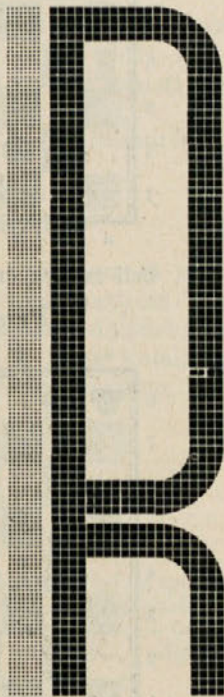
Ure, zlatnina, srebrnina in optični predmeti po nizkih cenah pri

VILHAR JAKOB, urar

Ljubljana, Sv. Petra c. 36

Ustanovljeno 1876

Najstarejše
špedicijsko
podjetje
v Sloveniji

R. ANZINGER

LJUBLJANA BRZOJAVNI NASLOV: RANZINGER
TELEFON 20-60, 31-60

*Lastno od Finančnega
ministra koncesionir.
carinsko posredništvo*

*Od ministra Trgovine
in industrije koncesio-
nirana javna skladišča
z direktno zvezo s pro-
go državnih železnic*

*Zastopstvo v vseh
trgovskih in industrij-
skih centrih tuzemstva
in inozemstva*

*Prevoz pohištva s po-
hištvenimi vozovi in
avtomobili*

Uganke prevejanke

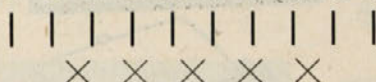
1.

Od teh 17 razporejenih vžigalic odstrani 5, tako da bodo ostali še trije kvadrati!

2.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

Iz 10 vžigalic sestavi 5 križev, a tako, da pri polaganju preneseš vsako vžigalico čez dve, n. pr. 3. na 6., 5. na 8. (že narejen križ šteje seveda za dve vžigalici). V kakšnem redu jih moraš polagati?

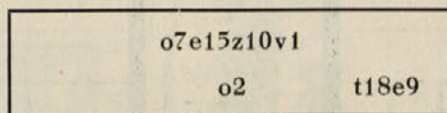
3.

Magičen kvadrat

1. — — — — rastlina vzpenjalka
2. — — — — mesto v južni Ameriki
3. — — — — prerok
4. — — — — blagajna

4.

Radiogram

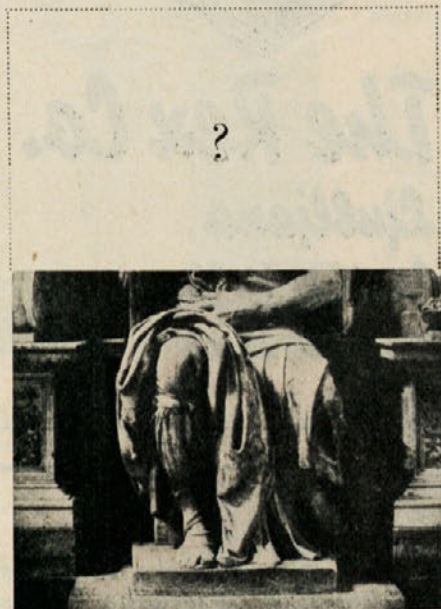
Na fronti smo prestregli tajno vohunsko sporočilo. Kaj pomenijo šifre?

5.

Poznaš skladatelja teh poltonskih intervalov?

Slika št. I.

Jaka Neroda je kupil krasno „Leico“ od znanca, ki je bil v „duševnih“ stiskah. Aparat je bil tako lep, Jaka pa tako ponosen, da je odkreval z njim na potovanje po Italiji. „Tam“, si je rekel „bom kaj takega pritisnil, da bom postavil vse slovenske fotografije v senco.“

„Krava je krava, Neroda neroda,“ je vzdihnil, ko je po dolgem potovanju razvil plošče. Slika št. I. je napravil samo napol, aparat je držal tako nerodno, da je slavnemu kipu slavnega kiparja odrezal prsa in glavo. Slika št. II. pa mu je pokvarila svetloba, ki se mu je prikradla v črno svetišče kamere.

Slika št. II.

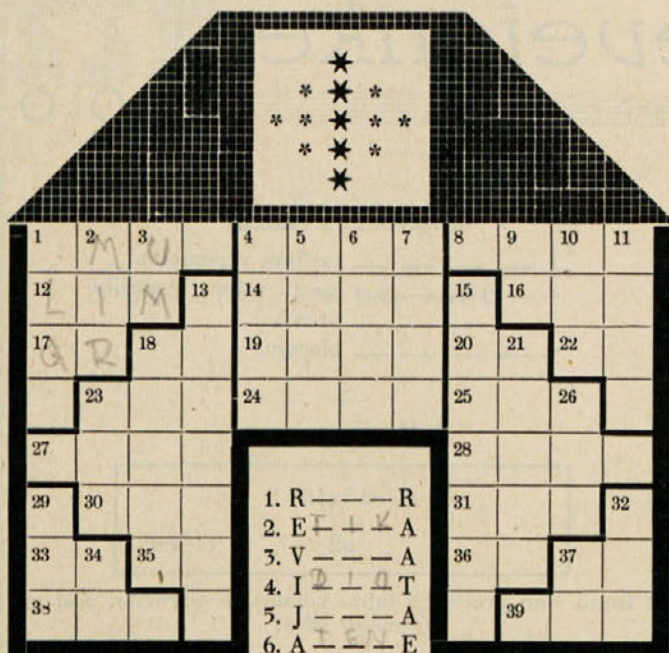

Jaka Neroda je ves nesrečen. Naprosil nas je, naj bi vse ugankarje vprašali, koga predstavlja odrezani kip (spomnil se je samo, da je Michelangelov) in kaj naj bo tisto čudno poslopje.

Reševalcem ugank bo uredništvo poklonilo 6 izbranih knjižnih nagrad iz kolekcij Jugoslovanske knjižnice: 1. nagrada: Undset, Kristina, Lavransova hči (tri zvezki); naslednje: I. Cankar, Moje življenje; F. Bevk, Človek proti človeku; A. Munthe, San Michele; J. Jurač, Kraj umira; J. Trunk, Amerika in Amerikanci.

Rešitve pošljite na tale naslov: Uredništvo »Obiska« (Uganke), Kopitarjeva ul. 6, Ljubljana.

Križanka »Jaslice«

Gornja križanka obsega tri uganke:

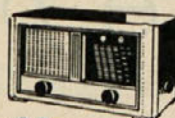
I. Namesto zvezdic v strehi postavi črke, ki pomenijo v vodoravnih vrstah: 1. samoglasnik, 2. finsko mesto, 3. kal, 4. žuželka, 5. soglasnik. — Krepkejšje zvezde Vas pozdravljajo.

II. V vratih jaslic namesti manjkajoče črke, tako da boš dobil besede, ki pomenijo: 1. orač, 2. nauk o nramnosti, 3. rimska boginja čistosti, 4. bebec, 5. drevo, 6. grško mesto.

III. V križanki je vodoravno: 1. vrsta športa, 4. zidar-sko delo, 8. živčna bolezen, 12. lepilo, 14. tvor, 16. jed, 17. mera, 18. egiptovsko sončno božanstvo, 19. grški bajeslovni letalec, 20. toda (prim. nar.), 22. pogojna členica, 23. predlog, 24. poškodba, 25. števniki, 27. žensko ime, 28. načinovni prislov, 30. tišina, 31. glas, 33. veznik, 35. biva, 36. nikalnica, 37. ita-lijanska reka, 38. zamama, 39. gostija.

Navpično: 1. rastlina, 2. molk, 3. mislec, 4. gora na Ko-roškem, 5. trpljenje, 6. zalet (tujka), 7. trgovski izraz za težo, 9. ruska reka, 10. prijem, 11. svetopisemska oseba, 13. mesto v Palestini, 15. češki skladatelj, 18. kemična prvina, 21. za-piski, 23. italijansko mesto, 26. spis, 29. šiba, 32. drevo, 34. vzemi, 37. grška črka.

Kdor ljubi glasbo, izbere

Mende radio

Model 195 W, 4 elektronski din 3150—
Model 216 W, 5 elektronski din 3475—
Model 240 W, 6 elektronski din 4100—

MENDE

Pogonska sigurnost — Čistost
zvoka — Okusna oblika — Izredno povoljna cena

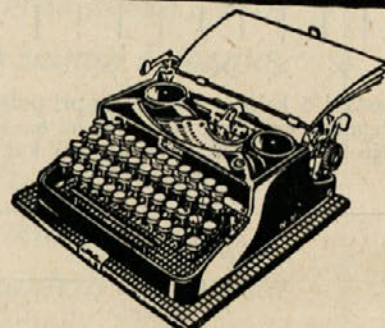
Zastopstvo za Ljub-
ljano in okolico:

Radiotehnik ŠETINA FRANC, LJUBLJANA

DOMOBRANSKA 27 — TEL. ST. 32-64

Erika

NAUMANN

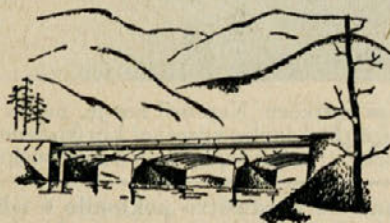

The Rex Co.

Ljubljana

Gradišče št. 10

Telefon št. 22-68

GRADBENO PODJETJE
IN TEHNIČNA PISARNA

MIROSLAV ZUPAN

Ljubljana - Vošnjakova ul. 6

Izvršuje: stanovanjske in trgovske
hiše, industrijske zgradbe, betonske
in železobetonske konstrukcije,
mostove, ceste

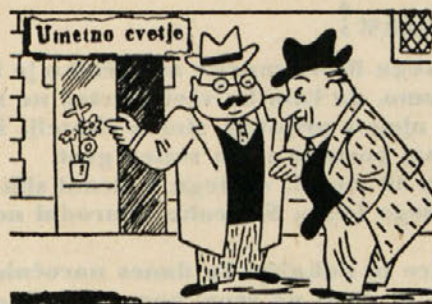
Izdeluje: vse vrste tehnič. projektov

Smejmo se!

Svobodni časi.

»Preden smete na kopno, moram cenzurirati tetovirane napise na vašem telesu...«

Vezilo.

»Ne vem, kaj bi dal ženi za god...«

»Tvoji ženi, ki ima že umetno zobovje, ponarejene dragulje, po-barvane lase? Jaz bi ji dal še umetne rože...«

Ljubezen.

»Krasni ste, gospodična. Gledal bi vas vse svoje življenje. Toda še bolj mi ugajate med letalskimi alarmi, ko nataknete masko...«

Recepti v vojskujočih se državah.

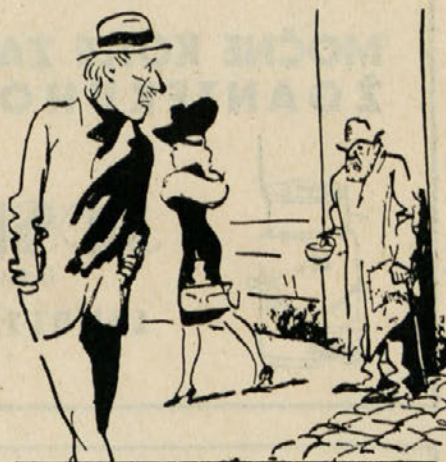
»Dober sendvič narediš takole: Vzemí dve izkaznici za kruh, položi mednje izkaznico za meso in daj sveže na mizo...«

Misijonarska.

Eden najboljših francoskih pilotov v sedanji vojni je v zasebnem življenju jezuit, misijonar v francoski Avstraliji. Zvečer pripoveduje tovarišem v točilnici čudovite zgodbe o misijonarskem življenju. Ko je pred leti prišel med svoje nove ovce, je bilo med njimi še veliko ljudožrcev.

»Pa te niso pojedli?« vpraša poveljnik oddelka nejeverno.

»Ne, kapitan, niso me. Bom povedal zakaj: obiskaval sem jih samo ob petkih...«

Vojska.

»Srečen si, tovariš! Tebe vojska ni pripravila ob mesto...«

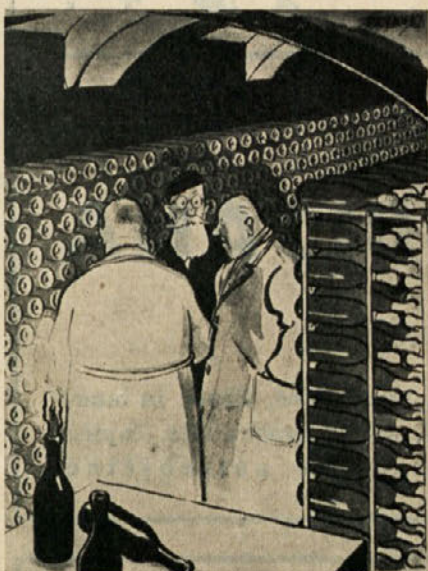
Profesorska.

»Če bi le vedel, zakaj sem se prav za prav slekel???«

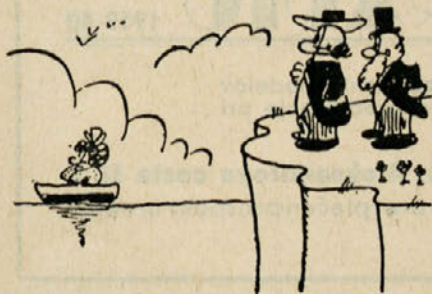
Umetnost.

»Krasne banane! Čudovita slika! Prosil bi vas samo, če bi naslikali zraven še škatlico bikarbone, po bananah me zgaga peče.«

Nesreča.

»Koliko vina! In če pomisliš, da smo pozabili vzeti odpiralč!«

V znamenju časa.

»Zakaj pošiljaš prav zdaj ženo zmeraj na morje?«

»Upam v blokado...«

Prijatelji »Obiska«!

Prva številka novega slovenskega ilustriranega mesečnika je izšla. Napovedani »Obisk« je prišel k Vam! Oglejte si obiskovalca! Upamo, da Vam bo všeč — všeč ne samo Vam, ampak tudi Vašim dragim — všeč tako, da boste postali njegov prijatelj, stalen čitatelj, in njegov naročnik. Naj ne bo slovenske družine brez »Obiska«, ki naj postane vsem stalen gost.

Prva številka »Obiska« obsega 50 strani, od tega 8 strani slik v bakrotisku, 40 strani besedila s slikami in še posebno barvasto prilogo (slika Slovenke v narodni noši), česar Vam za to ceno ne nudi nobena revija.

Poslužite se priložene položnice in nakažite še danes naročnino!

Vsakogar, ki nam 1. številke v 10 dneh ne vrne, bomo vpisali med naročnike »Obiska«!

MOČNE KOTLE ZA ŽGANJEKUHO

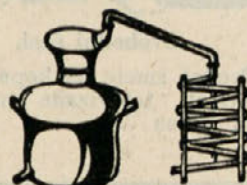
brzoparilnike, pralne kotle, kotle in aparate za kuhanje hrane, kave, mleka in sadnih sokov. Posebno močno **aluminijum posodo** za hotele in zavode v vseh velikostih. • **Aparate** in naprave za vso **kemično** in **živilsko** industrijo iz bakra, aluminija, čistega niklja, rje prostega jekla itd. • **Specialne aparate** za proizvodnjo **kemično čiste vode** od 1 do 100 l na uro

JOSIP OTOREPEČ

izdelovanje aparatov in kovinastih izdelkov

LJUBLJANA — ZA GRADOM št. 9

(ob koncu Streliške ulice)

PRI DOMAČI TOVARNI

MEDIĆ - ZANKL, LJUBLJANA

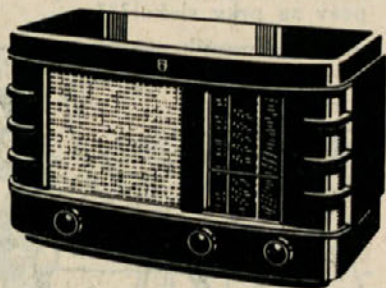
D R U Ž B A Z O. Z.

TOVARNE OLJA, FIRNEŽA, LAKOV IN BARV

kupite najugodnejše barve in lake, emajl-lake, firnež in lane-no olje, mizarski in steklarski klej, šelak, špirit, prašno olje, čopiče in vse ostale pleskarske in mizarske potrebščine

Zadnje novosti

v konstrukciji radioaparatov in radio cevi najdete združene v

PHILIPS RADIO

SERIJI
1939-40

Oglejte si bogato zalogo raznih modelov
in zahtevajte brezplačno predvajanje pri

H. SUTTNER, Ljubljana, Aleksandrova cesta št. 6

Prodaja tudi na obroke. Zahtevajte brezplačen prospekt in cenik

Naročnina: za celo leto Din 72.—, za pol leta Din 38.—, za četrt leta Din 20, posamezna številka Din 7.—; za inozemstvo celoletno Din 100.—. — Naročnina se plačuje vnaprej po položnici poštne hranilnice št. 17.915 ali pri upravi v Ljubljani, Kopitarjeva ulica — trgovina Ničman.

»Obisk« izhaja vsakega 1. v mesecu. — Rokopisi se ne vračajo. — Urejuje Mirko Javornik. — Za uredništvo odgovarja Ludvik Klakočar. Izdaja in tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (Jože Kramarič).

Praznik cerkvene veselja in enakopravnosti vseh človeških plemen in narodov v katoliški Cerkvi pomeni nedavna posvetitev 12 novih škofov. Papež Pij XII. je pri tej priliki povišal v cerkvene kneze po enega Indijca, Francoza, Zamorca, Nemca, Madagaskarčana, Kitajca, Italijana, Belgijca, Amerikanca itd.

Žale, svetišče mrtvih, v Ljubljani. Pogled skozi glavni vhod na osrednjo kapelo, ki tvori z drugimi stavbami eno največjih in najizvirnejših in najzanimivejših arhitekturnih del, s katerimi je mojster Plečnik olepšal Ljubljano.